

VAKKI
Publications

DIVERSITY IN COMMUNICATION

Editor-in-Chief

Ella Lillqvist

Associate editors

Maria Eronen-Valli

Eveliina Salmela

Vakki Publications 16

Vaasa 2024

VAKKI Publications (ISSN 2242-685X) on sarja, jota julkaisee Viestinnän tutkijayhdistys VAKKI ry. Numeroon 16, Diversity in Communication, on koottu double blind -periaatteella vertaisarvioituja suomen-, ruotsin- ja englanninkielistä artikkeleita, joiden aiheet liittyvät 8.–9.2.2024 pidetyn XLIV kansainvälisen VAKKI-symposiumin teemaan. Julkaisu on saatavilla sähköisessä open access -muodossa osoitteessa <https://journal.fi/vakki/>.

VAKKI Publications (ISSN 2242-685X) is a series published by the VAKKI Communication Research Association. Issue no. 16, Diversity in Communication, contains articles in Finnish, Swedish, and English, with topics relating to the theme of the XLIV International VAKKI Symposium, held on 8–9 February 2024. The articles have been refereed by double blind procedure. The publication is available in electronic open access form at <https://journal.fi/vakki/>.

VAKKI Publications (ISSN 2242-685X) är en serie som utges av VAKKI Föreningen för kommunikationsforskning rf. Nummer 16, Diversity in Communication, omfattar double blind -refereegranskade artiklar på finska, svenska och engelska som behandlar ämnen relaterade till temat för XLIV internationella VAKKI-symposiet arrangerat 8–9.2.2024. Publikationen finns i elektroniskt open access -format på adressen <https://journal.fi/vakki/>.

VAKKI Publications (ISSN 2242-685X) ist eine Serie, die vom VAKKI-Verein für Kommunikationsforschung herausgegeben wird. Nummer 16, Diversity in Communication, besteht aus finnisch-, schwedisch- und englischsprachigen Beiträgen, die einem anonymisierten Begutachtungsverfahren (double blind peer review) unterzogen wurden. Die Artikel behandeln Themen, die sich an den Schwerpunkt des XLIV internationalen, vom 8. bis 9.2.2024 gehaltenen VAKKI-Symposiums anschließen. Die Publikation ist als elektronische open access - Publikation unter <https://journal.fi/vakki/> zu finden.

VAKKI Publications

N:o 16

DIVERSITY IN COMMUNICATION

Eds. Ella Lillqvist, Maria Eronen-Valli & Eveliina Salmela

VAKKI

Vaasa 2024

Vaasa 2024

ISSN-L 2242-6841
ISSN 2242-685X (PDF)

© VAKKI and the authors 2024

Vaasan yliopisto
PL 700
FIN-65101 VAASA

Vasa universitet
PB 700
FIN-65101 VASA

University of Vaasa
P.O. Box 700
FIN-65101 VAASA

Universität Vaasa
Postfach 700
FIN-65101 VAASA

Editor-in-Chief

Ella Lillqvist

Associate Editors

Maria Eronen-Valli

Eveliina Salmela

Editorial Assistant

Krista Penttilä

Contents

Introduction: Diversity in Communication	6
Christiane Maaß Hi ChatGPT, Translate This Text into Easy Language: Is the New Easy Language Translator a Machine?	9
Sanna Heittola & Veera Mäkitalo Perifeeristen luontokohteiden kielimaisema: UNESCO:n maailmanperintökohde määrällisen tarkastelun kohteena	30
Merja Koskela & Niina Nissilä Asiantuntijatiedon moninaisuus: Tarkastelussa podcast-tarjonta ja sen luokitteluperiaatteet	49
Hans Landqvist "Gratis broddar till dig som är 65 år och bor i Göteborg": En fallstudie av legitimeringsstrategier i svenska kommuners webbtexter riktade till seniorer	67
Hanna Limatius & Merja Koskela Voices in government crisis communication in the United States during the COVID-19 pandemic: A rhetorical arena perspective	90
Laura Marie Maaß Managing the shortage: A quantitative-qualitative study on the scale and effects of the severe lack in sign language interpreting resource in the German market	108
Pauliina Sopanen & Mari Bergroth Att kommunicera stöd för språklig mångfald: Analys av lokala planer för småbarnspedagogik i tolv tvåspråkiga kommuner	123

Introduction: Diversity in Communication

Ella Lillqvist^{a, b}, Maria Eronen-Valli^a & Eveliina Salmela^a

^a School of Marketing and Communication, University of Vaasa

^b School of Humanities, University of Eastern Finland

This issue of *VAKKI Publications* explores the theme of Diversity in Communication (Moninaisuus viestinnässä / Mångfald i kommunikation / Vielfalt in der Kommunikation). This very “diverse” topic can be understood as encompassing different language forms, modes of expression, people and voices, as well as their profound impacts on inclusion, participation, and the quality of discourse in both societal and professional contexts. Diversity, citing the philosopher Hanna Arendt (1968), calls for preservation of otherness: the intact uniqueness of members in human communities. On a discursive level, drawing on the influential literary critic Mikhail Bakhtin, diversity in communication can be understood as *polyphony*, meaning the simultaneous presence of differing voices and the intertwined or conflicting points of view they bring to the text (e.g. Bakhtin 1984). Polyphony can be opposed to monologic discourse, where only one perspective and ideology prevail, silencing all others. Preservation of otherness and polyphony are relevant to contemporary media-societal participation, where diversity is a key component of political futures and requires intercultural connectedness and technological and literacy-based accessibility beyond easy solutions to complex societal problems, as stated by social scientist Zizi Papacharissi (e.g. 2021). By exploring the various viewpoints, roles, identities, agendas, languages, and abilities seen in and relevant to communication, researchers address fundamental questions such as equality.

The six peer reviewed articles of the issue are based on research presented during the XLIV International VAKKI Symposium, organised in Vaasa, Finland, on 8–9 February, 2024. In addition, the plenary talk given at the Symposium by Professor Christiane Maaß is published here in its original form. As always, *VAKKI Publications* is committed to supporting linguistic diversity in academic publishing. This year’s contributions are written in English, Finnish, and Swedish. In the following, each contribution is introduced in more detail.

Multilingualism and linguistic variation are key perspectives to diversity in communication. It is a matter intimately connected to social justice (Piller 2016) and human rights (Skutnabb-Kangas & Phillipson 2022): linguistic minorities frequently face significant barriers in accessing essential services, participating in civic life, and asserting their

voices within dominant cultural narratives. In this issue, two articles focus on multilingualism in Finland and Sweden. Sanna Heittola and Veera Mäkitalo examine the linguistic landscape of nature trails on a UNESCO World Heritage site at the Finnish-Swedish border. Their study focuses on the language of signage on the trails and how it affects the accessibility and inclusiveness of the site. They find that while multilingualism exists on the site, the signage excludes users of minority and immigrant languages, in particular. Adding multilingual signage and signs in plain language would help to better serve marginalised groups, they argue. Pauliina Sopanen and Mari Bergroth, in turn, address the topic of education of multilingual children, who are often disadvantaged in terms of equal opportunities, well-being and knowledge development. Specifically, their research analyses early childhood education plans from twelve bilingual municipalities in Finland. The study shows that municipalities have diverse ways of addressing linguistic diversity and multilingual children in their local policy documents, which may suggest that multilingual children's rights are not being equitably upheld throughout the country. However, further study regarding actual practices in daycare centres is needed.

In addition to multilingualism, this issue considers specific forms of communication developed to enable accessible communication for diverse communication partners. As mentioned in the plenary talk of Christiane Maaß, expert in easy language and accessible communication, disabilities are but one of many reasons accessible communication may be needed. In the talk, Christiane Maaß introduces her seminal work in the area of easy language translation and addresses the possibilities of using artificial intelligence as a tool for such translation. So far, she finds, new AI tools may help, but are in no way able to replace expert human translators, whose work is critical to ensuring social inclusion and equitable participation. The issue further expands the discussion on accessibility and communicative inclusion with an article by Laura Marie Maaß, who investigates the cooperation between hearing sign language interpreters and their deaf clients. Her study empirically examines how the lack of sign language interpreting resources influences the cooperation of sign language interpreters and their clients. The study shows how this blatant shortage has an impact on the sensitivities of the two groups and their relationships with each other. In the context of growing demands for participation and inclusion, it produces tension between the two groups.

Furthermore, the articles in this issue address the diverse rhetoric present in communication. Hans Landqvist analyses how Swedish municipalities try to influence seniors to take advantage of offers of free ice cleats as a means to support their health and well-being. By focusing on discursive legitimation strategies (Van Leeuwen 2008), he finds that some means of addressing senior citizens involve an authorial tone as a way of "speaking from above", while other means suggest a more equal relationship. Hanna Limatius and Merja Koskela analyse how the U.S. government employed diverse voices

and rhetorical techniques during the COVID-19 pandemic. By focusing on rhetorical arena theory (RAT) (Frandsen & Johansen 2017) and exploring communication of the U.S. Department of State (DoS) and the Centers for Disease Control and Prevention (CDC), they argue that third-party voices were selected and positioned to support governmental aims in the U.S. crisis communication. The uses of discursive and rhetorical techniques in these contexts were strategic choices by the authorities, forming essential tools for their crisis communication.

Recent decades have seen a multiplication of new forms of digital media; this has also expanded the diversity in communication. In this issue, Niina Nissilä and Merja Koskela focus on how podcasts offer a distinct alternative to traditional text-based methods of conveying expert knowledge. In their conceptual article, they consider how the ways of categorising and presenting podcasts relate to traditional models of expertise and expert communication, and how expertise is described in the context of podcasts. They find that the traditional models still function for describing the podcast offerings at large, but users' perspective is not present in them. The intended use of the podcast defines the relevance of expertise and suggests who is deemed an expert.

In addition, the contributions in this issue utilise and introduce varied empirical methods of communication and language studies in exploring diversity in communication. By addressing diversity in communication through these perspectives, this issue of *VAKKI Publications* aims to inspire further research and practical approaches that contribute to the ability of all individuals to meaningfully participate in society.

References

- Arendt, H. (1968). *Men in dark times*. Harcourt, Brace & World.
- Bakhtin, M. (1984). *Problems of Dostoevsky's poetics*. Ed. and trans. Caryl Emerson. University of Minnesota Press.
- Frandsen, F. & Johansen, W. (2017). *Organizational crisis communication: A multivocal approach*. Sage Publications.
- Papacharissi, Z. (2021). *After democracy: Imagining our political future*. Yale University Press.
- Piller, I. (2016). *Linguistic diversity and social justice: An introduction to applied sociolinguistics*. Oxford University Press.
- Skutnabb-Kangas, T. & Phillipson, R. (2022). Introduction: Establishing linguistic human rights. In T. Skutnabb-Kangas & R. Phillipson (Eds.) *The Handbook of Linguistic Human Rights*. John Wiley & Sons. 1–21. <https://doi.org/10.1002/9781119753926.ch1>
- Van Leeuwen, T. (2008). *Discourse and practice: New tools for critical analysis*. Oxford Studies in Sociolinguistics. Oxford University Press. <https://doi.org/10.1093/acprof:oso/9780195323306.001.0001>

Diversity in Communication

To cite this article: Maaß, C. (2024). Hi ChatGPT, Translate This Text into Easy Language: Is the New Easy Language Translator a Machine? *VAKKI Publications* 16, 9–29. <https://doi.org/10.70484/vakki.145621>

Hi ChatGPT, Translate This Text into Easy Language: Is the New Easy Language Translator a Machine?

Christiane Maaß
University of Hildesheim

We are surrounded by dysfunctional texts that are burdened with various communication barriers: They are not where we are looking for them, they are written in fonts that are too small, they are completely incomprehensible or unacceptable. Such texts make it difficult for us to act based on them and they need editing. Removing communication barriers is a form of translation. Accessible communication recognises and accommodates the diversity of communication partners. This diversity can be the result of differing interests and expertise in certain areas, differing educational opportunities, stressful life events such as flight or migration, but also disability. In recent years, accessible communication has become a major issue in Europe and around the world: Approaches include Easy Language, Plain Language, subtitling for the hearing impaired, text-to-speech interpreting, sign language interpreting, and audio description for the blind. An expert field has emerged here: It encompasses a labour market, study programmes, and scientific research. Recently, a new player has been added: artificial intelligence. Machine translation – between different languages, but also intralingually between different levels of comprehensibility – has recently improved enormously in quality. What does it entail that machine translation has become part of the field of accessible communication? Are human translators still necessary and what is their role? Who can use machine translation and for what? How is the field of accessible communication changing as a result? In this invited plenary talk of the XLIV VAKKI Symposium, held on 8-9 February 2024 at the University of Vaasa, I focus on Easy Language translation and try to find at least a preliminary answer to this question: Is the new Easy Language translator a machine?

Keywords: accessible communication, AI translation systems, Easy Language, machine translation

This work is licensed under [CC BY-NC 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/)

1 Diversity in Communication

The topic of the XLIV VAKKI Symposium, “Diversity in Communication”, aligns perfectly with my core research interests:

- How is successful communication possible in the context of diversity?
- How can communication barriers be overcome – in the most diverse situations, between the most diverse communication partners, with the most diverse tools and resources?

My focus is on accessible communication (as outlined in our handbook, Maaß & Rink 2020; 2024), including translation into Easy Language (a state of the art in Maaß 2015; 2020; 2024a; 2024b, but see also Bredel & Maaß 2016a; Maaß & Schwengber 2022).

For my lecture, I am focussing on a new partner: AI tools for machine translation. People have been dreaming of having translations done by machines since the late 1940s (Hutchins 1995). For a few years now, the programmes have been so good that they can actually do translation work (Nitzke & Hansen-Schirra 2021).

The question is: how does machine translation perform in Easy Language translation? How is it currently being used, and is this development beneficial or a cause for concern? Where are we heading? I will discuss what successful communication looks like and how barriers can arise, but also how translation can remove barriers from communication. Next, I will outline the field of Easy Language translation as it is today, and position machine translation using AI tools in this context. In this way, I will try to provide an answer to the question formulated in the title: Is the new Easy Language translator a machine?

2 Communication Barriers and Accessible Communication

Over the past 10 years, we have developed a model in Hildesheim that we call the Hildesheim Staircase. This model has recently been presented in our “Handbook of Accessible Communication” (Maaß & Rink 2024). We first published this Handbook in German in 2019 (Maaß & Rink 2019; 2020) as basic literature for our Master’s degree programme “Accessible Communication” (Maaß et al. 2022). The book was published by Frank & Timme in mid-February 2024 as volume 15 of our book series “Easy - Plain – Accessible”. This book series publishes outstanding international works on the topic of accessible communication, including the Handbook of Easy Languages, which our Finnish colleagues Camilla Lindholm and Ulla Vanhatalo have commendably curated (Lindholm & Vanhatalo 2021).

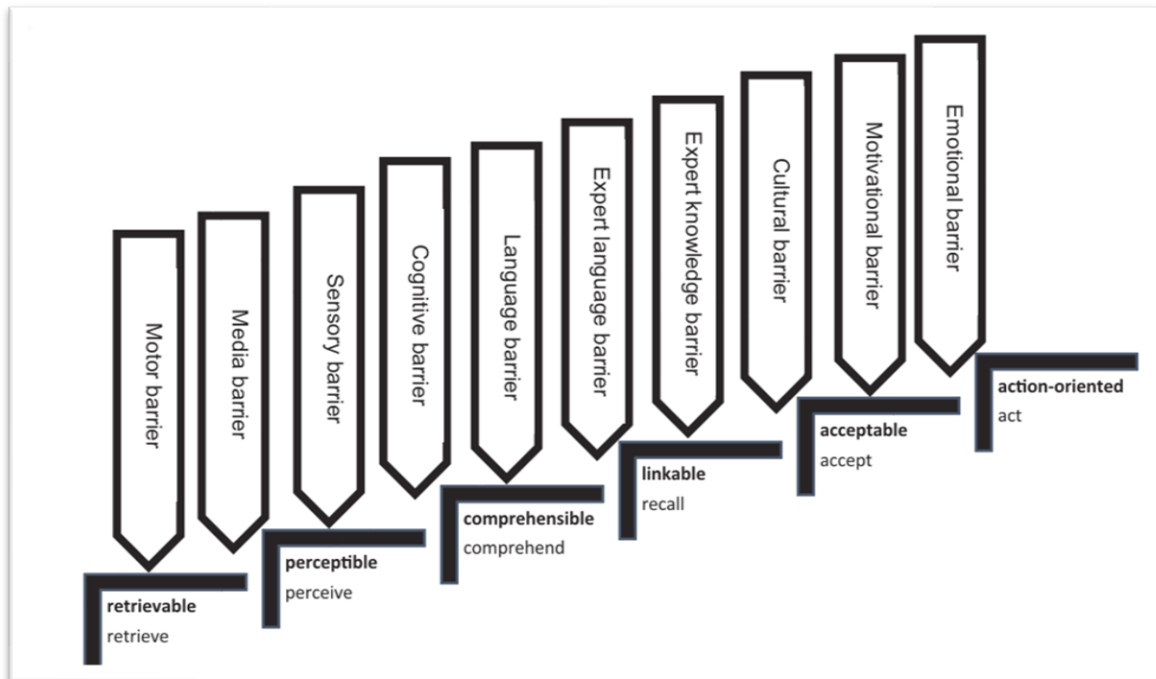

Figure 1. The “Hildesheim staircase” of Accessible Communication, Maaß (2024b); Maaß and Rink (2024)

The Hildesheim Staircase model shows what is necessary for communication to succeed. In order to be able to act on the basis of texts, these texts must be retrievable, perceptible, comprehensible, linkable and acceptable (Maaß 2020). This is the basis for users to find, perceive, understand, recall, accept and act on the information. Communication barriers can occur at any of these steps. If this happens, the staircase will not be successfully climbed (Maaß 2024b; on the single barriers see Rink 2020; 2024; Lang 2021).

The **motor barrier** means the information is not accessible because of the user’s motor skills. For example, because a website cannot be navigated using tab stops or because the pages of a paper publication are so thin that a person with a motor disability cannot turn them.

The **media barrier** means that the information is stored on a platform or in a location that users do not have access to or simply do not use. For example, if the information is made available online only, even though it is aimed at older users. Or on Facebook, if you are addressing young users.

The **sensory barrier** means that the information is provided in a media form or in a code system that users cannot access. For example, visual information forms a sensory barrier for blind people and auditory information for people with hearing impairments.

The **cognitive barrier** means that the information is provided in a form that users cannot grasp cognitively.

The **language barrier** means that the information is provided in a language or language form that users do not understand or do not understand sufficiently.

The **expert language barrier** means that the information is written in expert language, even though it is aimed at non-experts.

The **expert knowledge barrier** means that the information itself is technically complex, regardless of its linguistic form.

The **cultural barrier** means that the information requires knowledge of group discourses that the users do not know or do not share.

The **motivation barrier** means the form in which the information is given demands more from the users than they are willing to invest.

The **emotional barrier** means that the information itself or the situation in which the information is received is so stressful for the users that they are unable to absorb the information.

The information is only usable for users if all steps have been successfully climbed. Communication barriers can be removed through translation. In other words, translation is the removal of communication barriers.

Translation takes place in different dimensions, the first two of which go back to Jakobson (1959). Translation can be intralingual or interlingual, intrasemiotic or intersemiotic, intracultural or intercultural, as well as intramedial or intermedial.

Table 1. Dimensions of Translation, modified on the basis of Bredel and Maaß (2016a: 183)

Language	Code System	Culture	Medium
Intralingual	Intrasemiotic	Intracultural	Intramedial
Interlingual	Intersemiotic	Intercultural	Intermedial

Sometimes there is simply a language barrier, often combined with a cultural barrier. Then we are in the realm of interlingual translation. However, if translation is needed because of a cognitive barrier, this is the typical case for an intralingual translation into Easy Language.

Easy Language is a variety of a natural language that is designed to be as comprehensible as possible (Maaß 2015). It is aimed at users with communication impairments. The group that is closely associated with Easy Language is people with intellectual disabilities (Maaß & Maaß LM 2024). However, Easy Language is also used by other people and groups for whom the source text is not accessible because it has communication barriers (Bredel & Maaß 2016a; Maaß 2020): because it is too complex and too technical, altogether not sufficiently action-orientated.

These can be people with other disabilities, for example pre-lingual hearing impairment, which is very often accompanied by a limitation of literacy; with aphasia or dementia-type illnesses, with certain disorders from the autistic spectrum and so on (on Easy Language target groups see Bredel & Maaß 2016a; Maaß 2020). However, this also applies to people with a different first language who do not yet have sufficient language skills to understand the source text.

Translating into Easy Language can be interlingual or intralingual. It is possible to translate from another language into Easy Language and this does happen (Maaß & Fioravanti 2025 in print). However, it is far more common for Easy-Language-translation to occur within the same language, in other words, intralingually (Maaß 2020; 2024a; 2024b).

Sometimes there is a sensory barrier. In this case, for example, we are in the area of subtitling, which can be interlingual or intralingual (Mälzer & Wünsche 2020; 2024). If sounds are reproduced in the subtitles, this represents a change of code: you hear a sound and a word appears in the subtitles, e.g. “knocking”. This is an example of intersemiotic translation. Audio description for the blind, in which the visual parts of a film are described verbally (Benecke 2024), is also intersemiotic.

I interpret culture in a broad sense as groups that have very different ways of speaking about a specific topic. These can be domain experts who are engaged in their own discourses, of which laypeople have no idea. If they are speaking among themselves and need interlingual translation, it is intracultural. If they are speaking to people who are not part of their discourse community, the translation is intercultural. This is a very common case.

Sometimes the mediality of the text changes (Maaß & Hernández Garrido 2020): for example, it is spoken – the text appears as a sound wave for auditory perception – but the dialogue partners are deaf and require sign language interpretation. Sign language is a manual system that is perceived visually (Maaß LM 2024 in print). This is a case of intermedial translation. Or a written text is converted into an oral format, as is the case for Easy Language interpreting (Schulz et al. 2020; Maaß & Maaß LM 2024). Or an oral text is converted into a written format – for example in text-to-speech interpreting.

There are also mixed forms. For example, an intercultural component is often present when the dialogue partners have only a small amount of common ground. This happens regularly in expert-layperson communication, for example. Here are a few more examples of other mixed forms:

Films can be subtitled in Easy Language: intralingual and intermedial.

Pure text is enriched with visualisations and illustrations in the target text in Easy Language: intralingual and intersemiotic.

Subtitles not only reproduce dialogue, but also sounds and music: inter-/intralingual, intersemiotic and intermedial.

Now let's take a look at Easy Language translation in Germany.

3 What is the Current Situation of Easy Language in Germany?

German is a big language. Germany has almost 85 million inhabitants. Around 2.2 million people belong to the primary target groups of Easy Language. There are also other people who use Easy Language when they do not have access to the source text. This may be the case, for example, if their knowledge of German or their literacy skills are insufficient or if the text is too technical for non-experts or contains other communication barriers.

We are talking about some 20 million people in Germany who benefit from Easy Language, at least in some contexts (Maaß et al. 2021).

In Germany, as in many other European countries, Easy Language goes back to the Pathways project of Inclusion Europe, which was implemented starting in 1997 (Bredel & Maaß 2016a; Maaß 2020). In 2006, the "Netzwerk Leichte Sprache" (= "Network Easy Language") was founded, which is currently the most influential empowerment organisation in the field of Easy Language in Germany. The first practical guidelines were published in 2009. In January 2014, I founded the Research Centre for Easy Language at the University of Hildesheim. The Research Centre for Easy Language conducts basic and applied research in the field of Easy Language and accessible communication.

In Maaß (2015), I presented the first scientific set of rules for Easy Language in Germany¹. In 2016, I published the three volumes of Duden Easy Language together with my colleague Ursula Bredel (Bredel & Maaß 2016a-c). The Duden is regarded as the most influential institution for the German language in Germany. It publishes normative works on the lexicon, grammar and orthography of German. The publication of Duden Easy Language was therefore an important milestone for Easy Language in Germany

¹ Plain Language exists alongside Easy Language. Plain Language is more comprehensible than everyday language or expert language, but less comprehensible than Easy Language (Maaß 2020). Plain Language has no fixed rules, but is a continuum of different forms. However, the term "Plain Language" is sometimes used in Germany when texts are actually in Easy Language but have not been reviewed by target groups.

(Maaß et al. 2021). A monographic publication in English on our Easy and Plain Language approach is available in Maaß (2020), that is also available online.

The first regulation that established a right to texts in Easy Language for people with communication disabilities was published in 2011: the *Barrierefreie Informationstechnik-Verordnung BITV 2.0* (= Accessible Information Technology Directive; on Easy Language legislation see Maaß 2020; Lang 2021). All public bodies must provide information in Easy Language on the Internet and in other contexts now.

Since 2020, the German Institute for Standardisation (Deutsches Institut für Normung, DIN) has been preparing a standard for Easy Language, *DIN SPEC Easy Language*. DIN creates standards for processes, and they are often incorporated into legislation in the next step. This standardisation is an attempt to summarise the current state of science and practice in a set of rules. The public comment phase for *DIN SPEC Easy Language* was in summer 2023, and we are now waiting for the final version to be published. Authorities in Germany have announced that *DIN SPEC Easy Language* is to become part of public tenders for translations in Easy Language.

In the form released for comment, *DIN SPEC Easy Language* is almost 60 pages long, and the translation of this text into Easy Language is almost 200 pages long. It does not set any fixed rules, but rather specifies corridors in which translators and text creators can select strategies depending on the situation and audience. In Germany, for example, there are different ways in which Easy Language texts are created: Many texts that are translated for public bodies are created in inclusive settings. They are not necessarily produced by trained translators, but they must be checked by a target group with intellectual disabilities. Such texts often have a childlike layout (see Figure 2).

Research has shown that this often results in texts that are not optimised for their intended function in the target situation (Bredel & Maaß 2016; Maaß 2020; Lang 2021). Texts that are visibly designed differently from the layout conventions also present a risk of stigmatising the target groups.

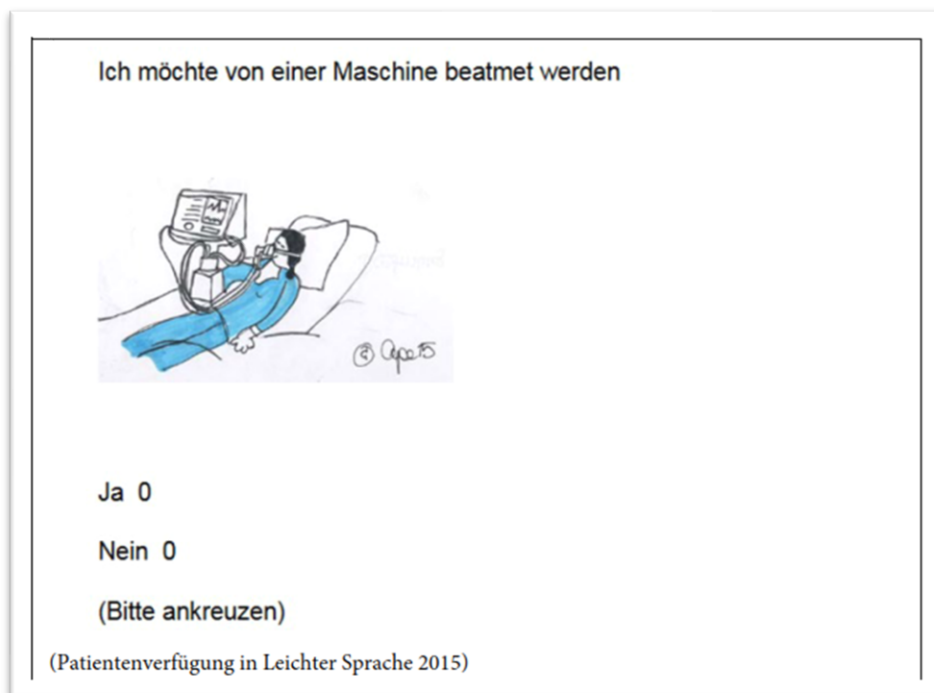

Figure 2. Patient decree in Easy Language (Saarland 2015). Translation of the text in the figure:

“I want to be ventilated by a machine

Yes ()

No ()

(Please tick)”

Texts that are created in inclusive settings can have a symbolic function (Maaß 2020): They symbolise the group of people with intellectual disabilities in the public space - for example on the homepage of a ministry. The group is therefore visible in the public space. Easy Language then creates representation.

On the other hand, many people need Easy Language texts in specific situations – for example at the doctor’s – to enable them to understand and act (see the contributions in Ahrens et al. 2022, especially Leyerer et al. 2022). Representation should not take centre stage there. It is more important that the texts work well and that they enable participation. It is a task for experts to produce texts for an audience with communication disabilities in such a way that they work in the target situation. Accordingly, we also have translators on the market who produce specialised translations into Easy Language or adapt Easy Language into various media formats (Maaß & Hernández Garrido 2020) so that it works best. In Germany, for example, Easy Language has also been available for interpretation (Schulz et al. 2020; Maaß & Maaß LM 2022), that means, oral rendering in a face-to-face situation, for a number of years.

DIN SPEC 33429 takes account of this multifaceted situation. This results in its considerable number of pages. The DIN SPEC is therefore a sign of the differentiation of the areas of application of Easy Language and of the professionalisation of the stakeholders.

This is the scene where Chat GPT and other machine translation tools have entered relatively recently.

In Maaß et al. (2014), we pointed out that translators need tools for Easy Language translation, just as their colleagues in interlingual translation have tools at their disposal. This also applies to CAT tools, i.e. computer-aided translation tools, which have developed rapidly over the last 20 years (on their application to the Easy Language sector, see Hansen-Schirra et al. 2020). In interlingual translation, human translators devote an increasingly smaller portion of their time to actual translation. Instead, the focus is on pre-editing, i.e. optimising texts for translation, and post-editing, i.e. revising machine-translated texts (Nitzke & Hansen-Schirra 2021). With AI tools, even pre-editing has become less important and the focus is now clearly on post-editing (ibid.).

For some time now, machine translation tools have also been available and used for Easy Language. In my research group, we have looked at how they perform and for whom these tools are therefore well suited.

4 How do AI Tools Perform in Easy Language Translation?

Easy Language translation can be interlingual and intralingual. I will briefly discuss both forms here. Firstly a distinction must be made between chatbots such as Chat GPT, which can be given various tasks, and tools that are specifically designed for the translation of texts.

Translation tools have one box for the source text and one for the target text. With interlingual translation via DeepL, you can also select the register (formal, informal, automatic).

4.1 FCSP

Some of these tools have been customised for specific topics. This is the case, for example, with the tool for the St Pauli football club in Hamburg. It is trained for football contexts, but it also works for other text types. Here is an example:

Table 2. An example from the FCSP tool.

Source Text	Target Text
In Deutschlands Metropolen machen möblierte Wohnungen bereits rund ein Drittel des Angebots auf dem Mietmarkt aus. Das bedeutet: noch horrendere Mieten. Der Trend hat Folgen für den Wohnungsmarkt insgesamt.	In großen Städten in Deutschland gibt es viele Wohnungen mit Möbeln. Etwa jedes dritte Angebot ist eine möblierte Wohnung. Das heißt: Die Mieten können sehr hoch sein. Das hat Auswirkungen auf alle Wohnungen, die man mieten kann.
In Germany’s metropolises, furnished flats already account for around a third of the supply on the rental market. This means even more horrendous rents. The trend has consequences for the housing market as a whole.	In big cities in Germany, there are many flats with furniture. About every third offer is a furnished flat. That means: The rents can be very high. This has an impact on all flats that one can rent.

We can see that at first glance the translation is more comprehensible than the original. But “flats with furniture” is not really accurate: flats usually have furniture, the question is who owns it: the landlord or the tenant? And the sentences don’t follow on logically from one another. In addition, there is no term consistency: “furnished flats” in the source text is rendered once as “flat with furniture” and once as “furnished flat” in the target text.

The target text is only apparently easy. Manning (2023) has tested this tool. She compares the FCSP (St Pauli Football Club) tool with Chat GPT 4 and looks at comprehensibility and correctness. She analyses texts of different types. She uses the Hohenheim Comprehensibility Index (HIX) for the formal comprehensibility score. My Research Centre for Easy Language developed a benchmark for Easy Language years ago together with the HIX team: Easy Language texts must score at least 18 out of 20 points in the HIX.

The following is the result of Manning’s (2023: n.p.) test:

Table 3. Comparison HIX for FCSP / GPT-4, from Manning (2023)

Topic	Source text	Translation FCSP	Translation GPT-4
Robert Koch Institute	2	12	20
Buyer protection	4	20	20
Climate neutral	7	19	19
Looted art	10	20	19
Olympics	14	20	20

The values are excellent here. The author did not systematically analyse the correctness of the data, but she does provide some observations: The results are on the whole

positive. However, there are errors: The tool sometimes only strings statements together without recognising the argumentative structure. There are errors in content. Hallucinations are a problem; for example, the tool added the second sentence in Manning's test (Manning 2023: n.p.):

„Viele Menschen sind dabei gestorben. *Das ist sehr traurig.*“
“Many people have died as a result. *That is very sad.*”

She also notes that some abstract words have been left in the text and that the passive voice has been used.

This does not comply with the rules of Easy Language. My sampling tests revealed further problems: for example, relative clauses were used, which present a barrier to comprehension for different target groups.

4.2 Chat GPT

At the University of Hildesheim, we have been researching the performance of various tools for Easy Language (and partly for Plain Language) for about a year. In Deilen et al. (2023) we presented the results on Chat GPT. We collected a corpus of 20 texts from three different websites of German public authorities. It was about things like applying for a certificate of good conduct, using the lost property office, etc.

We worked with two different prompt sets: a holistic and a linguistic approach. In the holistic approach, we gave Chat GPT the command to translate the text into Easy Language. We then repeated the command “Make the text even easier” twice. For the linguistic approach, we told Chat GPT to reformulate the text without unimportant information (a rule on text level), then to use an easy sentence structure (a rule on sentence level). And finally: to explain difficult words (a rule at word level).

Then we analysed the results in terms of comprehensibility, syntactic complexity and correctness and compared the two sub-corpora. We also used the HIX (see Figure 3).

The results of this analysis show that the holistic approach was more successful and the texts were significantly easier. However, most of them were not yet in the Easy Language range, but more in line with Plain Language. There was still syntactic complexity, as nominal constructions were often broken down into subordinate clauses. This is a good first step, but not yet easy enough for Easy Language.

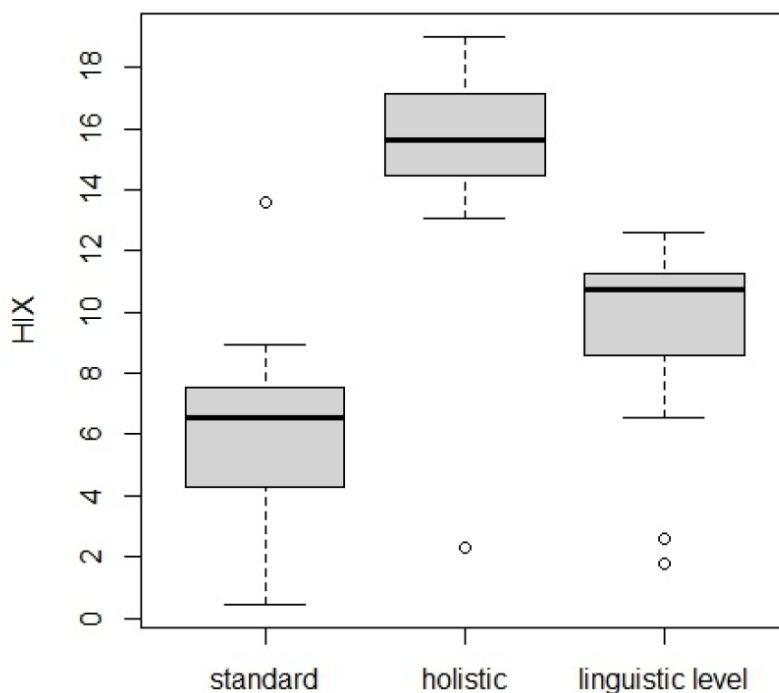

Figure 3. HIX values of the source text and the two simplified variants under analysis (Deilen et al. 2023: 6)

The problem, however, was the lack of correctness of the texts. In the holistic approach, which leads to easier results, 80% of the texts contained at least one piece of incorrect information. In the less easy texts of the linguistic approach, it was 45%. So the information may be more accessible, but it is not reliable.

4.3 SUMM AI

In Deilen et al. (2024), we examine the tool from SUMM AI (<https://summ-ai.com/>), which advertises with the slogan: “Easy Language with just one click. Make any complicated text accessible and comprehensible with one click using our AI-based tool” (see Figure 4).

SUMM AI is currently optimising the tool through collaborations with practice partners and researchers, including my Research Centre for Easy Language. We have focussed on the area of health communication.

Another partner in this project is *Apotheken Umschau* (“Pharmacies’ Review”). *Apotheken Umschau* is the largest German-language provider of health information (Hörner 2022). The site has 64 million monthly page impressions, around 7 million copies are sold each month and the printed version alone has a reach of around 17 million readers per month. Over the past 5 years, in a project with *Apotheken Umschau*, we

have manually translated a corpus of around 250 texts with health information into Easy Language Plus.

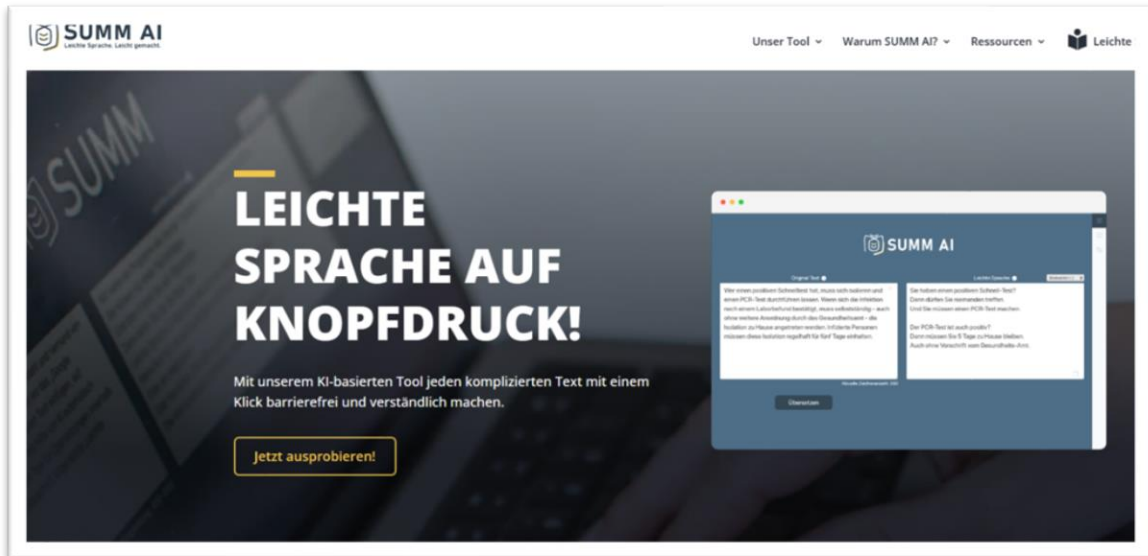

Figure 4. “Easy Language with just one click” - The SUMM AI homepage

These manually translated texts are the gold standard, which we can now compare with the results of machine translation. In collaboration with SUMM AI and *Apotheken Umschau*, we established a baseline and then used 200 texts as training data. SUMM AI optimised the machine using our texts and the results of the baseline study. We are currently analysing whether the performance of the tool has improved in this process and, if so, in which categories.

The formal comprehensibility values for the baseline are very good. However, the syntactic complexity of the machine translation is higher than that of the human Easy-Language Plus translation in the Gold Standard Sample. The real problem, however, is the lack of correctness: 29 of the 30 machine translations contained at least one error. In the project, however, various optimizations were made to the original machine, which significantly improved the quality of the output. However, these texts are not error-free either.

4.4 DeepL

I am working on a collaborative project with the Institute of Legal Informatics and Judicial Systems of the National Research Council of Italy (IGSG - CNR) to investigate the possibility of using DeepL for interlingual translation into Easy Language. As a corpus, we have taken the Easy Language translations on the website of the municipality of Bolzano in Italy (Maaß & Fioravanti 2025 in print; this is also the source of the following data).

The region is multilingual. The texts were drafted in German Easy Language by human translators according to the scientific rule set of the Research Centre for Easy Language: in our study, this is Corpus Bolzano German, consisting of 26 texts.

Then the texts were translated interlingually into Italian Easy Language, again by human translators: Corpus Bolzano Italian. Both human versions are the Gold Standard in the project for the evaluation of machine translation into Easy Language. We machine-translated from Corpus Bolzano Italian into German using DeepL, which is the Corpus DeepL German, and from Corpus Bolzano German into Italian using DeepL, which is Corpus DeepL Italian. We then compared the results in terms of comprehensibility with regard to the relevant scores, to content accuracy and to adherence to Easy Language rules.

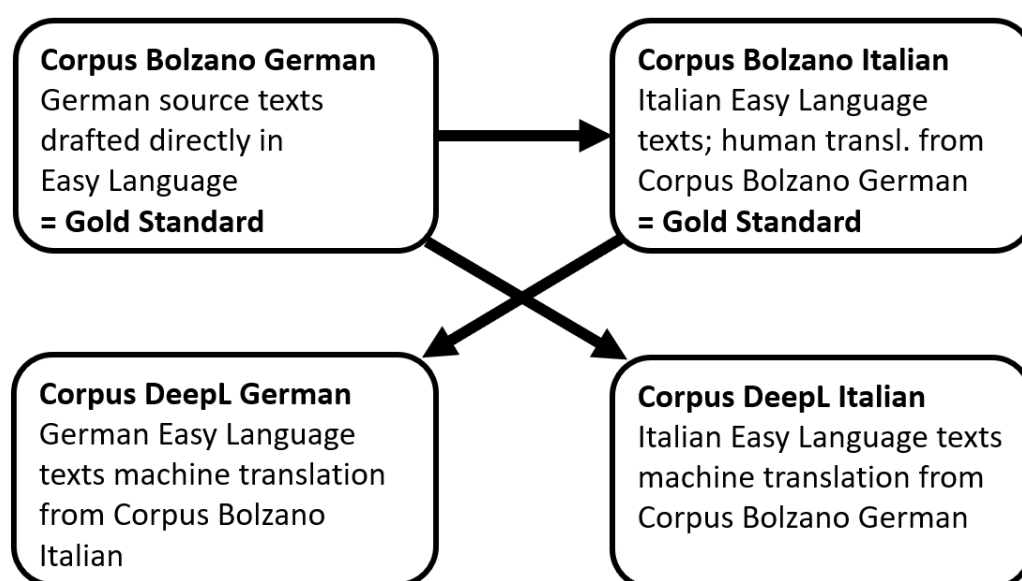

Figure 5. Corpus creation in the Bolzano project (Maaß & Fioravanti 2025 in print).

It can be seen that DeepL tends to normalise the target texts in the direction of Administrative Language. The HIX values decreased in the translation: while German 1 has an average comprehensibility of 19.1 out of 20, German 2 only has an average of 17.8 out of 20 points and is therefore no longer formally Easy Language.

Some target texts even have less than 14 or 13 out of 20 points. With regard to the rules of Easy Language, DeepL also normalises towards the text type conventions of legal-administrative texts: for example, there are significantly more technical terms and abstract nouns without explanation, passive voice and subjunctive forms.

Finally, almost all texts, namely 24 out of 26, contain at least one content-related error. Here too, the texts are not easy enough and they are not trustworthy enough for the primary target groups to use.

4.5 What Can We Conclude?

The interlingual and intralingual translation tools provide translations in Easy Language and Plain Language. They are a valuable aid for translation. However, the results are not reliable. In addition, the tools reviewed here translate dominantly on the “language” dimension. For example, they do not yet automatically create illustrations.

It could be interesting to test whether intercultural translation is also possible via prompting by telling the machine who it is translating for. However, this would be limited to chatbot-like systems such as Chat GPT; to my knowledge, however, no scientific studies have been conducted on the subject and this approach has not yet been systematically pursued.

The user interface of tools such as SUMM or DeepL, on the other hand, do not currently allow any additional prompts beyond switching languages. You enter a source text and receive a target text.

The translation is limited to language. The possibility of intermedia translation is not yet systematically implemented. However, it is quite conceivable that this will be the case in the future, for example automatic subtitling in Easy Language.

Quality remains a problem: users without communication disabilities are able to compensate for errors, at least to a certain extent. Users with communication disabilities are not: in this case, there are very high demands regarding the comprehensibility and correctness of the texts. Primary users should not be confronted with incorrect or insufficiently comprehensible Easy Language texts. That would be absurd. Such texts miss their primary goal.

5 Why Do We Translate into Easy Language and What Can AI Do for Us?

To find out what role these machines can play in the future, I would like to place them in the context of Easy Language translation: Why do we translate into Easy Language and how can Machine Translation come into play here?

1. The aim is to create or gain access to content: this is about barriers in texts.

2. The aim is to create representation for the group of people with intellectual disabilities: this is about access and participation of groups in society in a more general sense and the individual text is a symbol of this.
3. The aim is to fulfil legal requirements with limited resources.

Ideally, one could say that all three reasons should apply at the same time: Authorities or companies want to create access to information while signalling inclusion; in doing so, they are implementing legal requirements. This case could look like this:

1. An authority or company commissions a translation agency for Easy Language with academically trained translators.
2. The texts are checked by a test group with intellectual disabilities.
3. The company thus fulfils the legal accessible requirements.

That sounds simple enough. In practice, however, it is often the case that not all three occur together. Creating texts that are highly functional in target situations often does not go hand in hand with the representational, the symbolic function of Easy Language.

Firstly, this is due to mediality: it is often not intramedial but intermedial translation that is more suitable for accessing content. Access to content therefore does not necessarily mean that source texts are translated in writing into Easy Language: 70% of people with intellectual disabilities are not able to read and retain texts in a meaningful way (Günthner 1999) – this also applies to Easy Language texts. Current research shows this very clearly (Gutermuth 2020, Tross 2023). Access to content works better with an approach that takes the target situation into account.

This can lead to Easy Language materials being optimised for oral interaction, i.e. interpreting into Easy Language, producing pictograms or audiovisual material. These interfaces are not automated at the moment. The adaptation to the specific target situation makes full automation difficult. Producing these texts requires considerable effort and resources that are not available for the wide range of text practice.

Texts that focus on representation frequently have poor translation quality (Maaß 2020) because they are often not produced by trained translators. The focus is on inclusive text practice, which means that they are produced in collaboration with people with intellectual disabilities or are reviewed by this group. This inclusive text practice is their real value. These texts often deviate greatly from the conventions of the text type. Their

content is often greatly reduced, their layout appropriate for children rather than for adults and they frequently contain spelling mistakes. Such texts may contribute to the stigmatisation of the target groups.

Dysfunctional source texts are not easily converted into functioning target texts. The machine does not process all barriers and not in all possible ways. The machine only translates at the “language” level. The other dimensions of the translation are not taken into account.

6 Is the New Easy Language Translator a Machine?

I come back to the question of my presentation: Is the new Easy Language translator a machine? The answer to that is “yes and no”. The statement is correct if I emphasise it like this:

The **new** Easy Language translator is a machine.

For the first time, we now have a situation where text simplification using AI tools is so widely and cheaply available that it can be used in Easy Language translation. The Easy Language translator, which is new to the field, is, in fact, a machine. But we still need human translators. This is because the results of machine translation are

- 1) not easy enough
- 2) not correct enough (and the easier they are, the bigger the problem)
- 3) too dependent on the source text (written texts are translated into written texts)

It is currently not given that people who have no or only limited access to the source text can safely use AI tools to gain access to content and act on the basis of this information.

Nevertheless, this is happening right now: the parts of the target groups that have the ability to read are already using Chat GPT in this function.

This poses a problem: With regard to the source text, there is **non-understanding**. Non-understanding is overt. It signals: There is insufficient basis to act on the information from the text. With regard to the automatically translated text, there is a risk of non-understanding if those responsible withdraw because they believe the machine will take care of things and then do not make any offers.

Even greater, however, is the danger of **misunderstanding** (Kercher 2013). Misunderstanding is covert and does not signal anything. The target groups may act on the basis of information that the machine has hallucinated.

We increasingly have a situation where AI tools are being used in translation processes instead of human translators. This occurs in two constellations:

1. Simply to comply with legal requirements without target group verification.
2. With target group verification.

In most cases, the post-editing effort is underestimated and not factored into the processes. The resulting texts are currently not easy enough and predominantly incorrect. In such constellations, no thought is given to whether the resulting texts are at all functional in the target situation, what they are supposed to achieve, whether they enable action in the intended way, in other words, whether the barriers have really been removed and action orientation has been established.

Figure 6. Report on the automated translation of Paderborn's municipality websites. Translation of the paragraph:

AI translates the content instead of a translation agency

Easy Language for the city's website is being tested

Paderborn. The city of Paderborn's website is to become more inclusive in future and will also be available in Easy Language. This was originally supposed to be done by a translation agency, but now there is a technical solution: artificial intelligence. By Alexandra Pöhler

One example is the city of Paderborn. It initially allocated 10,000 euros for Easy Language translations in its budget. However, it then deallocated the funds, minus the costs for the subscription to an AI Easy Language translation tool (See Figure 6).

This is a situation that runs counter to professionalisation efforts, as well as scientific regulations and the standardisation efforts of DIN. We must monitor, inform and warn

so that communicative inclusion does not suffer a setback as a result of Easy Language machine translation.

In contrast, the use of AI tools as CAT tools is valuable, whether interlingual or intralingual. Until recently, no specific tools have been available for Easy Language translation (Maaß et al. 2014). The new AI tools can support translators in creating Easy Language content. The number of texts can be significantly increased with relatively little effort.

The primary target groups of Easy Language, however, are often confronted with several barriers at the same time. They are vulnerable to errors made by the machine and do not easily compensate for them. Therefore, it is negligent to expose them to unprocessed machine translations. At the moment, evaluating communication barriers is not a task that a machine can do automatically. However, the translation tools are helpful and we should integrate them into translation processes.

In the course of professionalisation, translators need skills in prompting and in post-editing, but also in the evaluation of target situations: Not all written source texts should become written target texts. We should also implement other dimensions of translation: Audio texts, audiovisual translation, interpretation.

Diversity in communication means matching the diversity of the communication partners with the diversity of the communication products.

References

- Ahrens, S., Schulz, R., Kröger, J., Hernández Garrido, S., Keller, L. & Rink, I. (2022; eds.). *Accessibility – Health Literacy – Health Information. Interdisciplinary Approaches to an Emerging Field of Communication*. Frank & Timme. <https://doi.org/10.26530/20.500.12657/76567>
- Benecke, B. (2024). Methods and Technologies of Audio Description for Film and Television. In: Maaß, C. & Rink, I. (eds.). *Handbook of Accessible Communication*. Frank & Timme. 431–445.
- Bredel, U. & Maaß, C. (2016a). *Leichte Sprache. Theoretische Grundlagen, Orientierung für die Praxis*. Duden.
- Bredel, U. & Maaß, C. (2016b). *Ratgeber Leichte Sprache*. Duden.
- Bredel, U. & Maaß, C. (2016c) *Arbeitsbuch Leichte Sprache*. Duden.
- Deilen, S., Hernández Garrido, S., Lapshinova-Koltunski, E. & Maaß, C. (2023). Using ChatGPT as a CAT tool in Easy Language translation. *Proceedings of the Second Workshop on Text Simplification, Accessibility and Readability*. Varna, Bulgaria. INCOMA. 1–10. <https://aclanthology.org/2023.tsar-1.1>
- Deilen, S., Lapshinova-Koltunski, E., Garrido, S. H., Maaß, C., Hörner, J., Theel, V., & Ziemer, S. (2024, May). Towards AI-supported Health Communication in Plain Language: Evaluating

- Intralingual Machine Translation of Medical Texts. In *Proceedings of the First Workshop on Patient-Oriented Language Processing (CL4Health)@ LREC-COLING 2024* (pp. 44-53).
- Günthner, W. (1999). *Lesen und Schreiben an der Schule für Geistigbehinderte. Grundlagen und Übungsvorschläge zum erweiterten Lese- und Schreibbegriff*. Verlag Modernes Lernen.
- Gutermuth, S. (2020). *Leichte Sprache für alle? Eine zielgruppenorientierte Rezeptionsstudie zu Leichter und Einfacher Sprache*. Frank & Timme.
- Jakobson, R. (1959). On linguistic aspects of translation. In: Browner, Reuben Arthur (ed.). *On Translation*. Harvard University Press. 232–239.
- Hansen-Schirra, S., Nitzke, J., Gutermuth, S., Maaß, C. & Rink, I. (2020). Technologies for translation of specialised texts into easy language. In: S. Hansen-Schirra & C. Maaß (eds.). *Easy Language Research: Text and User Perspectives*. Frank & Timme. 99–127. <https://doi.org/10.26530/20.500.12657/42088>
- Hörner, J. (2022). Accessible and reliable health information on the internet. How we introduced Plain Language to apotheken-umschau.de – a project report. In: S. Ahrens, R. Schulz, J. Kröger, S. Hernández Garrido, L. Keller & I. Rink (eds.). *Accessibility – Health Literacy – Health Information. Interdisciplinary Approaches to an Emerging Field of Communication*. Frank & Timme. 77–99. <https://doi.org/10.26530/20.500.12657/76567>
- Hutchins, W. J. (1995). Machine translation: A brief history. In: E. F. K. Koerner & R. E. Asher (eds.). *Concise history of the language sciences*. Pergamon. 431–445.
- Kercher, J. (2013). *Verstehen und Verständlichkeit von Politikersprache. Verbale Bedeutungsvermittlung zwischen Politikern und Bürgern*. Springer.
- Lang, K. (2021). *Auffindbarkeit, Wahrnehmbarkeit, Akzeptabilität. Webseiten von Behörden in Leichter Sprache vor dem Hintergrund der rechtlichen Lage*. Frank & Timme. <https://doi.org/10.26530/20.500.12657/58667>
- Leyerer, K., Tüchler, A., Schmutzler, R. & Weg-Remers, S. (2022). Providing Evidence-Based Health Information in Easy and Plain Language. Procedures and Experiences of the Cancer Information Service. In: S. Ahrens, R. Schulz, J. Kröger, S. Hernández Garrido, L. Keller & I. Rink (eds.). *Accessibility – Health Literacy – Health Information. Interdisciplinary Approaches to an Emerging Field of Communication*. Frank & Timme. 139–162. <https://doi.org/10.26530/20.500.12657/76567>
- Lindholm, C. & Vanhatalo, U. (eds. 2021). *Handbook of Easy Languages in Europe*. Frank & Timme. <https://doi.org/10.26530/20.500.12657/52628>
- Maaß, C. (2015). *Leichte Sprache. Das Regelbuch*. Lit. <https://doi.org/10.25528/018>
- Maaß, C. (2020). *Easy Language – Plain Language – Easy Language Plus. Balancing Comprehensibility and Acceptability*. Frank & Timme. <https://doi.org/10.26530/20.500.12657/42089>
- Maaß, C. (2024a). Translation into Easy Language. In: C. Maaß & I. Rink (eds.). *Handbook of Accessible Communication*. Frank & Timme. 261–289.
- Maaß, C. (2024b). Intralingual Translation in Easy Language and in Plain Language. In: Pillière, L., Berk Albachten, Ö. (eds.). *The Routledge Handbook of Intralingual Translation*. Routledge. 234–251. <https://doi.org/10.4324/9781003188872>
- Maaß, C. & Fioravanti, C. (2025 in print). Evaluating the performance of DeepL as translation tool between German and Italian Easy Language administrative texts. *Rivista italiana di informatica e diritto*, 6, 2. <https://www.rivistaitalianadiinformaticaediritto.it/>
- Maaß, C. & Hernández Garrido S. (2020). Easy and Plain Language in Audiovisual Translation. In: Hansen-Schirra, S., Maaß, C. (eds.). *Easy Language Research: Text and User Perspectives*. Frank & Timme. 131–161. <https://doi.org/10.26530/20.500.12657/42088>

- Maaß, C. & Maaß, L. M. (2024). Leichte Sprache bei intellektuellen Beeinträchtigungen. *Sprache·Stimme·Gehör*. 213-218.
- Maaß, C. & Rink, I. (eds., 2019). *Handbuch Barrierefreie Kommunikation*. Frank & Timme, printed Version.
- Maaß, C. & Rink, I. (eds., 2020). *Handbuch Barrierefreie Kommunikation*. Frank & Timme. <https://doi.org/10.26530/20.500.12657/43216>
- Maaß, C. & Rink, I. (eds., 2024). *Handbook of Accessible Communication*. Frank & Timme.
- Maaß, C., Rink, I. & Ahrens, S. (2022). An Academic Approach to an Emerging Field of Socio-Political Action: The Master's Programme "Accessible Communication" (UNIVERSITY OF HILDESHEIM). In: Netchaeva, N. V. (ed.). *ДЕНЬ ЯСНОГО ЯЗЫКА Сборник материалов Первого международного форума* (г. Москва, 28 мая 2021 г.). Казань: Издательство «Бук» 27-36.
- Maaß, C., Rink, I. & Hansen-Schirra, S. (2021). Easy Language in Germany. In: Lindholm, C., Vanhatalo, U. (eds.). *Handbook of Easy Languages in Europe*. Frank & Timme. 191–218. <https://doi.org/10.26530/20.500.12657/52628>
- Maaß, C. & Schwengber, L. M. (2022). Easy Language and Plain Language in Germany. *Rivista internazionale di tecnica della traduzione = International Journal of Translation* 24. 43–61. <https://doi.org/10.13137/2421-6763/>
- Maaß, L. M. (2024 in print). *Erwartungen, Einstellungen, Erfahrungen: Zusammenarbeit zwischen hörenden Gebärdensprachdolmetschenden und ihrer tauben Kundschaft*. Frank & Timme.
- Mälzer, N. & Wünsche, M. (2020). Untertitelung für Hörgeschädigte (SDH). In: Maaß, Christiane & Rink, Isabel (eds.). *Handbuch Barrierefreie Kommunikation*. Frank & Timme. 327–344.
- Mälzer, N. & Wünsche, M. (2024). Subtitling for people who are D/deaf or hard-of-hearing (SDH). In: Maaß, C. & Rink, I. (eds.). *Handbook of Accessible Communication*. Frank & Timme. 313–328. <https://doi.org/10.26530/20.500.12657/43216>
- Manning, S. (2023). KI-Tools für Einfache Sprache: (1) Klartext St. Pauli im Text. In: *Multisprech 2023*, o.p. <https://multisprech.org/2023/07/26/ki-tools-fuer-einfache-sprache-1-st-pauli-im-test/>
- Nitzke, J. & Hansen-Schirra, S. (2021). *A short guide to post-editing*. Language Science Press.
- Pöhler, A. (2023). *Report on the automated translation of Paderborn's municipality websites*. Westfalen-Blatt. <https://www.westfalen-blatt.de/owl/kreis-paderborn/paderborn/leichte-sprache-fuer-webseite-der-stadt-wird-getestet-2836815?&npg>
- Rink, I. (2020). *Rechtskommunikation und Barrierefreiheit. Zur Übersetzung juristischer Informations- und Interaktionstexte in Leichte Sprache*. Frank & Timme. <https://doi.org/10.26530/20.500.12657/43215>
- Rink, I. (2024). Communication barriers. In: Maaß, C. & Rink, I. (eds.). *Handbook of Accessible Communication*. Frank & Timme. 33–68.
- Saarland (2015). *Patient decree in Easy Language*. https://www.saarland.de/masfg/DE/service/publikationen/publikationen_msgff_einzeln/patientenverfuegung_ls.pdf?__blob=publicationFile&v=4
- Schulz, R., Czermer-Nicolas, K. & Degenhardt, J. (2020). Easy Language Interpreting. In: Hansen-Schirra, S. & Maaß, C (eds.). *Easy Language Research: Text and User Perspectives*. Frank & Timme. 163–178. <https://doi.org/10.26530/20.500.12657/42088>
- Tross, J. (2023). *Divers versus verständlich? Gendergerechte Formulierungen in Texten der Leichten Sprache*. Frank & Timme.

Diversity in Communication

To cite this article: Heittola, S. & Mäkitalo, V. (2024). Perifeeristen luontokohteiden kielimaisema: UNESCO:n maailmanperintökohde määrällisen tarkastelun kohteena. *VAKKI Publications* 16, 30–48. <https://doi.org/10.70484/vakki.145828>

Perifeeristen luontokohteiden kielimaisema: UNESCO:n maailmanperintökohde määrällisen tarkastelun kohteena

Sanna Heittola^a & Veera Mäkitalo^b

^a University of Helsinki

^b University of Turku

Language landscapes are cultural, complex and multidimensional. They reflect the diverse interaction between culture, society and the environment, while at the same time forming an integral part of local identity and cultural heritage. This article examines two peripheral language landscapes and explores the role language policy (Spolsky 2004) plays on remote natural sites. Our research focuses on the UNESCO World Heritage Site shared by two countries, Finland and Sweden, and the language landscapes of two nature trails. The photographed signs are categorized by language, number of languages, permanency and by their (in)official character. The signs are analyzed quantitatively, and the results show that the majority of the signs in both nature locations are official and permanent. The most common language is Swedish. In the Finnish context, the majority (67 %) of the signs are multilingual while the majority of the signs (59 %) in Swedish context are monolingually Swedish. The results show that official language policy is visible even in remote nature context but that the nature trails do not reflect the actual languages in the society. This excludes especially the users of national minority and the users of immigrant languages from the intended user group of nature trails where the legal concept of everyman's right on the other hand guarantees everyone's right to enjoy nature.

Avainsanat: kielimaisema, kielipolitiikka, luontokonteksti, maailmanperintökohde, UNESCO

1 Johdanto, tavoite ja tutkimuskysymykset

Kielimaisemat ovat kulttuurisia, kompleksisia ja moniulotteisia. Niissä yhdistyy ja heijastuu kulttuurin, yhteiskunnan ja ympäristön välinen monimuotoinen vuorovaikutus. Samalla ne ovat olennainen osa paikallista identiteettiä ja kulttuuriperintöä. Tässä artikkelissa tarkastellaan kahta perifeeristä kielimaisemaa ja tutkitaan, millainen rooli kielipolitiikalla on syrjäisissä luontokohteissa. Tutkimuksemme kohteena on kahden maan, Suomen ja Ruotsin, jakama UNESCO:n maailmanperintökohde ja niissä sijaitsevien kahden luontopolun kielimaisema. Kielimaisemien tarkastelu antaa mahdollisuuden edistää kulttuurista monimuotoisuutta ja kielten tasa-arvoista kohtelua luontokohteissa.

Kielimaisematutkimus on viimeisten vuosikymmenten aikana noussut tärkeäksi osaksi kielten, kulttuurin ja maiseman tutkimusta, sillä se keskittyy tarkastelemaan, miten kieli ja kulttuuri vaikuttavat paikan eri ulottuvuuksiin. Kielimaisemien analyysi tarjoaa näkökulman, jossa yhdistyy eri tutkimusaloja, mikä mahdollistaa paikan merkityksen ja kulttuuristen kontekstien syvemmän tarkastelun ja ymmärtämisen. Kielipolitiikka puolestaan vaikuttaa merkittävästi siihen, miten kielimaisemat muotoutuvat ja kehittyvät. Kielipolitiikka kattaa muun muassa joukon virallisia sääntöjä ja epävirallisia käytäntöjä, jotka koskevat kielen käyttöä ja sen asemaa yhteiskunnassa. Erityisesti monikielisissä yhteisöissä kielipolitiikalla voi olla ratkaiseva merkitys paikallisten kielten ja kulttuurien säilyttämisen ja edistämisen kannalta. Syrjäisissä luontokohteissa kielipolitiikka voi vaikuttaa siihen, mitkä kieliryhmät nähdään luontokontekstissa sijaitsevan tiedon oletetuiksi vastaanottajiksi ja näiden kielellisten tilojen käyttäjiksi.

Tutkimusprojektimme *Kielimaisema luonnossa* kohteena on Suomen ja Ruotsin jakaman UNESCO:n maailmanperintökohteen kaksi luontopolkua, joiden kielimaisemat muodostavat keskeisen osan näiden paikkojen identiteettiä ja kulttuuriperintöä. Projektissa tarkastelemme luontopolkujen kielimaisemien moninaisuutta ja sitä, miten kielipolitiikka on vaikuttanut niihin. Lisäksi tutkimme, miten nämä kielimaisemat heijastelevat paikan luonnon- ja kulttuuriperinnön monimuotoisuutta sekä miten ihmisen ja luonnon välistä toimijuutta ilmaistaan luontokontekstissa sijaitsevilla kylteillä. Tutkimalla kahden maan ja niiden jakaman luontokohteen kielimaisemia, voimme saada syvempää tietoa siitä, miten eri kieliryhmät kohtaavat toisensa ja miten nämä kohtaamiset muokkaavat paikan kulttuurista ja sosiaalista dynamiikkaa.

Kielimaisematutkimuksessa on perinteisesti keskitytty tutkimaan kaupunkien kielimaisemia (Gorter 2006), mutta myös syrjäisempiä alueita, kuten maaseutualueita on tutkittu (esim. Kotze & du Plessis 2010, Pietikäinen, Lane, Salo & Laihiala-Kankainen 2011).

Kokonaan luontoon sijoittuvien kohteiden tutkiminen ei kuitenkaan ole tavanomaista muutamaa poikkeusta lukuun ottamatta. Soica ja Metro-Roland (2022) ovat tarkastelleet kahta didaktista luontopolkua teoreettisesta näkökulmasta ja Syrjälä (2022) on tutkinut Tukholman saariston kielimaisemaa. Suurin osa maailmanperintökohteisiin kohdistuneesta tutkimuksesta käsittelee alueiden luontoarvoja ja monimuotoisuuden suojelemista, mutta mm. Romaine ja Gorenflo (2017, 2021) ovat tarkastelleet GIS-datan avulla maailmanperintökohteiden kielellistä monimuotoisuutta. Tutkimuksen kohteena on ollut maailmanperintökohteiden alueilla esiintyvät alkuperäiskielet. Artikkelimme onkin uusi tutkimusavaus sekä maailmanperintökohdetutkimuksen että syrjäisten luontokohteiden kielimaisematutkimuksen kentällä.

Tämän artikkelin tavoitteena on selvittää kielipolitiikan vaikutusta syrjäisissä luontokohteissa sijaitseviin kielimaisemiin sekä tunnistaa näiden kielimaisemien erityisiä oletettuja käyttäjiä ja tiedon vastaanottajia luontokontekstissa. Tutkimuksen teoreettisena viitekehyksenä toimivat kielipolitiikan käsitteet, joiden kautta vastaamme seuraaviin tutkimuskysymyksiin:

1. Miten kielipolitiikka ja sen eri tasot näkyvät syrjäisissä paikoissa?
2. Kuka on luontokontekstissa sijaitsevan tiedon tarkoitettu vastaanottaja ja siten näiden erityisten kielellisten tilojen käyttäjä?

Kielimaisema heijastaa mutta samalla myös rakentaa ympäröivän yhteiskunnan kielipolitiikkaa ja ensimmäinen tutkimuskysymyksemme tarkasteleekin, voidaanko valtakunnallisesta, alueellisesta tai organisatorisesta kielipolitiikasta löytää perustelu tutkimuksen kohteena olevien paikkojen mahdollisesti monikielisiin ja eriäviin kielivalintoihin ja kielimaisemaan. Kielipolitiikan voidaan tässäkin tutkimuksessa nähdä jakautuvan makro-, meso- ja mikrotasoon ja toisaalta myös eri osa-alueisiin, kuten kielisuunnitteluun, kieli-ideologioihin ja kielikäytänteisiin (Spolsky 2004). Artikkelisamme näemme kielipolitiikan eri tasojen ja osa-alueiden olevan kompleksisessa ja dynaamisessa vuorovaikutussuhteessa toisiinsa (Hornberger & Johnson 2007, Sopanen 2022).

Toisen tutkimuskysymyksen avulla tarkastelemme, millä tavalla luontopolkujen kielellinen maisema vaikuttaa paikan saavutettavuuteen ja inklusiivisuuteen ja pohdimme, onko luonto kaikkien ulottuvilla ja kaikille tarkoitettu. Lähestymme toista tutkimuskysymystä tarkastelemalla, miten eri kielet näkyvät tutkimuksemme kohteena olevien luontopolkujen kylteissä.

Tutkimuksen materiaalina käytetään luontopoluilla olevista kylteistä otettuja valokuvia. Valokuvat on kerätty maastokäynnillä luontopoluilla tutkijoiden toimesta. Reitteihin tutustuminen luonnossa ja aineistonkeruu on lisännyt asiantuntijuutta kohteita kohtaan.

Vaikka tarkastelemamme luontopolut sijaitsevat yhden maailmanperintökohteen alueella, sijaitsevat ne samalla myös kahdessa eri valtiossa, joiden kielipolitiikasta löytyy merkittäviäkin eroja. Tästä syystä tutkimus on pohjimmiltaan vertailevaa. Painopiste artikkelissamme on koko tutkimusaineiston kvantitatiivisessa ja tilastollisessa tarkastelussa. Johdannon jälkeen käymme kappaleessa kaksi läpi tutkimuksemme teoreettisen viitekehysten. Kappaleessa kolme käsittelemme Suomen ja Ruotsin virallista kielipolitiikkaa. Tämän jälkeen kuvailemme kappaleessa neljä tutkimusaineistoamme ja käyttämiämme aineistonkeruu ja -analyysimenetelmiä. Ennen loppupäätelmiä kuvailemme kappaleessa viisi tutkimuksemme kohteena olevien luontopolkujen kielimaisemaa.

2 Teoreettinen viitekehys

Tässä kappaleessa määrittelemme artikkelimme teoreettisen viitekehysten. Ensimmäisenä kuvailemme yleisesti kielimaiseman tutkimuskenttää ja siinä esiintyviä käsitteitä. Jatkamme määrittelemällä kielipolitiikan sekä kielipolitiikantutkimuksessa esiintyviä käsitteitä, joita hyödynnämme analyysissamme.

Kielimaisematutkimus on monitieteinen lähestymistapa, joka keskittyy tutkimaan kielen, kulttuurin ja ympäristön välistä vuorovaikutusta. Kielimaisematutkimus keskittyy perinteisesti kielten esiintymiseen julkisissa tiloissa. Tutkimuskentälle on ominaista teorioiden moninaisuus, sillä siinä yhdistyy muun muassa sosiolingvistiikan, kielipolitiikan, monikielisyyden ja maisemantutkimuksen tutkimusalat. Landry ja Bourhis (1997) olivat ensimmäisiä, jotka antoivat kielimaisemalle selkeän määritelmän. He määrittelivät sen tarkoittavan julkisten kylttien, kadunnimien, mainostaulujen ja paikannimien kieltä. Sittemmin kielimaiseman käsite on kuitenkin laajentunut. Van Mensel ym. (2016) kuvaavatkin alan tämänhetkistä tutkimusta luonteeltaan kaleidoskooppiseksi, sillä tutkimuskenttään on integroitunut uusia teorioita ja menetelmiä. Yksi keskeinen näkökulma kielimaisematutkimuksessa on kielimaiseman kriittinen tarkastelu. Siinä korostuu kielen ja vallan välisen suhteen sekä kielellisen moninaisuuden ja eriarvoisuuden ongelmien tarkastelu. Tavoitteena on tunnistaa valtarakenteita, jotka vaikuttavat kielen käyttöön ja kielen asemaan yhteiskunnassa. (Fairclough 1989) Tutkimukssamme kielimaiseman kriittinen tarkastelu ilmenee kielipolitiikan ja sen käytännön toteutuksen tarkastelussa. Nostamme esiin kielten välistä valtasuhdetta ja hierarkiaa tarkastellessamme kriittisesti eri kielten esiintymistä luontopoluilla. Samalla pohdimme, millaisia inklusiivisuuteen ja eriarvoisuuteen liittyviä haasteita eri kielten erilaajuinen käyttö voi nostaa esiin luontokontekstissa.

Kielimaisematutkimus on vakiintunut tutkimusala, joka mahdollistaa yhteiskunnan ja kielten tarkastelun. Muun muassa Gorterin (2018) mukaan alalla on kuitenkin menetelmällisesti vielä kehitettävää. Kielimaisematutkimus on alkuaikoinaan nojannut kvantitatiivisiin tutkimusmenetelmiin, mutta on myöhemmin siirtynyt kohti laadullisten menetelmien ja eri tutkimusmenetelmäyhdistelmien käyttöä. Määrällisiä kielimaisematutkimuksia on kritisoitu muun muassa siitä, ettei kylltien määrän laskeminen tai laskettavan yksikön määrittäminen ole ongelmatonta, eivätkä määrälliset tutkimukset pysty kuvaamaan suurien alueiden kielimaisemaa, vaan mahdollistavat lähinnä katsauksen kielelliseen variaatioon (Gorter & Cenoz 2017: 241). Toisaalta määrällistä lähestymistapaa on kritisoitu myös liian yksinkertaiseksi (Huebner 2016). Määrällisten tutkimusten voidaan nähdä olevan objektiivisia, jos analysoitavien yksiköiden määrittely on selkeä. Tällöin tutkimuksien tuloksia on myös mahdollista verrata ja tehdä tilastollisia analyysyjä. Laadullinen lähestymistapa puolestaan mahdollistaa kerätyn materiaalin yksityiskohtaisen ja syvällisen kontekstuaalisen tulkinnan. Toisaalta laadullisia tutkimuksia voidaan kritisoida, koska ne ovat subjektiivisempia ja keskittyvät yleisesti pieneen otokseen, jolloin tutkimus ei anna yhtä laajaa kokonaiskuvaa kielimaisemasta. Koska molemmissa lähestymistavoissa on omat hyötynsä ja haasteensa, käytetään kielimaisematutkimuksissa yleisesti näiden yhdistelmiä. Kielimaisematutkimuksen kenttä on myös nopeassa muutoksessa teknologian kehityksessä kiihtyvään tahtiin (Gorter 2013). Dufvan ja Pietikäisen (2009) mukaan humanistinen ja yhteiskuntatieteellinen tutkimus on yleisestikin ”kielellisen käänteen” myötä laajentanut tutkimusmenetelmällisiä lähtökohtiaan.

Kielimaisema heijastelee yhteiskuntaa ja siinä tapahtuvia muutoksia. Kielimaiseman ja yhteiskunnan kielten välinen suhde ei kuitenkaan ole yksiselitteinen, sillä kielimaisema reagoi yhteiskunnan muutoksiin viiveellä ja voi heijastaa niitä suoraan, epäsuorasti tai jopa vääristyneesti (Gorter 2012, Van Mensel ym. 2016). Kielimaisema ei kuitenkaan vain mekaanisesti ja yksisuuntaisesti ilmennä ympäröivää yhteiskuntaa ja sen kieli-ideoologioita, vaan voi samanaikaisesti rakentaa tai haastaa niitä. Kielimaisemalla voikin olla tärkeä osa muun muassa paikallisuuden ja osallisuuden kokemuksissa.

Artikkelimme lähtökohtana on ajatus kielipolitiikan rakentumisesta eri toimijoiden ja tasojen välisessä vuorovaikutuksessa. Lisäksi näemme kielipolitiikan monitahoisena, monitieteisenä ja monimuotoisena ilmiönä (vrt. Spolsky 2004, Pöyhönen ym. 2019). Näkemyksemme mukaan kielipolitiikka kattaakin useita ulottuvuuksia ja vaikuttaa usealla eri tasolla. Kielipolitiikan käsite yhdistetään usein viralliseen sääntelyyn ja kielten aseman ja käytön suunnitteluun. Tämä näkökulma tuo esiin kielipolitiikan virallisen ja muodollisen ulottuvuuden ja sulkee pois epävirallisen ja epämuodollisen kielipolitiikan.

Kielipolitiikka on kuitenkin monimuotoisempi ilmiötä, mikä onkin tämän tutkimuksen keskeinen lähtökohta.

Yksi yleisimpiä kielipolitiikan määritelmiä on Spolskyn (2004) kielipolitiikan kolmijako kielisuunnitteluun, kieli-ideologiaan ja kielikäytäntöihin. Kielisuunnittelu nähdään tarkoituksellisena strategisena toimintana, mikä tarkoittaa, että se vaatii aina jonkun tunnistettavissa olevan suunnittelijan. Kielisuunnittelu tapahtuu useimmiten kirjoitettujen tekstien, kuten lakien ja muiden ohjedokumenttien kautta (Spolsky 2009, Kaplan & Baldauf 1997). Kieli-ideologiat kuvaavat yksilöiden ja yhteisöjen suhtautumista kieleen ja kielenkäyttöön ja ne vaikuttavat siihen, miten eri toimijat ohjaavat kielenkäyttöä (Saari-
nen ym. 2019: 134). Kieli-ideologioiden tunnistamisen voidaan nähdä olevan tärkeää, sillä ne vaikuttavat kielisuunnitteluun ja vahvistavat käsitystä siitä, mitkä kielet nähdään arvokkaina. Kielikäytännöt puolestaan voidaan määritellä tosiasialliseksi kielenkäytöksi. Kielipolitiikka syntyy kielisuunnittelun, kieli-ideologioiden ja kielikäytänteiden dynaamisessa vuorovaikutuksessa.

Kielipolitiikka ei synny ilman toimijoita ja on harvinaista, että yksittäisellä toimijalla on suuri vaikutus koko kielipolitiikkaan. Kielipolitiikkaa voidaan tehdä ja toteuttaa valtion toimesta yhteiskunnallisella makrotasolla, mutta samoin sitä voidaan luoda ja soveltaa organisaatioiden ja yksilöiden toimesta meso- ja mikrotasolla. Eri toimijoiden tarkastelu antaa arvokasta tietoa kielipolitiikasta moniulotteisena ilmiönä. Vaikka Suomen virallinen kielipolitiikka on lähtöisin perustuslaista ja kielilaista, on myös paikallisilla toimijoilla valtaa tulkita, toteuttaa ja luoda kielipolitiikkaa. Kielimaisema onkin usein monen erilaisen ja eritasoisen kielipolitiikan leikkauspiste, jossa kohtaavat valtion virallinen kielisuunnittelu, sen paikallinen tulkinta sekä eri organisaatioiden ja yksilöiden omat kielikäytännöt ja -politiikka.

3 Kielipolitiikka makro- ja mesotasolla

Tässä kappaleessa kuvailemme kielipolitiikan ilmentymistä makro- ja mesotasolla. Aloitamme kertomalla makrotason kielipolitiikasta, joka ilmenee muun muassa Suomen perustuslaissa ja kielilaissa, sekä Ruotsin kielilaissa ja vähemmistölaissa. Lisäksi pohdimme mesotason kielipolitiikkaa, joka ilmenee organisaatiotasolla. Tämä kappale antaa siis varsinaisen kielipoliittisen kontekstin analyysimme loppupohdinnoille.

Suomen perustuslain (1999/731) ja kielilain (2003/423) mukaan valtion kansalliskielet ovat suomi ja ruotsi. Suomen kielellinen jaotus perustuu kuntien yksi- tai kaksikielisyyteen. Myös viranomaiset voidaan jakaa yksi- ja kaksikielisiin. Kaksikielissä kunnissa ja kaksikielisten viranomaisten kanssa asioitaessa jokaisella on oikeus käyttää suomea tai

ruotsia. Yksikielisissä kunnissa ja viranomaisten kanssa asioitaessa käytetään pääasiassa kunnan/ viranomaisen kieltä (Kielilaki 2003/423).

Metsähallitus on valtion liikelaitos, joka muun muassa tuottaa luonnonvara-alan palveluja ja suojelee valtion maa- ja vesialueita (Metsähallitus 2024). Kielilain (2003/423) mukaan valtion liikelaitoksen on annettava palvelua ja tiedotettava suomeksi ja ruotsiksi ”toiminnan laadun ja asiayhteyden edellyttämässä laajuudessa ja tavalla, jota kokonaisuutena arvioiden ei voida pitää yhtiön kannalta kohtuuttomana”. Mitä kielilaisissa säädetään viranomaisesta, sovelletaan myös valtion liikelaitokseen sen hoitaessa viranomaistehtävää. Kaksikielisissä kunnissa valtion viranomaisen on käytettävä tiedottamisessa sekä suomea että ruotsia ja viranomaisen on huolehdittava sekä suomen- että ruotsinkielisen väestön tiedonsaantitarpeista. Tämä ei kuitenkaan tarkoita viranomaisen laatimien tekstien kääntämistä sellaisenaan. (Kielilaki 2003/432) Kielilain (2003/432) 33§ mukaan ”[v]iranomaisten kaksikielisessä kunnassa asettamien kilpien, liikenne-merkkien ja muiden yleisölle suunnattujen vastaavien opasteiden tekstien on oltava suomen- ja ruotsinkielisiä, jollei kansainvälisen käytännön mukaisesti käytetä pelkästään vierasta kieltä tai jollei ole kysymys yksikielisestä toimintayksiköstä.” Lisäksi sekä suomen- että ruotsinkielisen väestön sivistyksellisistä ja yhteiskunnallisista tarpeista on huolehdittava ja viranomaisten tulee vaalia maan kielellistä kulttuuriperintöä ja edistää kansalliskielten käyttämistä.

Vaikka yllä mainittu ohjaakin Metsähallituksen toimintaa, ei sillä ole virallista ohjeistusta kyltteihin valittavista kielistä, eikä Metsähallituksen kanssa yhteistyössä tehdyssä opastekokonaisuuksien ohjeistuksesta (Ollila & Kestilä 2018) oteta lainkaan kantaa opastekokonaisuuksien kielivalintaan. Metsähallituksen (2023) mukaan retkeilypalvelujen infotauluissa on kuitenkin oletuskielinä suomi, ruotsi ja englantia. Lisäksi saamelaiden kotiseutualueella käytetään myös jotain saamen kielistä, riippuen kohteen valtakielestä. Varsinaista yhtä linjaa tai ohjeistusta ei kuitenkaan ole eri kieliversioiden valintaan, vaan valinta tehdään varsinkin isoissa kansallispuistoissa matkailijoiden kielten mukaan (Metsähallitus 2023).

Ruotsin valtion kielilaki on selkeästi suppeampi kuin Suomen vastaava. Ruotsin Kielilaisissa (2009: 600) valtion pääkieleksi määritetään ruotsi, joka on 5 § mukaan yhteiskunnan yhteinen kieli ja sitä on voitava käyttää kaikilla yhteiskunnan alueilla. Kielilaisissa määritetään jiddişi, meänkieli, romani, saame ja suomi Ruotsin valtion kansallisiksi vähemmistökieliksi. Kansallisia vähemmistökieliä voi käyttää yhteydenpidossa viranomaisiin, jonka toimiala osuu vähemmistökielen/-kielten hallintoalueeseen (Diskrimineringsombudsmannen 2004). Ruotsin laki kansallisista vähemmistöistä ja vä-

hemmistökielistä (2009: 724) sisältää määräyksiä kansallisista vähemmistöistä, hallintoalueista ja oikeudesta käyttää vähemmistökieltä mm. hallintoviranomaisissa. Kansallisia vähemmistöjä ovat mm. ruotsinsuomalaiset ja saamelaiset. Vähemmistökielten hallintoalueilla viranomaisilla on suurempi vastuu tarjota palvelua vähemmistökielillä. Laajempi vastuu koskee myös alueen valtiollisia viranomaisia (Länsstyrelsen Stockholm & Sámediggi 2024). Oikeus käyttää esimerkiksi suomea ja saamea viranomaiskontakteissa koskee sekä suullisia että kirjallisia kontakteja (Laki kansallisista vähemmistöistä ja vähemmistökielistä 2009: 724, 8§). Suomessakin saamen kielillä on erityisasema, mutta ei tutkimuksen kohteena olevan luontopolun alueella.

Ruotsissa kansallispuistoista vastaa luonnonsuojeluviranomainen (ru. Naturvårdsverket), joka on valtiollinen hallintoviranomainen ja neuvoo Ruotsin viranomaisia ja organisaatioita ympäristöasioissa (Naturvårdsverket 2024). Ruotsin luonnonsuojeluviranomaista ohjaa asetukset sen toiminnasta (Förordning 2012: 928) ja se tekee yhteistyötä muiden viranomaisten, kuten lääninhallitusten (ru. länsstyrelsen) kanssa kansallispuistojen hallinnoinnissa. Jotkin tehtävät voidaan ulkoistaa alueellisille organisaatioille, mutta vastuu pysyy viranomaisella. Ruotsin Naturvårdsverketillä ei ole varsinaista virallista ohjeistusta eri kielten käytöstä kansallispuiston alueella, mutta sen julkaiseman oppaan (Naturvårdverket 2003) mukaan opasteiden kääntäminen englanniksi ja saksaksi on usein riittävää ulkomaisille vierailijoille. Oppaan mukaan tietyillä alueilla, kuten Pohjois-Ruotsissa, voi olla perusteltua käyttää myös suomea tai saamea (Naturvårdverket 2003).

4 Tutkimusmateriaali ja -menetelmä

Tässä kappaleessa käymme läpi tutkimuksemme aineiston ja käytetyn tutkimusmenetelmän. Aloitamme kappaleen kahden eri tutkimuskohteemme lyhyellä kuvailulla. Tämän jälkeen käymme läpi aineiston keruun ja analyysissä käytetyn tutkimusmenetelmän. Kuvailimme myös analyysissä tehtyjä rajauksia ja poissulkuja. Ensimmäinen tutkimuksen kohteena oleva luontopolku sijaitsee Suomessa Merenkurkun saaristossa Vaasan ulkopuolella ja toinen Ruotsin Korkearannikolla Skuleskogenin kansallispuistossa.

Suomen Merenkurkun saaristo muodostaa yhdessä Ruotsin Korkearannikon kanssa Unescon luonnonperintökohteen kansainvälisellä maailmanperintölistalla. Merenkurkun matala saaristo on Suomen ainoa luonnonperintökohde. Kahden valtion alueella sijaitseva alue muodostaa maailman parhaan paikan tarkastella jääkauden aiheuttamaa maankohoamista. Alueille on yhteistä jatkuva maankohoaminen sekä jääkauden jättämät jäljet. Alueet ovat toisilleen vastakohtaisia, sillä Merenkurkun saaristo on matalavertainen ja kivikkoinen, kun taas Korkearannikolla on korkeat rantaviivat ja kumpuileva

maasto. Korkearannikko on saanut maailmanperintökohdestatuksen vuonna 2000 ja Merenkurkku 2006. Ruotsissa alueesta vastaa Länsstyrelsen Västernorrland ja Suomessa Metsähallituksen luontopalvelut (Länsstyrelsen Västernorrland 2024a, Vaasan kaupunki 2024a, 2024b, 2024c).

Merenkurkun saariston luontopoluksi valikoitui Björkö-Panike-vaellusreitit saaristo- ja mannerosa ilman Panikessa sijaitsevaa ympyräreittiä. Lähtöpisteenä toimi saarella sijaitseva Rotörskatan ja päätepisteenä Svedjehamn. Lähtöpisteen saavuttamiseen ja saaresta mantereelle pääsyyn tarvittiin tilausvenettä. Vaellusreitit pituus on noin 8 km ja sitä kuvataan keskivaativaksi reitiksi, joka sisältää kivisiä ja kosteita osuuksia. Reitit varrella sijaitsee erilaisia retkeilyrakenteita, kuten keittokatoksia, tulentekopaikkoja, silta, laitureita, maastotauluja ja näköalatorni (Luontoon.fi 2024).

Skuleskogenin kansallispuisto sijaitsee Kramforsin ja Örnsköldsvikin kunnissa suomen ja saamen kielen hallintoalueella. Tutkimuksen kohteeksi valikoitui suosittu Höga Kusten-vaellusreitit Entré Syd ja Entré Nord välinen osio, sekä Tärnättvattnen-vesistön kohdalta tehty pisto Kälsvikenin rannalle. Höga Kusten-reitiltä poikettiin myös Slåttdalsbergetin päälle. Pituuksia kuljetulla reitillä on noin 11 km. Skuleskogenin kansallispuiston polkuja kuvataan yllättävän vaativiksi, mutta pohjoisen ja etelän sisääntuloporttien välistä polkua luonnehditaan helpommaksi. Polkujen varrelta löytyy levähdyspaikkoja, tulisijoja ja telttapaikkoja (Länsstyrelsen Västernorrland 2024b).

Tutkimusmateriaalimme koostuu valokuvatuista kylteistä. Tämän artikkelin kirjoittajat ovat kulkeneet luontopolut ja valokuvanneet reittien kyltit. Björkö-Paniken luontopolun kuljimme kesällä 2021. Skuleskogenin materiaali on kerätty syksyllä 2022. Kyltin määrittelymme fyysisesti rajatuksi merkiksi tai symboliksi, joka sisältää kirjoitettua tai kuvallista tietoa. Kylttejä voivat olla esimerkiksi opasteet, informaatiotaulut, mainokset ja reittimerkinnot. Tutkimuksessamme näemme kyltin näkyvänä fyysisesti rajattuna kielellisen ympäristön ilmentymänä. Reittiopasteet, jotka usein sisältävät paikkojen nimiä, etäisyyksiä ja niissä sijaitsevia toimintoja (kuten nuotiopaikka) tulkitaan yhdeksi kyltiksi, jos eri paikkoihin opastavat opasteet on sijoitettu samoille kannattimille. Nämä reittiopasteet voidaan hahmottaa toisiinsa sidoksissa oleviksi ja samaa tarkoituserää (ihmisten opastaminen eri kohteisiin) palveleviksi, joten reittiopasterykelmät on tästä syystä laskettu yhdeksi kyltiksi. Digitaalinen kyltti lasketaan yhdeksi kyltiksi, vaikka se sisältäisi monta eri näkymää. Digitaalisissa kylteissä olemme tarkastelleet ainoastaan kyltin aloitusnäkymää, vaikka digitaaliset kyltit usein ovat muuttuvia ja niiden kieltä voidaan vaihtaa ja täten muokata kielimaisemaa tarkastelijalle tutummaksi. Yksi tarra nähdään yhtenä kylttinä, vaikka ne olisi sijoitettu samaan esineeseen, kuten postilaatikoon.

Useatkin graffitit olemme puolestaan luokitelleet yhdeksi kyltiksi niin, että yksi graffitikokoelma vastaa yhtä kylttiä. Hiilellä tehdyt merkinnät olemme jättäneet tarkastelun ulkopuolelle, sillä hiilimerkinnät sisältävät niin paljon kerrostuneisuutta, että niiden erittely eri kylteiksi tai kokonaisuuksiksi olisi mahdotonta.

Kyltit on jaoteltu sisällöllisesti kolmeen eri kategoriaan: (1) viralliset, (2) mainokset ja (3) laittomat. Lisäksi kyltit on jaoteltu (1) pysyviksi ja (2) väliaikaisiksi niiden materiaalien perusteella. Pysyviksi määritellyt kyltit ovat säänkestäviä ja ne on pystytetty tukevasti. Väliaikaiset kyltit ovat puolestaan paperille tulostettuja ilmoitustyyllisiä kylttejä. Kolmas ja tärkein kylttien luokittelu on tehty kylttien kielten mukaan. Yhtä kieltä sisältävät kyltit määritettiin yksikieliseksi ja kahta tai useampaa kieltä sisältävät kyltit määritettiin monikieliseksi. Eläimien ja kasvien tieteellisiä nimiä ei ole otettu määritelmässä mukaan eri kieleksi. Monikieliset kyltit on lisäksi jaettu homofonisiin, polyfonisiin ja näiden sekoitusta sisältäviin kyltteihin. Homofoniseksi kylteiksi on luokiteltu kyltit, joissa sama asia toistetaan kaikilla kyltin kielillä. Polyfoniseksi kylteiksi määritellään kyltit, joissa jokaisella kyltin kielellä on oma tehtävänsä. Sekoitteeksi luokiteltiin kyltit, jotka suurin osa tekstistä, mutta ei kuitenkaan koko tekstiä, toistetaan samanlaisena useammalla kuin yhdellä kielellä. Tällaisia ovat esimerkiksi homofoniset kyltit, joiden yksi osa, esimerkiksi ingressi tai kuvateksti, on kirjoitettu yhdellä kielellä. Tekstiä sisältämättömiä liikenne-merkkejä ei ole määritetty kielen mukaan, vaikka ne onkin voitu määritellä esimerkiksi virallisiksi ja pysyviksi. Paikannimiä ja symboleja sisältävien kylttien kieliä ei ole määritetty.

Tarkastelemme valokuvattuja kylttejä tässä artikkelissa määrällisestä, tilastollisesta ja vertailevasta näkökulmasta. Kylttejä on tarkasteltu yksitellen ja niiden sisältämät kategoriat (kuvattu edellä) on syötetty Excel-ohjelmaan, jonka avulla on laskettu erilaisten kyltityyppien prosentuaalisia osuuksia countifs-toiminnolla. Eri kategorioita on verrattu keskenään yhden luontopolun sisällä, mutta niitä on verrattu myös toisen valtion mutta saman maailmanperintökohteen alueella sijaitsevaan luontopolkuun. Lisäksi pohdimme, löytyykö kielipolitiikasta selitystä kylttien kielivalinnoille.

5 UNESCO:n maailmanperintökohteen kielimaisema: tarkastelussa kaksi luontopolkua

Tässä luvussa kuvailemme kahden eri luontokohteen kielimaisemaa numeerisessa muodossa voidaksemme loppukeskustelussa pohtia tutkimuskysymyksiemme vastauksia syvällisemmin. Tarkastelemme, miten eri kielet esiintyvät erilaisissa kylteissä voidaksemme luvussa kuusi pohtia miten kielipolitiikka ja sen eri tasot näkyvät syrjäisissä paikoissa ja kuka on luontokontekstissa sijaitsevan tiedon tarkoitettu vastaanottaja ja siten näiden erityisten kielellisten tilojen käyttäjä. Luontokohteiden kyltistöä käsitel-

lään maittain johtuen Suomen ja Ruotsin erilaisista kielipolitiikoista. Aloitamme esittelemällä Skuleskogenin kansallispuistossa sijaitsevan luontopolun kyltistöä ja jatkamme tarkastelemalla Björkö-Paniken luontopolun kielimaisemaa. Päätämme luvun lyhyeen vertailuun.

Kylttejä Skuleskogenin luontopolun varrella on yhteensä 235 kpl. Suurin osa (yli 60 %) kylteistä sisältää ruotsia (ks. taulukko 1). Kolmanneksessa (33 %) on englantia ja pienessä osassa (alle 7 %) saksaa. Lisäksi yksittäisistä kylteistä löytyy suomea, hollantia, ranskaa, norjaa ja italiaa.

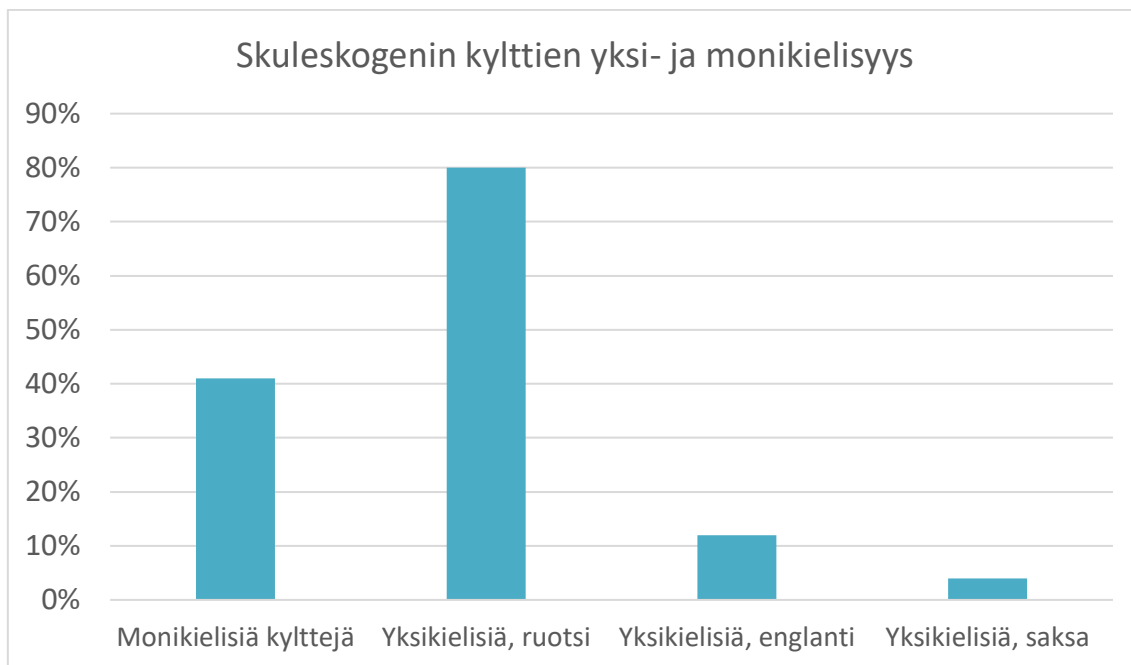
Taulukko 1. Kylttien kielet Skuleskogenissa ja Björkö-Panikessa

Kieli	Prosenttiosuus (%) ¹ kaikista kylteistä	
	Skuleskogen (n=235)	Björkö-Panike (n=95)
Ruotsi	61,3 %	75,8 %
Suomi	0,4 %	71,6 %
Englanti	33,2 %	53,7 %
Saksa	6,8 %	5,3 %
Hollanti	0,4 %	-
Ranska	0,4 %	-
Italia	0,4 %	-
Norja	0,4 %	-

¹Prosenttiosuuksien summa ylittää 100 %, sillä osa kylteistä on monikielisiä

Suurin osa (59 %) kylteistä on yksikielisiä ja vajaa puolet (41 %) monikielisiä (ks. kaavio 1). Yksikielisistä kylteistä selvä enemmistö (80 %) on ruotsinkielisiä. 12 % yksikielisistä kylteistä sisältää englantia ja pieni osa (4 %) saksaa. Lisäksi yksittäisissä yksikielisissä kylteissä on hollantia, ranskaa ja italiaa. Norjaa ja suomea sisältävä kyltti on monikielinen. Monikielisistä kylteistä yli puolet (54 %) on homofonisia, 3 % on polyfonisia ja 41 % näiden kahden yhdistelmiä.

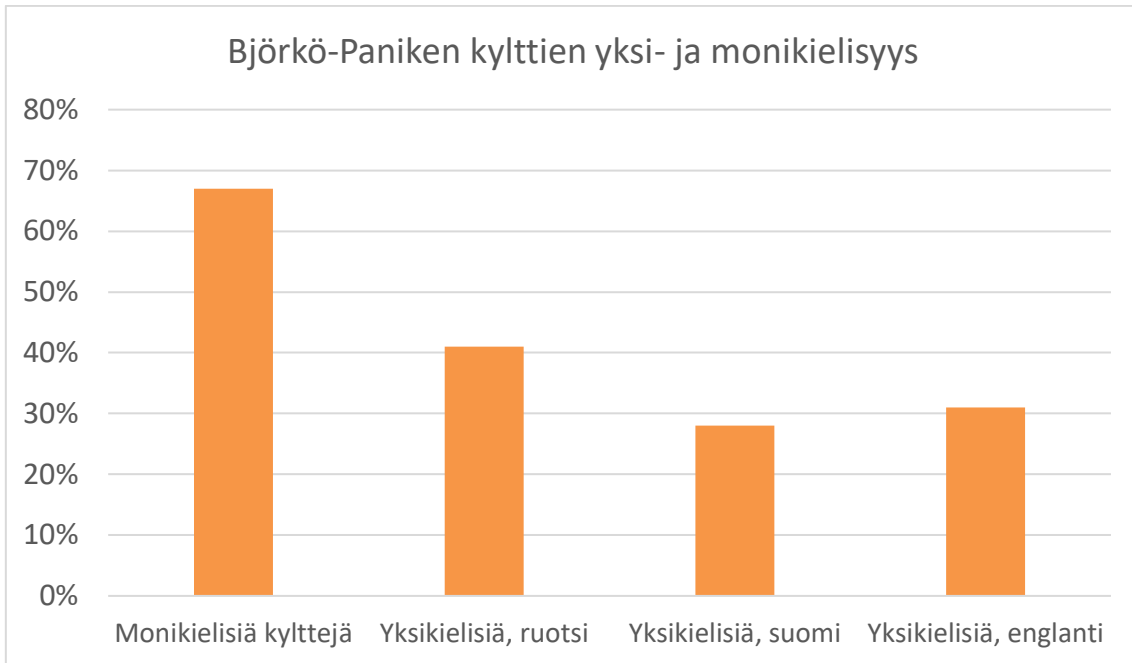
Skuleskogenin kylteistä virallisiksi voidaan luokitella 61 % ja epävirallisiksi 39 %. Virallisista kylteistä 87 % on pysyviä ja 13 % väliaikaisia. Epäviralliset kyltit olemme jaotelleet edelleen mainoskyltteihin (14 %) ja laittomiin (25 %) kyltteihin. Mainoksista 76 % on väliaikaisia ja 18 % pysyviä. Laittomista kylteistä kaikki voidaan määrittää väliaikaisiksi. Skuleskogenin luontopolun kaikista kylteistä 55 % on pysyviä ja 45 % väliaikaisia. Pysyvistä kylteistä valtaosa on virallisia, kun taas väliaikaisista suurin osa on laittomia.

Kaavio 1. Skuleskogenin kylttien yksi- ja monikielisyys

Ruotsia sisältävistä kylteistä suurin osa (71 %) voidaan luokitella virallisiksi ja voidaan myös todeta, että virallisista kylteistä valtaosa sisältää ruotsia. Pienempi osa (19 %) ruotsia sisältävistä kylteistä on mainoksia, ja 8 % voidaan luokitella laittomiksi. Englanninkielisistä 73 % on virallisia, 12 % mainoksia ja 12 % on laittomia. Suurin osa sekä ruotsinkielisistä (64 %) että englanninkielisistä (71 %) on pysyviä ja noin kolmannes voidaan lukea väliaikaisiksi. Virallisia yksikielisiä ja monikielisiä kylttejä on määrällisesti yhtä monta. Virallisia yksikielisiä ruotsinkielisiä kylttejä on 33 % ja suurin osa virallisista yksikielisistä kylteistä on ruotsinkielisiä.

Björkö-Panike luontopolulla sijaitsee yhteensä 95 kylttiä (ks. taulukko 1). Kylttien yleisin kieli on ruotsi (76 %), toiseksi yleisin kieli on suomi (72 %). Muita kylttien kieliä ovat englantia (54 %) ja saksa (5 %). Valtaosa kylteistä (67 %) on monikielisiä (ks. kaavio 2). Yksikielisiä kylttejä on 33 %. Suurin osa (41 %) yksikielisistä kylteistä on ruotsinkielisiä. Englantia (31 %) ja suomea (28 %) esiintyy vajaa kolmanneksessa yksikielisistä kylteistä. Monikielisistä kylteistä selvä enemmistö (93 %) on homofonisia. Yksikään kylteistä ei ole selkeästi polyfoninen, mutta pieni osa (7 %) sisältää piirteitä sekä homofonisesta että polyfonisesta kyltistä.

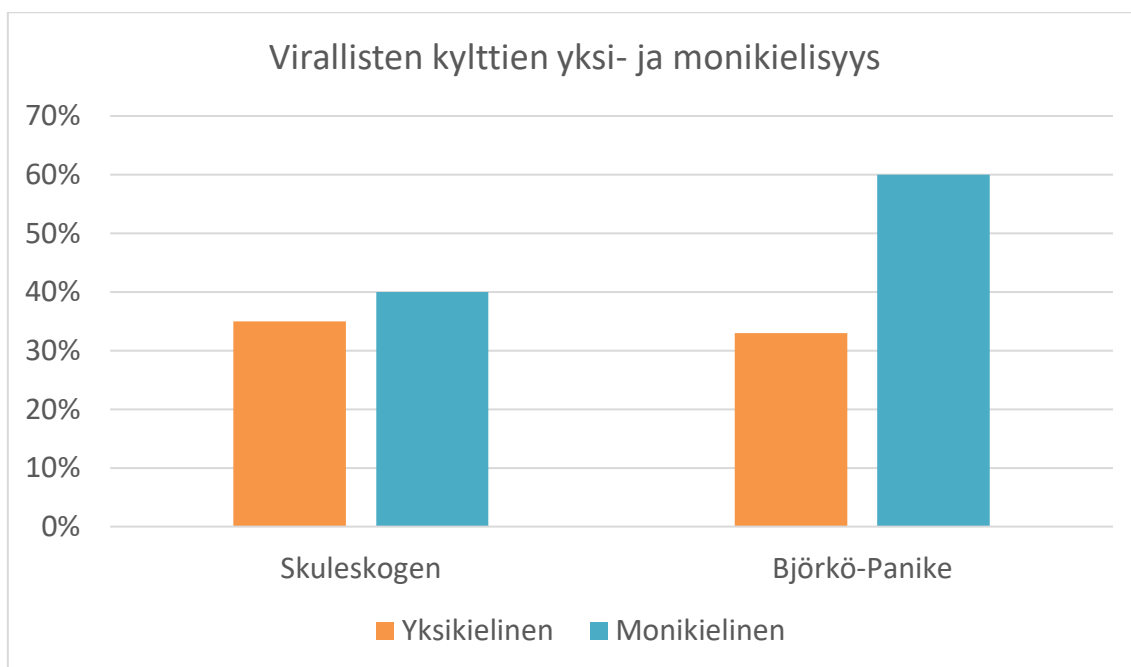
Kaavio 2. Björkö-Paniken kylttien yksi- ja monikielisyys

Björkö-Paniken kylteistä suurin osa, 88 % on virallisiksi luokiteltavia kylttejä. Kylteistä 12 % voidaan luokitella mainoksiksi. Luontopolulta ei löytynyt yhtään laitonta kylttiä, joskin levähdyspaikkojen rakenteissa oli runsaasti hiilellä tehtyä kirjoitusta. Hiilellä kirjoitetut tekstit ovat kuitenkin hyvin kerrostuneita, eivätkä yhtä selvärajaisia kuin esimerkiksi tarat ja graffitit, joten ne on jätetty tämän analyysin ulkopuolelle. Kylteistä 69 % voidaan määritellä pysyviksi ja 31 % väliaikaisiksi. Virallisista kylteistä suurin osa on pysyviä (77 %) ja pienempi osa väliaikaisia (23 %). Pysyvistä kylteistä selkeä enemmistö (98 %) on virallisia ja pieni vähemmistö (2 %) mainoksia. Myös väliaikaisista kylteistä enemmistö (66 %) on virallisia ja vähemmistö (34 %) mainoksia.

Suurin osa (85 %) suomea sisältävistä kylteistä on virallisia ja pienempi osa (15 %) mainoksia. Suomea sisältävistä kylteistä valtaosa (71 %) on pysyviä. Myös ruotsia ja englantia sisältävistä kylteistä suurin osa on pysyviä kylttejä (71 % ja 69 %). Virallisista kylteistä enemmistö (60 %) on monikielisiä ja kolmannes (33 %) yksikielisiä. Mainitsemisenarvoista on, että prosenttiosuuksumma ei ole 100 % siitä syystä, että vaikka osa kylteistä on voitu määritellä virallisiksi, ei niiden sisältämiä kieliä ole pystytty määrittämään siksi, että paikannimiä, tekstittömiä liikennemerkkejä tai pelkkiä symboleita sisältäviä kylttejä ei ole jaoteltu kielen mukaan.

Skuleskogenin luontopolun varrella sijaitsevat huomattavasti enemmän kylttejä kuin Björkö-Paniken polun varrella. Molempien polkujen kyltistö koostui pääasiassa

virallisista kylteistä. Molempien polkujen kyltistö koostui myös pääasiassa pysyvistä kylteistä. Yleisin kieli oli ruotsi (ks. taulukko 1). Björkö-Paniken toiseksi yleisin kieli oli suomi ja Skuleskogenin englanti. Englanti oli yleinen kieli myös Björkö-Paniken kielimaisemassa. Skuleskogenin kielimaisema oli kielellisesti rikkaampi kuin Björkö-Paniken, mutta edellä mainittujen kielten lisäksi muut kielet esiintyivät vain hyvin pienessä määrin polkujen kielimaisemissa. Toinen kielimaisemia erottava tekijä on virallisten kylttien yksi- ja monikielisyys (ks. kaavio 3). Skuleskogenin virallisista kylteissä 35 % on yksikielisiä ja 40 % monikielisiä. Björkö-Paniken virallisista kylteistä 33 % on yksikielisiä ja 60 % monikielisiä.

Kaavio 3. Luontopolkujen virallisten kylttien yksi- ja monikielisyys

Virallisten kylttien monikielisyys on siis yleisempää Suomessa sijaitsevalla luontopolulla. Mainitsemisen arvoista on, että Björkö-Paniken monikielisistä virallisista kylteistä kaikki sisältävät sekä suomea että ruotsia. Lisäksi suuri osa (72 %) monikielisistä virallisista kylteistä sisältää lisäksi englantia. Pienempi osa (10 %) sisältää suomen ja ruotsin lisäksi myös englantia ja saksaa. Englanti ja saksa ovat molemmissa kielimaisemissa pääasiassa virallisten kylttien kieliä. Skuleskogenin monikielisistä virallisista kylteistä lähes kaikki (98 %) sisältävät sekä ruotsia että englantia. Alle neljännes (21 %) monikielisistä virallisista kylteistä sisältää näiden kielten lisäksi myös saksaa.

6 Lopuksi

Loppukeskustelussa pohdimme kielipolitiikan eri tasojen näkymistä syrjäisissä luontokohteissa ja sitä, kuka on tutkimusaineistomme perusteella luontopolkujen oletettu käyttäjä.

Ruotsin kielen vahva asema kylteissä sekä Skuleskogenissa että Björkö-Paniken luontopoluilla kertoo ruotsin kielen merkityksestä kansallisessa ja paikallisessa kielipolitiikassa. Ruotsi näyttäisi olevan pääkieli virallisissa kylteissä, mikä samanaikaisesti heijastaa ja vahvistaa sekä valtion virallista kielipolitiikkaa että paikallisia käytäntöjä. Ruotsin puolella sijaitsevan Skuleskogenin kansallispuiston luontopolun kielimaisema on pääosin yhtenevä Ruotsin makrotason virallisen kielipolitiikan kanssa. Sekä luontopolulla sijaitsevan kyltistön että Ruotsin valtion pääkieli on ruotsi. Ruotsin kielilaisissa määritetään myös muun muassa saame ja suomi valtion kansallisiksi vähemmistökieliksi. Näitä kieliä tulisi voida käyttää kielten hallintoalueilla, kuten kunnissa, joihin Skuleskogenin kansallispuisto sijoittuu. Saamen kielet ja suomi eivät kuulu luontopolun kielimaisemaan. Emme kuitenkaan voi väittää, että tämä olisi suoranaisesti lainsäädännön vastainen toimintatapa, sillä sekä kielilaisissa (SFS 2009: 600) että laissa kansallisista vähemmistöistä ja vähemmistökielistä (SFS 2009: 724) määrätään lähinnä yksilön oikeudesta käyttää vähemmistökieliä viranomaiskontakteista ja tulla kohdatuksi omalla kielellään eikä suoranaisesti siitä, että viranomaisten pitäisi oma-aloitteisesti tarjota kaikkia palveluja hallintoalueen vähemmistökielillä. Luonnonsuojeluviranomaisella on kuitenkin laajennettu vastuu tarjota palveluita vähemmistökielillä niiden hallintoalueilla. Vähemmistölain tarkoitus on myös taata, että viranomaiset ja kunnat suojelevat vähemmistökieliä ja -kulttuureja ja turvaavat erityisesti lasten ja nuorten mahdollisuuden kehittää kieltään ja kulttuuriaan. Viranomaistahot eivät vaikuta tulkinneen kielilainsäädännön koskevan kansallispuistojen kielimaisemaa.

Ruotsin luonnonsuojeluviranomaisella ei ole varsinaista virallista ohjeistusta eri kielten käytöstä kansallispuiston alueella, mutta sen julkaiseman oppaan mukaan opasteiden kääntäminen englanniksi ja saksaksi on usein riittävää ulkomaisille vierailijoille. Tämä mesotason kielipolitiikka toteutuukin Skuleskogenin kielimaisemassa, sillä ruotsin lisäksi yleisimmät kielet ovat englanti ja saksa. Luonnonsuojeluviranomaisen oppaan mukaan tietyillä alueilla, kuten Pohjois-Ruotsissa, voi olla perusteltua käyttää myös suomea tai saamen kieltä, mutta näitä kieliä ei esiinny Skuleskogenin kielimaisemassa. Opas ei ota huomioon kansallisia vähemmistökieliä, mutta se onkin laadittu useita vuosia ennen vähemmistökielilain voimaantulua.

Koska Skuleskogenin kansallispuisto sijaitsee suomen ja saamen kielten hallintoalueella, on siitä vastaavalla Ruotsin luonnonsuojeluviranomaisella laajennettu vastuu tarjota

palvelua hallintoalueen kansallisilla vähemmistökielillä. Tämä ei kuitenkaan toteudu käytännön tasolla, sillä kansallispuiston kielimaisemassa ei havaittu suomen tai saamen kieliä. Virallinen kielipolitiikka ja paikalliset käytänteet eivät siis ole yhteneväisiä tältä osalta.

Ruotsin jälkeen maan yleisimmät kielet ovat arabia ja suomi. Kylteissä esiintyneistä kielistä vain saksa ja norja kuuluvat maan kymmenen puhutuimman kielen listalle (Parkvall 2019). Kansallispuiston kielimaisemassa ei myöskään esiintynyt lainkaan uudempia, maahanmuuton mukanaan tuomia kieliä vaan perinteisempiä turismin kieliä, kuten englantia ja saksaa. Monikieliset kyltit ovat yleisiä kummallakin luontopolulla, mikä osoittaa pyrkimystä huomioida eri kieliryhmien tarpeita. Kuitenkin kielten valinnat osoittavat, että monikielisyys on varsin yksitoikkoista, eikä varsinkaan Ruotsin luontopolulla vastaa ympäröivän yhteiskunnan kielitilannetta. Tutkimuksemme osoittaa, että vaikka Ruotsin virallinen kielipolitiikka pyrkii edistämään vähemmistökielten asemaa, käytännön tasolla tämä ei aina toteudu täydellisesti. Luontopolulla näkyvät kielet eivät vastaa yhteiskunnan kielitilannetta, jossa maahanmuuttajien kielet ovat yhä merkittävämmässä roolissa. Tämä johtaa tilanteeseen, jossa tietyt kieliryhmät jäävät marginaaliin ja heidän mahdollisuutensa hyödyntää luontopolkujen tarjoamia mahdollisuuksia ja tietoa ovat rajalliset.

Kielimaisemat ja kielipolitiikka voisivat vielä paremmin palvella kaikkia yhteiskunnan osa-alueita ja jäseniä, myös vähemmistökielten käyttäjiä. Tämä voisi tarkoittaa monikielisten opasteiden ja informaatiotaulujen lisäämistä luontopoluille, jotta ne rakentaisivat kielellistä monimuotoisuutta. Kielimaisemassa voitaisiin ottaa huomioon eri kieliryhmien tarpeet mutta myös ylipäättään kielitaidon eri tasot esimerkiksi selkokielisten kyltien avulla. Tällä tavoin parannetaan marginaaliin jäävien kieli- ja käyttäjäryhmien mahdollisuutta hyödyntää luontopolkuja.

Björkö-Paniken luontopolun suurelta osin kaksikielinen kielimaisema vastaa ja osaltaan myös vahvistaa valtion virallista suunniteltua kielipolitiikkaa. Englannin ja saksan voidaan tulkita olevan turismin kieliä, sillä Mustasaaren kunta, jossa luontopolku sijaitsee, on väestöltään pääasiassa ruotsinkielinen (68,2 %). Suomenkielisiä kunnassa on vajaa kolmannes (28,4 %) ja vieraskielisiä pieni osuus (3,4 %) kunnan väestöstä (Tilastokeskus 2024). Ruotsin puolella vastaavia tilastotietoja kielistä ei kerätä.

Metsähallituksella ei ole virallista ohjeistusta kyltteihin valittavista kielistä, mutta Metsähallituksen (2023) mukaan retkeilypalvelujen infotauluissa oletuskielinä ovat kuitenkin suomi, ruotsi ja englanti, minkä voidaankin yleisellä tasoa katsoa toteutuvan kielimaisemassa. Metsähallituksen on valtion liikelaitoksena käytettävä kaksikielisessä kunnassa, kuten Mustasaassa kilvissä, liikennemerkeissä ja opasteissa sekä suomea

että ruotsia (Kielilaki 2003/432 33 §). Tämä vaatimus täyttyykin pääasiassa myös Björkö-Paniken luontokontekstissa sijaitsevassa kyltistössä, joka on 60 %:sti kaksikielinen (suru), vaikka kielilaissa tuskin on varsinaisesti tarkoitettu luontopolkujen opasteita.

Monikieliset kyltit voivat samalla sekä heijastaa että vahvistaa alueen kulttuurista monimuotoisuutta ja kieliryhmien välistä vuorovaikutusta. Kuitenkin Skuleskogenin ja Björkö-Paniken luontopoluilla havaitut eri kielet viittaavat enemmänkin kansainväliseen kävijäkuntaan kuin alueen historialliseen tai nykyiseen monikulttuurisuuteen ja monikielisyyteen. Tulkitsemmekin, että kävijäkunnan oletetaan olevan ruotsia (ja Suomessa myös suomea) osaavaa valtaväestöä sekä matkailijoita, jotka osaavat Euroopan valtakielistä englantia ja saksaa. Ruotsin kielen suuri määrä Suomen puolella sijaitsevalla luontopolulla viittaa olettamukseen siitä, että paikallinen ruotsinkielinen väestö käyttää luontokohdetta. Tulkitsemme luontokohteita hallinnoivien tahojen olettavan, että kielivähemmistöryhmät eivät käytä luontopolkuja, tai että ryhmät osaavat jotain kylteissä käytettyä kieltä.

Tutkimuksemme luontopoluilla jokaisen oikeudet takaavat kaikille mahdollisuuden nauttia luonnosta riippumatta heidän kielellisistä tai kulttuurisista taustoistaan. Jokaisen oikeus on Pohjoismaissa käsite, joka korostaa luonnon saavutettavuutta ja kaikkien oikeutta liikkua vapaasti luonnossa. Tämä periaate on olennainen osa sekä Suomen että Ruotsin kulttuuria ja sen toivoisi näkyvän myös kielimaisemissa. Jokaisen oikeudet tarjoavat kaikille yhtäläiset mahdollisuudet luonnon kokemiseen, mutta tutkimuksemme kielimaisemat eivät aineistomme perusteella ota huomioon kaikkia yhteiskunnan ryhmiä, joiden kielet jäävät usein virallisten kielten varjoon.

Tutkimuksemme tulokset osoittavat, että virallinen kielipolitiikka on näkyvää jopa syrjäisissä luontoympäristöissä, mutta luontopolut eivät suoranaisesti heijasta yhteiskunnan todellista kielitilannetta. Tämä sulkee erityisesti maahanmuuttajakieliä puhuvat pois luontopolkujen tarkoitettusta käyttäjäryhmästä, vaikka jokaisen oikeudet toisaalta takaavat kaikille oikeuden nauttia luonnosta. Eri kielten lisääminen kielimaisemaan lisäisi luonnon saavutettavuutta ja inklusiivisuutta.

Kielimaisemat ovat tärkeitä kulttuurin ja paikallisen identiteetin ilmentäjiä. Ne eivät ainoastaan kerro alueen historiasta ja perinteistä, vaan myös siitä, miten eri kielet ja kulttuurit kohtaavat ja elävät rinnakkain nykyisyydessä. Vaikka meillä ei ole aineistomme kautta tietoa kylttien ikäjakaumasta, vaikuttaa kuitenkin siltä, että Ruotsin puolella vanhemmat kyltit ovat yksikielisempiä kuin uudemmat, mikä viittaisi kielimaiseman hitaaseen monikielistymiseen.

Kuten Gorter (2012) ja Van Mensel ym. (2016) toteavat, ei kielimaiseman ja yhteiskunnan kielten välinen suhde ole yksiselitteinen, sillä kielimaisema reagoi yhteiskunnan muutoksiin viiveellä ja voi heijastaa niitä suoraan, epäsuorasti tai jopa vääristyneesti. Tutkimuksemme kohteena olevat kielimaisemat eivät suoraan kuvaa yhteiskunnan tosiasiallista kielitilannetta, vaan vaikuttavat jossain määrin yhteiskunnan todellisesta kieli-reservistä irti olevilta paikoilta.

Tutkimuksemme tarkoituksena on ollut tarjota näkökulma kielipolitiikan toteutumiseen luontokohteissa, erityisesti Skuleskogenin ja Björkö-Paniken luontopoluilla. Artikkelisamme olemme tarkastelleet, miten kielipolitiikka ja sen eri tasot näkyvät syrjäisissä paikoissa ja kuka on luontokontekstissa sijaitsevan tiedon tarkoitettu vastaanottaja ja siten näiden erityisten kielellisten tilojen oletettu käyttäjä. Tutkimuksemme kohteena olevien luontopolkujen kielellistä variaatiota on tarkasteltu lähinnä määrällisestä näkökulmasta, mikä onkin tarjonnut laaja-alaisen näkökulman luontopolkujen kielimaiseman tarkasteluun. Koska luontokonteksteissa sijaitsevia kielimaisemia ei ole aikaisemmin tutkittu laajemmin, hyötyisi tutkimuskenttä sekä vertailevasta kvantitatiivisesta tutkimuksesta että aineiston syvällisemmästä kvalitatiivisesta tarkastelusta. Tämä sekä laajentaisi että syventäisi tutkimuskenttää ja tarjoaisi yksityiskohtaisempaa tietoa perifeerisistä kielimaisemista.

Rahoittaja

Tutkimuksemme aineistonkeruun on rahoittanut Stiftelsen Erik Wellanders fond.

Lähteet

- Anholt, S. (2009). Why national image matters. Teoksessa: UNWTO (toim.). *Handbook on Destination Branding*. World Tourism Organization, 8–17. <https://doi.org/10.18111/9789284413119>
- Campelo, A., Aitken, R., Thyne, M. & Gnoth, J. (2014). Sense of Place: The Importance for Destination Branding. *Journal of Travel Research* 2014, 53(2), 154–166. <http://doi.org/10.1177/0047287513496474>
- Chen, N., Hall, C.M. & Prayag, G. (2021). *Sense of Place and Place Attachment in Tourism*. Routledge.
- Dufva, H. & Pietikäinen, S. (2009). Moni-ilmeinen monikielisyys. *Puhe ja kieli*, 29(1), 1–14. <https://journal.fi/pk/article/view/4789>
- Gorter, D. (2013). Linguistic Landscapes in a Multilingual World. *Annual Review of Applied Linguistics*, 33, 190–212. <https://doi.org/10.1017/S0267190513000020>
- Gorter, D. & Cenoz, J. (2017). Linguistic Landscape and Multilingualism. Teoksessa: Jasone Cenoz, Durk Gorter & Stephen May (toim.). *Language Awareness and Multilingualism*. 233–246. http://doi.org/10.1007/978-3-319-02240-6_27

- Hornberger, N. H. & Johnson, D. C. (2007). Slicing the onion ethnographically: Layers and spaces in multilingual language education policy and practice. *TESOL Quarterly*, 41(3), 509–532. <http://doi.org/10.1002/j.1545-7249.2007.tb00083.x>
- SFS 2009:724. *Laki kansallisista vähemmistöistä ja vähemmistökielistä*
- Huebner, T. (2016). Linguistic Landscape: History, Trajectory and Pedagogy. *MANUSYA: Journal of Humanities*, Special Issue No. 22. <http://doi.org/10.1163/26659077-01903001>
- Länsstyrelsen Stockholm & Sámediggi (2024). *Nationella minoriteter i Sverige*. Saatavilla: <https://minoritet.se/8103> (Lainattu 22.5.2024).
- Länsstyrelsen Västernorrland (2024a). *Kontakt*. Saatavilla: <https://www.sverigesnationalparker.se/park/skuleskogens-nationalpark/besoksinformation/kontakt/> (Lainattu 26.9.2024).
- Länsstyrelsen Västernorrland (2024b). *Tillgänglighet*. Saatavilla: <https://www.sverigesnationalparker.se/park/skuleskogens-nationalpark/besoksinformation/tillganglighet/> (Lainattu 26.9.2024).
- Metsähallitus (2023). Sähköpostikirjeenvaihto Metsähallituksen työntekijän kanssa 4.7.2023.
- Metsähallitus (2024). *Merenkurkun reittikuvaukset*. Saatavilla: <https://www.luontoon.fi/merenkurku/reittikuvaukset#bjorkopanikeVRsaaristo> (Lainattu 14.5.2024).
- Naturvårdsverket (2014). *Towards a better environment*. Saatavilla: <https://www.naturvardsverket.se/en> (Lainattu 22.5.2024).
- Ollila, E. & Kestilä, S. (2018). *Turvallinen ja asiakaslähtöinen opastekokonaisuus*. Saatavilla: <https://www.theseus.fi/handle/10024/148484> (Lainattu 20.5.2024).
- Parkvall, M. (2019). *Det nya Sverige: Språken. Den nya mångfalden*. Göteborg & Stockholm: Makadam förlag. Saatavilla: <https://view.publitas.com/riksbankens-jubileumsfond/riksbankens-jubileumsfond-arsbok-2019-det-nya-sverige-spraken-den-nya-mangfalden/page/1> (Lainattu 20.5.2024).
- Romaine, S. & Gorenflo, L. J. (2017). Linguistic diversity of natural UNESCO world heritage sites: bridging the gap between nature and culture. *Biodivers Conserv* 26, 1973–1988. <https://doi.org/10.1007/s10531-017-1340-x>
- Romaine, S. & Gorenflo, L. J. (2021). Linguistic diversity and conservation opportunities at UNESCO World Heritage Sites in Africa. *Conservation Biology* 35(5), 1426–1436. <https://doi.org/10.1111/cobi.13693>
- Sopanen, P. (2022). Kielirajat ylittävää kielipolitiikkaa ja toimintaa kieliparipäiväkodissa. *Journal of Early Childhood Education Research* 11(3), 41–50. <http://urn.fi/URN:NBN:fi:juu-202301051134>
- Spolsky, B. (2004) *Language Policy*. Cambridge University Press.
- SFS 2009: 600. *Språklag*.
- Tilastokeskus (2024). *Tunnuslukuja väestöstä alueittain 2023*. Saatavilla: https://pxdata.stat.fi/PXWeb/pxweb/fi/StatFin/StatFin__vaerak/stat-fin_vaerak_pxt_11ra.px (Lainattu 20.5.2024).
- Vaasan kaupunki (2024a). *Maailmanperintöfaktaa*. Saatavilla: <https://www.vaasa.fi/koe-ja-nae/merenkurku/maailmanperinto-pahkinankuoressa/maailmanperinto-lukuina/> (Lainattu 20.5.2024).
- Vaasan kaupunki (2024b). *Maailmanperintö pähkinäkuoressa*. Saatavilla: <https://www.vaasa.fi/koe-ja-nae/merenkurku/maailmanperinto-pahkinankuoressa/> (Lainattu 20.5.2024).
- Vaasan kaupunki (2024c). *Tervetuloa Merenkurkun saaristoon*. Saatavilla: <https://www.vaasa.fi/koe-ja-nae/merenkurku/> (Lainattu 20.5.2024).
- Van Mensel, L., Vandenbroucke, M. & Blackwood, R. (2016). Linguistic Landscapes. Teoksessa: O. García, N. Flores & M. Spotti (toim.), *Oxford Handbook of Language and Society*. OUP. 423–449.

Diversity in Communication

To cite this article: Koskela, M. & Nissilä, N. (2024). Asiantuntijatiedon moninaisuus: Tarkastelussa podcast-tarjonta ja sen luokitteluperiaatteet. *VAKKI Publications* 16, 49–66. <https://doi.org/10.70484/vakki.145764>

Asiantuntijatiedon moninaisuus: Tarkastelussa podcast-tarjonta ja sen luokitteluperiaatteet

Merja Koskela^a & Niina Nissilä^a

^a Viestintätieteet, Markkinoinnin ja viestinnän yksikkö, Vaasan yliopisto

The ways and forms of presenting expert knowledge are constantly changing. For example, such media formats as podcasts, i.e. audio or video recordings available online, are increasingly being used to convey expert information. Podcasts tend to have multiple episodes, can be listened to at any time on any device suitable for the purpose, and are characterized by mutability and variation. Taking traditional models of expertise and expert communication as a starting point, the aim of the article is to consider how the ways of categorizing and presenting podcasts relate to these models, and how expertise is described in the context of podcasts. In this conceptual article, we focus on two podcast platforms, Yle Areena and Spotify, and examine the ways of classifying podcasts and describing the content. The results of the study indicate that the traditional models still function for describing the podcast offerings at large, but users' perspective is not present in them. However, the intended use of the podcast defines the relevance of expertise and suggests who is deemed an expert. All in all, our study fills a gap in podcast research by examining podcasts as a practice of conveying expert knowledge.

Avainsanat: asiantuntijuus, erikoisalaviestintä, podcast, tiedeviestintä, viestintämallit

1 Johdanto

Asiantuntijatieto on 2000-luvun yhteiskuntien keskeinen rakennusaines. Sen esittämisen tavat ja muodot ovat jatkuvassa muutoksessa, olipa kyse sitten tieteellisten artikkelien avoimesta saatavuudesta tai verkossa tarjolla olevista podcasteista. Muutokset taas ovat kytköksissä siihen, minkälaisesta asiantuntijuudesta on kyse. Perinteisen määritelmän mukaan asiantuntija on henkilö, jolla on koulutuksen ja kokemuksen kautta hankittua alakohtaista tietoa, jota hän osaa soveltaa luovalla tavalla tuntemansa aihealueen ongelmiin (Lunce ym. 1993). Asiantuntija osaa myös seuloa pois epäolennaista tietoa päästäkseen asian ytimeen. Asiantuntijuudessa on kuitenkin monia tasoja ja ulottuvuuksia. Esimerkiksi tieteelliseen tietoon perustuva asiantuntijuus on erilaista kuin käytännön kädentaitoihin kytkeytyvä asiantuntijuus. Rajanveto asiantuntijan ja ei-asiantuntijan välillä voikin välillä olla haastavaa ja jopa tulkintakysymys.

Asiantuntijatiedon välittämistä ja välittymistä on pitkään tutkittu muun muassa psykologian, informaatiotutkimuksen ja tieteenfilosofian aloilla (ks. Ericsson 2018). Tässä artikkelissa keskitymme kuitenkin ammattikielen tutkimuksesta ponnistavaan erikoisalaviestinnän näkökulmaan (esim. Gotti 2006), koska siinä on lähtökohtana viestintä ja viestintätilanne. Ammattikielentutkimus perustuu ajatukseen, että viestinnässä kulloinkin käytettävä kielimuoto heijastaa viestittävän sisällön ja viestintätilanteen episteemisiä ja ontologisia lähtökohtia. Toisin sanoen mitä erikoistuneempi ja syvempää asiantuntijuutta edustava sisältö on kyseessä, sitä erikoistuneempaa on myös viestinnässä käytettävä kieli. Ammattikieli määritellään asiantuntijoiden keskinäisessä viestinnässä käyttämäksi kielimuodoksi, jonka näkyvin tunnusmerkki on termit, joskin kielen erikoistuneisuus ulottuu myös laajemmalle, ajattelun rakenteisiin ja tekstilajeihin (ks. esim. Koskela & Katajamäki 2012: 458; Nuopponen, Koskela & Nissilä 2021: 6). Ammattikieltä käytetään ammatti-, harrastus- ja tieteenalojen sisältöjä koskevassa vuorovaikutuksessa. Koska tähän vuorovaikutukseen liittyy monia muitakin ulottuvuuksia kuin kieli, tutkimuksessa näkökulmaa on laajennettu ammattikielestä kohti erikoisalojen viestintää, ja ammattikielen sijaan puhutaankin yhtä enemmän erikoisalaviestinnästä. Esimerkiksi Koskela ja Katajamäki (2012: 458) määrittelevät erikoisalaviestinnän erilaisten ammatti-, harrastus- ja tieteenalojen sisältöjä koskevaksi vuorovaikutukseksi. Sen ytimessä on näin ollen aina jonkinlainen asiantuntijatieto. Erikoisalaviestintä ja asiantuntijatiedon välittämisen ja rakentamisen keinot puolestaan mukautuvat jatkuvasti etenkin uusien teknologioiden ja kanavien asettamiin vaatimuksiin (esim. Uutela & Väliaverron 2022).

Yksi esimerkki viime aikoina yleistyneestä, muuttuvasta asiantuntijatiedon välittämisen ja kuluttamisen kontekstista ovat podcastit eli verkon kautta välitettävät audio- tai videotallenteet. Niitä on laajasti tarjolla ja tekijöinä on myös monenlaisia asiantuntijoita.

Niissä tietoa ja asiantuntijuutta on tuotteistettu kiinnostavaan ja ymmärrettävään muotoon, ja oppiminen on yhdistetty viihtymiseen. Niinpä podcast-alustoilla asiantuntijatieto asettuu luontevasti osaksi muuta mediatarjontaa (Uimonen 2022). Kun asiantuntijatietoa markkinoidaan muun mediatarjonnan, kuten viihteen, joukossa, on merkityksellistä, miten se potentiaalisille kuulijoille esitellään ja jäsennetään.

Tämän käsitteellisen artikkelin tavoitteena on pohtia, miten podcastien esittämis- ja jäsentämistavat suhteutuvat perinteisiin asiantuntijuuden, asiantuntijatiedon sekä tiede- ja erikoisalaviestinnän malleihin ja miten asiantuntijuutta podcastien yhteydessä kuvataan. Artikkelin tarkoituksena ei ole vertailla asiantuntijaviestinnän eri muotoja keskenään vaan nimenomaan tarkastella asiantuntijuuden luonnetta podcast-ilmion kautta. Tällä tavalla tuomme erikoisalaviestinnän teoreettisen näkökulman podcast-ilmion tarkasteluun ja avaamme uusia tutkimuksellisia näkökulmia sekä podcast-tutkimukseen että erikoisalaviestinnän tutkimukseen. Aineistona käytetään Spotifyn ja Yle Areenan podcastien luokitteluperusteita sekä markkinointi- ja esittelytekstejä, joita tarkastellaan sisällönanalyysin, kategorisoinnin ja tekstianalyysin avulla.

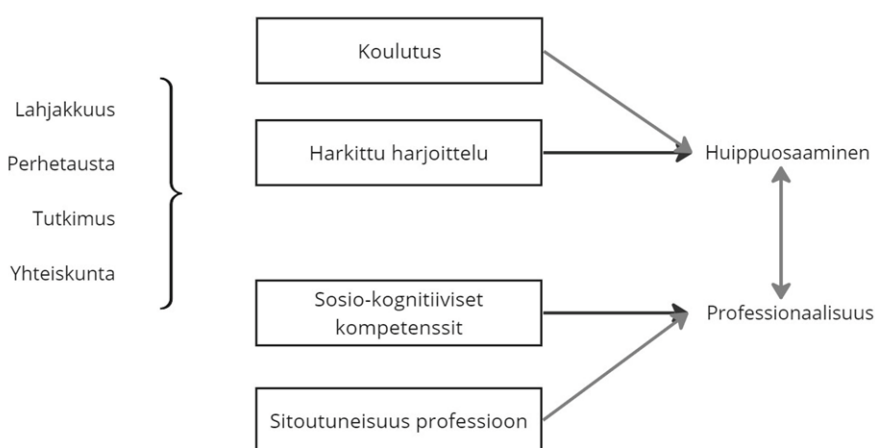
2 Asiantuntijuus jatkumoilla

Erikoisalaviestinnän tutkimuksessa on rakennettu kognitiiviseen ajatteluun perustuvia malleja siitä, mitä tieto on ja mikä on sen suhde kieleen. Näissä malleissa tarkastelussa on kielen variaatio, mutta toisin kuin variaatiotutkimuksessa (ks. esim. Honko 2022) niissä kiinnostuksen kohteena ei ole kieli sinänsä tai kielen yksilöllinen, yhteisöllinen tai alueellinen vaihtelu ja muutos, vaan viestinnän näkökulma eli kielen suhde viestintätilanteeseen ja viestinnän sisältöön. Kuten kaikki mallit, myös nämä ovat pelkistyksiä ja yksinkertaistuksia, mutta näiden mallien etuna on, että niissä tieto ymmärretään sosiaalisesti rakentuneena ja jatkuvasti muuttavana kognitiivisena rakenteena, jonka laatua voidaan tarkastella viestintätilanteen vaatimuksista lähtien. Näin tieto nähdään ikään kuin alalla olemassa olevana entiteettinä, joka on ”tietäjistä” riippumatonta, vaikka se samalla onkin sosiaalisesti rakentunutta. Vaikka mikään malli ei kykene vangitsemaan asiantuntijoiden kohtaamien viestintätilanteiden moninaisuutta, mallit kuitenkin tarjoavat välineitä jäsentää asiantuntijuuden ja asiantuntijaroolien muutosta (esim. Roelcke 2014).

Tässä artikkelissa määrittelemme *asiantuntijuuden* jaettuna, tiettyä aihealuetta koskevana, tiettyyn aikaan ja yhteiskuntaan sitoutuneena käsitteellisesti ja teoreettisesti rakentuneena tiedon ja osaamisen yhdistelmänä, johon liittyy henkilön ja ryhmän kyky käyttää tiettyjä yhteisiä, jaettuja ajattelumalleja tehokkaasti työskentelynsä perustana. Perinteisesti asiantuntijaksi on nähty henkilö, joka on syvällisesti perehtynyt johonkin asiaan tai alaan niin, että hän tietää aiheesta enemmän kuin keskivertokansalainen

(Ericsson 2018). Hänellä on siis *asiantuntijatietao*; tietoa, joka pitää alalla vallitsevan käsityksen mukaan paikkansa ja on verifioitavissa (ks. esim. Niiniluoto 1989). Tiedon muodoista tyypillisesti vastapariksi asetetaan *tieteellinen tieto*, joka on verifioitu tieteellisten periaatteiden ja menetelmien avulla, ja *arkitieto*, jota ei ole verifioitu vaan joka perustuu ihmisen omaan kokemukseen (ks. Laaksovirta 1986).

Asiantuntijatietao on kuitenkin laajempi käsite kuin tieteellinen tieto; se kattaa myös tieteen ulkopuolisen maailman, ja siellä erilaisten asiantuntijoiden tuottaman ja jakaman tiedon. Kuvioon 1 on koottu Miegien ja Evettsin (2018: 140) esittämä hahmotelma asiantuntijatietaon osatekijöistä.

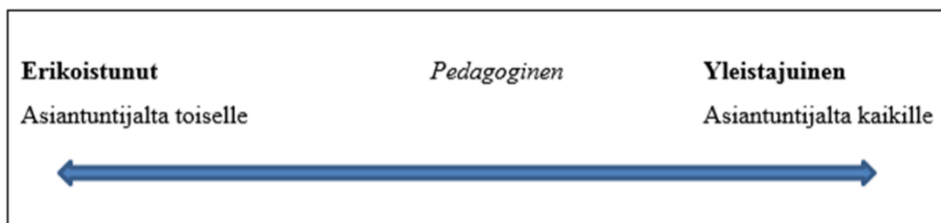
Kuvio 1. Asiantuntijatietaon osatekijät Miegien ja Evettsin (2018: 140) mukaan

Kuviossa 1 syvällisen perehtymisen välineinä on kuvattu koulutus ja harkittu harjoittelu, joiden kautta on mahdollista synnyttää huippuosaamista. Näille olennaisen kontekstin muodostavat henkilön lahjakkuus ja sosiaalinen ympäristö, joka mahdollistaa koulutuksen ja kannustaa harjoitteluun. Tästä tutkijat käyttävät sanaa “family”, perhetausta, mitä yhtäältä tukevat tutkimustulokset koulutuksen kasaantumisesta (Koskela 2016), mutta toisaalta laajemmin nähtynä kyse on motivaatiotekijästä ja kannustavasta ilmapiiiristä. Koulutuksen taustalla on myös tieteellistä tutkimusta ja yhteiskunta, jossa arvostetaan koulutusta ja mahdollistetaan se. Osaaminen puolestaan kytkeytyy professionaalisuuteen, joka on enemmän kuin pelkkä huippuosaaminen; se on kykyä käyttää tietoja ja taitoja jonkun tietyn erikoisalnan edellyttämällä tavalla. Lisäksi mallissa on toinen motivaatiotekijä: sitoutuneisuus professioon tuottaa lisää professionaalisuutta eli asiantuntijuutta. Asiantuntijuus ei tämän mallin mukaan ole asiantuntijan henkilökohtainen kognitiivinen ominaisuus, vaikka kompetenssia vaaditaankin, vaan se

perustuu yhteisöön eli siihen, mitä alalla yleisesti pidetään jaettuna tietona ja kenet siellä tunnustetaan ja tunnustetaan asiantuntijaksi.

Miegin ja Evettsin malli kuvaa perinteisen asiantuntijuuden varsin muuttumattomia rakenteita, joten siinä ei huomioida, että teknologisen kehityksen myötä perinteisetkin asiantuntijat joutuvat rakentamaan luottamusasemansa viestinnän avulla. Kun kansalaisten ja asiantuntijoiden väliset rajat etenkin verkossa madaltuvat ja asiantuntijatiitoon suhtaudutaan kriittisesti, tulee tarve siirtyä kapeasta asiantuntijuudesta laajalaisempaan ja vuorovaikutuksellisempaan jaettuun asiantuntijuuteen. Tätä haastetta tarkastelemme seuraavaksi kolmen aiemmassa tutkimuksessa kehitetyn viestintämallin avulla. Vastaavia malleja on muitakin, mutta etenkin jatkumomallit ovat olennaisia tämän artikkelin tavoitteen kannalta, koska ne tarjoavat analyttisen linssin tarkastella asiantuntijuuden kirjoja ja laajenemista.

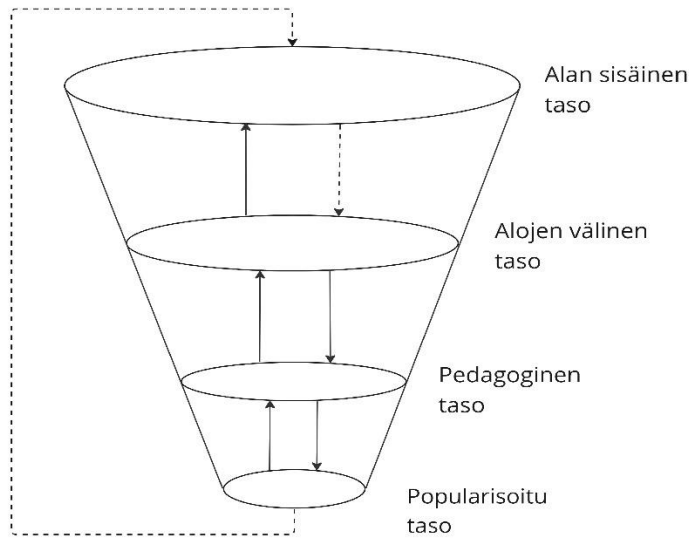
Osa asiantuntijuutta on kyky viestiä asiantuntijatiedosta vastaanottajaa puhuttelevalla ja hänelle ymmärrettävällä tavalla (Liao, MacDonald & Yuan 2016). Tätä asiantuntijatiidon välittämisen viestintätilannetta on ammattikielentutkimuksessa kuvattu jatkumolla ammattikielestä yleiskieleen (esim. Nordman 1992: 10). Vastaavasti erikoisalaviestinnän tutkimuksessa on esitetty jatkumo erikoistuneesta viestinnästä yleistajuiseen viestintään, joka siis heijastaa asiantuntijan kykyä ottaa huomioon, kenelle hän viestinsä suunnataa (ks. esim. Gotti 2006, Roelcke 2014). Tämä erikoisalaviestinnän jatkumo nähdään kuviossa 2.

Kuvio 2. Erikoisalaviestinnän jatkumomalli (ks. Koskela, Nissilä & Nuopponen 2023: 9)

Kuvio 2 havainnollistaa erikoisalaviestinnän teorian perusajatusta siitä, että tiedon muodot ja niistä viestiminen asettuvat jatkumolle erikoistuneesta asiantuntijalta toiselle viestittävästä tiedosta aina yleistajuiseen, asiantuntijoiden kaikille mahdollisille vastaanottajille suuntaamaan viestintään. Tähän väliin asettuu pedagoginen viestintä, jonka tavoitteena on opettaa eli lisätä vastaanottajan asiantuntemusta aiheesta, mikä asettaa viestinnälle omanlaisiaan reunaehdoja. Kuviossa siis rinnastetaan viestintätilanne, jossa asiantuntija on lähettäjä, ja viestittävän sisällön tyyppi ja syvällisyys. Malli itsessään ei ota kantaa kieleen eikä kanavaan.

Vastaava malli on esitetty myös tiedeviestinnän osalta. Tässä ns. Bucchin mallissa tiedeviestintä jaetaan eri tasoihin sen mukaan, keiden kanssa asiantuntija viestii (ks. Kuvio 3).

Kuvio 3. Tiedeviestinnän jatkumomalli (Bucchi 2008: 62)

Kuviossa 3 kuvattu malli muodostaa suppilon, jossa viestinnän eri muodot suhteutetaan tiedon määrään ja syvyyteen. Kapeneva suppilo kuvaa sitä, että asiantuntijan on valittava, mistä asioista millekin yleisölle kannattaa viestiä. Saman alan asiantuntijoiden välisessä viestinnässä on eniten ja syvällisintä tietoa, kun taas eri alan asiantuntijoiden välisessä viestinnässä tieto ei ole yhtä laaja-alaista. Edelleen kapein määrän ja syvyyden näkökulmasta on popularisoitu viestintä, jossa valitut sisällöt välitetään vastaanottajalle ymmärrettävässä muodossa. Mallia voidaan kritisoida siitä, että siinä oletetaan tiedeviestinnän etenevän aina jatkumon mukaisesti tieteellisestä tutkimuksesta popularisointiin. Tiedeviestintää on kuitenkin monenlaista, eikä se aina perustu tuoreisiin tutkimustuloksiin. Malliin kuuluu kuitenkin ajatus, että eri tasot ruokkivat toisiaan. Esimerkiksi popularisoidun tiedon kautta voi tulla syötteitä tieteelliseen tutkimukseen, kun tutkimusta sovelletaan arjen ongelmiin.

Bucchin mallia laajemmin asiaa on tarkastellut Välvirronen (2016: 141–144), joka erittelee tiedeviestinnän areenoita tutkijoiden toiminnan kontekstien ja viestinnän välineiden mukaan. Hänen mukaansa tiedeyhteisö, opetus ja kulttuuri, professiot, julkishallinto ja politiikka, kansalaisyhteiskunta sekä kaupalliset markkinat muodostavat tutkijalle areenoita, joilla “Tutkija versioi ja paketoii tutkimuksestaan kokonaisuuksia, jotka hän sitten viestii erilaisille kohderyhmille” (Välvirronen 2016: 144). Kuitenkin tutkija joutuu myös mukauttamaan sisällöt ja esittämistavat kulloisenkin yleisön ja kontekstin mukaisesti, kuten erikoisalaviestinnän jatkumomallissakin yksinkertaistetusti kuvataan.

Erikoisalaviestinnän näkökulmasta tiedeviestintä on sen yksi alalaji, jossa viestintää ja tiedollisia eroja on varsin selkeää mallintaa. Erikoisalaviestintä ulottuu kuitenkin monille muillekin asiantuntijuuden aloille kuin tieteeseen, kuten esimerkiksi ammatti- ja harrastealoille. Näin se tarjoaa näkökulman myös asiantuntijuuden tasoltaan vaihtelevien ja kevyempien sisältöjen tarkastelulle.

3 Podcast käsitteenä

Podcast on 2000-luvulla yleistynyt, usein “kevyen asiantuntijatiedon” välittämisen muotona. Siitä on tullut monille tietotulvan hallitsemisen mekanismi, jonka avulla pysytään ajan tasalla uusista ilmiöistä ja keskustelunaiheista. Näin se hoitaa osaltaan lineaarisen television aikaisempaa roolia ja sivistystehtävää (ks. Uimonen 2022: 11).

Podcast voidaan määritellä verkon kautta välitettäväksi audio- tai videotallenteeksi, jota luonnehtivat tietyt piirteet, kuten digitaalisuus ja jaksot (Lin & Huang 2024). Podcast ei kuitenkaan ole selkeärajanainen mediamuoto. Podcasteille tyypillisiä piirteitä ovat, että niitä voidaan kuunnella milloin tahansa millä tahansa tarkoitukseen sopivalla laitteella, ilmaiseksi tai tilaamalla (ks. esim. Rime ym. 2022). Podcastit myös yleensä muodostuvat useammasta jaksosta, mikä tuo asiantuntijan tutuksi kuulijalle ja mahdollistaa syvällisenkin tiedon käsittelemisen (ks. esim. MacKenzie 2019). Lisäksi podcastille on tyypillistä muuntuvuus ja variaatio. Niissä yhdistetään mielellään yllättävillä tavoilla eri suullisia genreja kuten haastattelua, luentoa tai keskustelua (MacKenzie 2019). Perinteisemmistä mediamuodoista podcastia voi verrata myös radio-ohjelmaan tai kuunnelmaan ja opetusvideoihin, joista on aiempaa tutkimusta (esim. Huwiler 2005, Bhatia 2018). Keskitymme tässä artikkelissa uudemmissa asiantuntijaviestinnän muodoista juuri podcasteihin, koska ne ovat mediamuotona monipuolisia ja tarjonta ulottuu tieteestä viihteeseen. Tästä syystä niissä on myös havaittavissa erilaisia asiantuntijuuden muotoja.

Kuvio 4. Podcast-tutkimuksen keskeisiä aihepiirejä (ks. Sharon 2023; Rime, Pike & Collins 2022)

Podcasteja koskeva tutkimus on vielä varsin uutta ja sitä leimaa yhtäältä vahva yleisötutkimuksellinen orientaatio ja toisaalta taloudelliset intressit. Kuviossa 4 on hahmotelma aikaisemman kirjallisuuden perusteella luokitelluista podcast-tutkimuksen aihepiireistä.

Kuten kuvioista 4 käy ilmi, podcasteja ei ole tutkittu asiantuntijuuden ja asiantuntijatiedon välittämisen näkökulmasta. Myös sisältöjen tutkiminen on keskittynyt tiettyihin aihepiireihin, kuten lääketieteeseen ja pedagogiikkaan. Tämä artikkeli täyttää aukkoa aiemmassa tutkimuksessa keskittymällä asiantuntijuuden välittämisen ja välittymisen näkökulmaan eli siihen, miten podcasteja potentiaalisille kuulijoille jäsennetään ja esitellään.

4 Podcastit asiantuntijatiedon ja erikoisalaviestinnän mallien haasteena

Tutkimuksemme aineistona hyödynnämme kahden podcast-alustan, Yle Areenan (2024) ja Spotifyn (2024), suomenkielisiä verkkosivuja. Podcast-alustoilla käyttäjät voivat tutustua podcastien tarjontaan ja etsiä haluamiaan sisältöjä. Tässä artikkelissa keskitymme niihin tapoihin ja periaatteisiin, joilla podcastit on jäsennetty ja luokiteltu, sekä podcastien lyhyisiin esittelyteksteihin. Niiden kautta havainnollistuu, miten asiantuntijatieto tehdään potentiaalisille kuulijoille löydettäväksi ja millaisia asiantuntijuuden muotoja tarkastelluissa luokituksissa ja esittelyteksteissä kuvataan.

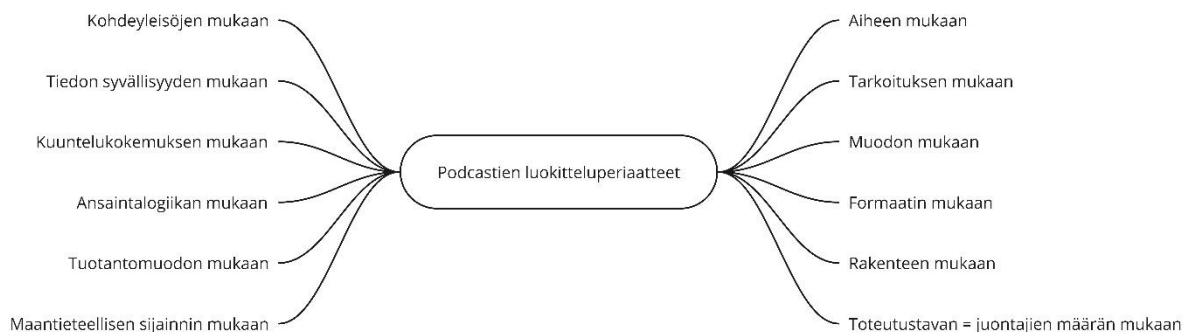
Tutkimuksen menetelmänä hyödynnämme sisällönanalyysiä (ks. esim. Eskola 2018), kategorisointia ja tekstianalyysiä. Loimme ensin alustavan luokittelun tarkastelemalla Yle Areenan ja Spotifyn podcast-alustojen luokitteluperiaatteita. Sen jälkeen hyödynsimme kahta AI-kielimallia, Google Bardia ja ChatGPT 3:a tarkistaaksemme alustavan luokittelun kattavuuden. Toisin sanoen listasimme ensin alustoilla esitellyt kategoriat mahdollisimman yksityiskohtaisesti, jonka jälkeen kirjoitimme AI-työkaluihin kehotteen, jossa kysyttiin, miten podcasteja on tapana luokitella. Tekoälytyökalut tuottivat numeroituja listoja eri luokittelumahdollisuuksista. Vertasimme näitä empiirisen aineiston perusteella tekemiimme listoihin. Näiden vaiheiden jälkeen koodasimme podcast-alustoilla nimetyt luokkien ja kategorioiden nimet sisällön ja funktion mukaisesti ja yhdistimme luokat suurempien kategorioiden alle, jotka sitten koottiin kuvioon 5 (ks. Mayring 2000). Tekoälyn tuloksia hyödynnettiinkin juuri yläkategorioiden määrittelyssä. Podcastien kuvauksien tarkastelussa on mukana piirteitä myös käsiteanalyysistä, sillä pyrimme luomaan kokonaiskuvan luokitteluperiaatteista ja niiden välisistä suhteista (ks. Nuoppo-nen 2020). Lisäksi mukana on vaikutteita diskurssianalyysistä (Pälli & Lillqvist 2020) siltä osin, että nostamme esiin tiettyjä sanavalintoja ja korostuksia pohdintamme tueksi.

4.1 Luokitteluperiaatteet asiantuntijuuden tunnistamisen lähtökohtana

Podcastien luokittelussa alustojen verkkosivuilla hyödynnetään tyypillisesti asiasanoja tai valmiita kategorisointeja. Asiasanat ovat osa ns. metatietoa (ks. Tieteen termipankki 16.5.2024), eli podcasteihin kytkeytyvää kuvailutietoa, jonka perusteella verkkosivun käyttäjälle tarjolla oleva näkymä rakentuu. Molemmilla alustoilla, Yle Arenassa ja Spotifyssä, on hakutoiminto, jonka sanahaku tuottaa tuloksia podcastien otsikoissa esiintyvien sanojen mukaan. Tuloksina saadaan näin sekä kokonaisia podcasteja että yksittäisiä podcastien jaksoja, jotka löytyvät nimessä olevien sanojen perusteella. Asiasanahakua sen sijaan ei ole tarjolla, mutta kategorioita on mahdollista selata. Sama podcast voi olla luokiteltu eri luokkien alle, esimerkiksi luokkaan *Ajankohtaista* ja luokkaan *Tiede*.

Esimerkiksi Yle Arenassa on käytössä koneavusteinen asiasanoittaminen, jonka pohjalla on Ylen oma asiasanasto. Se perustuu muun muassa FINTO- ja wikidata-asiasanastoihin ja sitä koulutetaan jatkuvasti Ylen sisältöjen avulla (Yle 2017, 2021). Ylen sivuilla olevat luokittelut ovat alustavasti koneellisesti tehtyjä ja toimittajan muokkaamia ja täydentämiä.

Spotifyssä puolestaan podcastin tai podcast-sarjan tekijä tai julkaisija tekee valinnan Applen tarjoamasta valmiista iTunes-kategorisoinnista. Sen lisäksi on toimitustiimi, joka varmistaa kategorioiden sopivuuden valitulle markkina-alueelle (Apple 2024). Podcast alustojen verkkosivujen tarkastelun perusteella podcastien käyttäjille näkyvillä olevia luokitteluperiaatteita on useita. Nämä on kuvattu kuviossa 5.

Kuvio 5. Podcastien luokitteluperiaatteita alustoilla.

Kuviosta 5 hahmottuu, että luokitteluperiaatteet eivät ole yhteismitallisia, eivätkä ne sulje toisiaan pois. Itseään kiinnostavan, ja jopa saman, podcastin voi siis hakutoiminnon avulla löytää esimerkiksi aiheen, tarkoituksen tai formaatin perusteella. Samaa podcastia voidaan tarkastella yhtä aikaa kaikista kuvion tarjoamista näkökulmista, eli jokaisella

on aihe, tarkoitus, muoto, formaatti, rakenne, toteutustapa, maantieteellinen konteksti, tuotantomuoto, ansaintalogiikka, ne luovat kuuntelukokemuksen, edustavat jotain tiedon syvällisyyden tasoa ja on tarkoitettu jollekin kohderyhmälle. Monet näistä luokitteluperiaatteista eivät ole löydettävissä erikoisalaviestinnän malleissa. Niitä ei myöskään ole hyödynnetty alustojen tarjoamissa hakutoiminnoissa. Asiantuntijatiedon tunnistamisen näkökulmasta keskeisimpiä ovat kuitenkin aiheen, tarkoituksen ja tiedon syvällisyyden mukaiset luokittelut. Näkökulmien moninaisuus osoittaa, miten monimuotoinen asiantuntijaviestinnän kenttä podcastien osalta on.

4.2 Podcastit tiedeviestinnän jatkumoilla

Yksi erikoisalaviestinnän teorian perusajatuksista on, että viestintätilanteita voidaan mallintaa jatkumolle, joka ulottuu erikoistuneesta asiantuntijalta toiselle viestittävästä tiedosta pedagogisen viestinnän kautta yleistajuiseen viestintään. Erikoisalaviestinnäksi katsotaan kaikki tilanteet, joissa lähettäjällä katsotaan olevan asiantuntemusta, mutta erikoistuneimmat sisällöt keskittyvät niihin viestintätilanteisiin, joissa sekä lähettäjä että vastaanottaja ovat saman alan asiantuntijoita. Podcastien sisällöt ja esittämistavat ovat aina jossain määrin popularisoituja, mutta etenkin Yle Areenan ja Spotifyn podcast-alustat ovat suurelle yleisölle suunnattuja, jolloin oletusarvona on, että kuulijat suosivat kevyempiä sisältöjä (ks. Lin & Huang 2024). Bucchin (2008) esittelemä tiedeviestinnän jatkumo noudattaa pääosin samaa logiikkaa, mutta tieteellisten sisältöjen näkökulmasta.

Esimerkkejä erikoistuneista asiantuntijalta toiselle suunnatuista podcastista löytyy lähinnä Spotifyn alustalta. Esimerkeissä (1)–(3) on asiantuntijoiden väliseen viestintään viittaavia sisältökuvauksia.

(1) Taysosuma-podcastin tavoite on ylläpitää *lääkäreiden osaamista muiltakin kuin omalta erikoisalalta*. Asiantuntijoina on Taysin huippuosaajia, haastattelijana toimii sisätautilääkäri Sami Mustajoki. (Spotify) Taysosuma

(2) Tuoreimman numeron kiinnostavimmat artikkelit lääkäri Kari Hevossaaren ja lehden vaihtuvan lääkäritoimittajan esittelemänä. Ohjelma on suunnattu *ensisijaisesti lääkäreille ja terveydenhuollon ammattilaisille*, mutta toivomme että *tämä ei estä ketä tahansa lääketieteestä kiinnostunutta kuuntelemasta!* (Spotify) Duodecim-lehti

(3) LakiCast on Suomen perustuslain 12 §:n 1 momentin mahdollistama lakialaan liittyviä kysymyksiä käsittelevä podcast. Podcastissa pureudutaan lakimiesten näkökulmasta – *ilman lakijargonia* – erilaisiin ajankohtaisiin juridiikkaan liittyviin teemoihin, jotka usein hallitsevat keskustelua lehtien palstoilla. Podcastin vetäjinä toimivat lakimiehet Mika-Petteri Erkkilä ja Samuli Tuomikoski, jotka hoitavat työkseen mm. riita-asioiden oikeudenkäyntejä ja sopimusjuridiikkaa. Ota mukava asento, laita airpodit korville ja kuuntele Suomen laillisin podcast! (Spotify) LakiCast – Suomen Laillisin Podcast

Esimerkit ovat peräisin lääketieteen ja oikeustieteen aloilta. Erikoisalaviestinnän jatkumon näkökulmasta on kiinnostavaa, että asiantuntijat keskustelevat podcasteissa keskenään. Kuvauksissa korostetaan, että haastattelija on *sisätautilääkäri, lääkäri tai lääkäritoimittaja*, joka haastattelee ”huippuosaajia”, mutta oletuksena silti on, että keskustelulla on myös yleisö, jonka asiantuntijuuden taso voi vaihdella. Esimerkissä 1 kuvattu podcast on selkeästi lääkäreille tarkoitettu, vaikkakin siinä viitataan alojenvälisyyteen lääketieteen sisällä (*muiltakin kuin omalta erikoisalalta*). Tämä on luontevaa siinä mielessä, että juuri lääketieteen alalla podcastit on todettu merkittäväksi ammattitaidon ylläpitämisen ja jatkokoulutuksen kanavaksi (Zhang ym. 2022: 1146–1147). Esimerkeissä 2 ja 3 mainitaan eksplisiittisesti, että podcastit on suunnattu myös laajemmalle yleisölle (*ei estä ketä tahansa lääketieteestä kiinnostunutta kuuntelemasta; ilman lakijargonia*). Esimerkissä 3 kuitenkin viitataan perustuslain sananvapauspykälään ja oletetaan, että lukija ymmärtää, mistä siinä on kyse.

Bucchin (2008) esittämässä tiedeviestinnän jatkumomallissa tehdään ero alan sisäisen ja alojen välisen tiedeviestinnän tason välillä. Tällainen tilanne kuvataan esimerkiksi 4, jossa metsäalan asiantuntijat toimivat keskustelun vetäjinä ja vieraina on erilaisia asiantuntijoita, kuten tutkijoita, ammattilaisia ja metsänomistajia.

(4) Tapion Metsäntuntijat-podcast pureutuu suomalaisten metsien käytön ajankohtaisiin keskusteluihin. Keskustelua luotsaavat Tapion asiantuntijat ja vieraina kuullaan monipuolisesti metsäalan ammattilaisia, tutkijoita, vaikuttajia ja metsänomistajia. (Spotify) **Tapion metsäntuntijat** pohtivat, mitä heille merkitsee toimia asiantuntijana metsäalalla. Aiheeseen pureutuvat Tapion asiantuntijaliiketoiminnan johtaja Olli Äijälä, johtava luontoasiantuntija Lauri Saaristo, ennallistamistiimin vetäjä ja johtava asiantuntija Kati Kontinen sekä asiakkuusasiantuntija Sini Miettinen. Keskustelua käydään myös suomalaisen metsäosaamisen tasosta, metsien historiasta ja tulevaisuudesta, vallitsevasta metsäkeskustelusta, metsänomistajan roolista ja tavoitteista sekä ilmastomuutoksen ja luontokadon vaikutuksesta metsiin ja metsäalan kehitykseen. (Spotify, Episodikuvaus) Tapion metsäntuntijat-podcast

Esimerkki 4 nostaa esiin kysymyksen, mitä ”alalla” tarkoitetaan tiedeviestinnän jatkumomallissa. Esimerkin podcast on luokiteltu Spotifyn *Tiede*-luokkaan, mutta haastateltavana on kuitenkin muun muassa ammattilaisia ja metsänomistajia. Kuvauksesta voi päätellä, että eri jaksojen välillä on eroa siinä, mihin kohtaan tiedeviestinnän jatkumoa viestintätilanne on paikannettavissa. Koska Bucchin malli kuvaa tiedeviestintää, siitä puuttuu esimerkiksi 4 kuvattu ammattilaisten asiantuntijuus, jonka voidaan nähdä olevan läsnä erikoisalaviestinnän perusjatkumolla, joka taas ei ota kantaa asiantuntijuuden lajiin. Metsäntuntijat-podcastin jaksoissa erilaiset metsäalan asiantuntijat tuottavat ja jakavat tietoa yhteistyössä toistensa kanssa, jolloin kyseessä olisi alan sisäinen viestintä. Toisaalta heillä on kuitenkin myös kuulijakunta, joka eri alan asiantuntijoihin viittaavasta lähtötilanteesta huolimatta tuo mukanaan tilanteeseen myös popularisoinnin vaatimuksen.

Erikoisalaviestinnän jatkumon keskellä ja myös Bucchin mallissa alojen välisen tason jälkeen on pedagoginen viestintä, jossa viestinnän tavoitteena on opettaa ja yleisön on tarkoitus oppia. Opettamisen ja oppimisen vaatimus edellyttää asioiden määrittelemistä ja selittämistä, jotta ymmärtäminen voidaan varmistaa. Esimerkissä 5 on OPS:n armoilla –podcastin kuvaus, josta käy ilmi podcastin pedagoginen tavoite.

(5) OPS:n armoilla on podcast lukiolaisille ja kaikille lukion asioita opiskeleville. Jaksossa keskitytään aina OPS:n eli opetussuunnitelman mukaisen lukiokirjan sisältöön vieraan kanssa, ja keskustellaan kurssin asioista. Jos siis pulpetin ääressä puurtaminen painaa ja tulossa on koe tai yo-kirjotukset, tässä on podi sulle. Läppäriin kansi vaan kiinni, ulos kävelyllä tai vaan sänkyyn makamaan ja podi päälle. Nyt laita meidät seurantaan @opsnarmoilla Instagramissa ja Tiktokissa ja kerro mistä kurssista just sä haluaisit jakson. (Spotify) OPS:n armoilla

Pedagoginen tavoite esitetään esimerkin 5 kuvauksessa siten, että se eroaa perinteisestä kouluopetuksesta, jota luonnehditaan ”pulpetin ääressä puurtamisena”. Näin podcast esitetään vaihtoehtoisena tapana oppia (ks. Zhang ym. 2022). Tämä tarkoittaa myös sitä, että kuviossa 6 kuvatut podcastien luokitteluperiaatteet eli muoto, formaatti, rakenne ja toteutustapa ovat seikkoja, joiden avulla podcast erottuu muusta pedagogisesta sisällöstä. Tiedeviestinnän jatkumoilla ja myös Väliiverroksen (2016) areenamallissa pedagogiset tavoitteet eroavat muun asiantuntijaviestinnän tavoitteista, mikä vaikuttaa myös kuuntelutapoihin ja -motivaatioon.

Erikoisalaviestinnän jatkumomallin yleistajuisessa päässä on asiantuntijalta kaikille suunnattu viestintä, jota Bucchin tiedeviestinnän mallissa nimitetään popularisoiduksi viestinnän tasoksi. Suuri osa podcastien tarjonnasta sijoittuu jatkumoilla tähän kohtaan, mutta podcasteissa asiantuntijuus voi olla hyvin monenlaista eli muutakin kuin Bucchin (2008) kuvaamaa tiedeviestintää, jossa tutkimustuloksia popularisoidaan suurelle yleisölle. Esimerkeissä (6)–(8) on tieteen popularisointiin erikoistuneiden Yle Areenan podcastien esittelytekstejä.

(6) Kertomuksia *maailmankaikkeuden ääristä ihmiskehon syövereihin*. Toimittajina Jaro Asikainen, Jenni Frilander, Minna Korhonen, Pirjo Koskinen, Leena Mattila, Teija Peltoniemi ja Pasi Toiviainen. Ohjelmaa avustavat tiedetoimittajat Mari Heikkilä, Sisko Loikkanen ja Jari Mäkinen. Tuottajana Jenni Stammeier. (Yle Areena) Tiedeykkönen

(7) Mikä oli Doggerlandin kadonnut maailma? Onko ihminen peto toiselle ihmiselle, eli mitä oikeasti tapahtui, kun kuusi poikaa haaksirikkoutui autiolle saarelle? Mikä on urheilijan geenin nurja kääntöpuoli? Tiedetripin uudella kaudella Henry Tikkanen vie jälleen mysteerejä täynnä olevaan maailmaan. Menneisyyden saloja ja ihmisyiden ulottuvuuksia ratkotaan tieteen avulla. (Yle Areena) Tiedetrippi

(8) Hyppää maailman vanhimman *saippuasarjan* pariin! Kauniit ja muumiot -podcastissa egyptologi Mia Meri ja Egyptiin *hurahtanut* Saara Lehtonen kertovat muinaisesta Egyptistä asioita, joita et edes tiennyt haluavasi kuulla. Onko Tutankhamonin perhesuhteista edes mahdollista saada selvää ilman Hathor-kännejä? Kumpi on kamalampaa: sipulit silmissä vai väärä pää jalkojen välissä? Keitä olivat muinaisen Egyptin jännät naiset? Tule tutustumaan jännempään Egyptiin. Egyptologi

(FM) Mia Meri Medianomi Saara Lehtonen Äänisuunnittelija Joonatan Kotila Kuva ja grafiikka Heidi Gabrielsson Maskeeraus Kati Nuppola Tuottaja Pertti Ylikojola Vastaava tuottaja Sampo Mäkelä Vastaava toimittaja Ville Vilén Yle 2023 (Yle Areena) Kauniit ja muumiot

Näissä esittelytekstissä tiede esitetään värikkäin sanankääntein kertomuksena, mysteerinä ja salaisuuksina ja jopa saippuasarjan kaltaisena. Kuvausten perusteella nämä podcastit vetoavat suureen yleisöön herättämällä uteliaisuutta arkisen maailman käsittein, nimenomaan tekemällä sisällöstä ”populaaria”. Podcastien tekijöiden listaus osoittaa, että jaksoissa ei ole kyse siitä, että tutkijat kertoisivat suoraan omista tutkimustuloksistaan, vaan tekijät ovat pääasiassa nimettyjä toimittajia ja tiedetoimittajia. Tässä mielessä esimerkit jäävät Bucchin mallin ulkopuolelle. Sen sijaan ne edustavat Väliverrosen (2016: 141) esittelemistä tiedejulkisuuden areenoista opetusta ja kulttuuria, joka on areenana hyvin laaja. Erikoisalaviestinnän jatkumolla tiedetoimittajan asiantuntijuus edustaa yleistajuisen viestinnän tyypillistä muotoa.

Kaikki asiantuntijalta kaikille suunnattu sisältö ei ole podcasteissa yhtä värikkäästi esitettyä kuin tiede. Erikoisalaviestinnän jatkumolla tiedepohjaiset sisällöt sijoittuisivat stereotyyppisesti lähemmäksi asiantuntijalta toiselle kohdistettua akateemista viestintää, kun taas esimerkiksi kulttuuri ja viihde sijoittuvat tyypillisesti yleistajuiseen asiantuntijalta kaikille ulottuvuuteen tai jopa täysin erikoisalaviestinnän ulkopuolelle, popularisoituun yleiskielen maailmaan. (Ks. Kuvio 6.) Tässä kohtaa podcastit toimivat esimerkkinä asiantuntijuuden uusista muodoista, jolloin ne johdattavat pohtimaan asiantuntijuuden määritelmää ja samalla haastavat perinteisen jatkumoajattelun.

Podcastien maailmassa kulttuuri ja viihde saattavat sisältää vahvaakin asiantuntijuutta, jossa Miegien ja Evettsin (2018) kuvaamat asiantuntijuuden osatekijät ovat läsnä mutta painottuvat eri tavoin kuin esimerkiksi tutkijoiden kohdalla. Kulttuurin ja viihteen sisällöissä asiantuntijuus voi liittyä tapoihin esittää sisällöt hauskaasti (esim. *Komedia*-luokka) tai jännittävästi (esim. *True crime* –luokka). Kyseessä on profession kuuluva ammattitaito, joka kytkeytyy enemmän esittämisen tapaan eli muotoon kuin esitettävän sisällön hallitsemiseen. Tällaista ammattitaitoa tehdään näkyväksi podcastien episodikuvauksissa (ks. esimerkki 9).

(9) Kulttuuri podcast. Ismo Leikola: Jukka, liro ja Ismo pähkäilevät mitä yhteistä on muusikon ja koomikon hommissa. Miten rakennetaan stand up-setti? Millaista oli vieraillla Conanin ja Cordenin Late Showssa? Aukeaako ns. suomalainen huumori amerikkalaisille? (Episodikuvaus Jul. 2021) (Spotify) liro Rantala: Algorytmipodi ja podi ilolle

Asiantuntijuuden osatekijöistä esimerkissä 9 voidaan tulkita olevan läsnä ainakin koulutus, harkittu harjoittelu ja sitoutuminen profession (ks. Kuvio 1). Kyseessä on siis asiantuntijaviestintä erikoisalalla, mutta ilman tiedeviestinnän eksplisiittistä läsnäoloa.

Erikoisalaviestinnän jatkumolla esimerkin 9 podcast voitaisiin luokitella osin pedagogiseksi viestinnäksi (miten rakennetaan stand up -setti) ja osin popularisoiduksi viestinnäksi (amerikkalaisen ja suomalaisen huumorin erot). Podcastien tekemiseen vaadittavan ammattitaidon ja välitettäviin sisältöihin liittyvän asiantuntijuuden erottaminen toisistaan voidaan kytkeä siihen, missä määrin ammattilainen kykenee reflektoidaan omaa osaamistaan. Intuitiivinen ammattitaito ei vielä täytä asiantuntijuuden määritelmää (tiedon ja osaamisen yhdistelmä), mutta kyky analysoida ja eritellä ammattitaidon osa-alueita osoittaa asiantuntijuutta eli kykyä käyttää jaettuja ajattelumalleja työskentelynsä perustana. Yleistajuisena pidettyjenkin aiheiden osalta (esim. Julkkisjuorut) on huomattava, että jo podcast-sarjojen tuottamiseen tarvitaan vähintäänkin harjittua harjoittelua ja sitoutumista, mutta vasta osaamisen tunnistaminen ja reflektointi tekee asiantuntijan (ks. Tynjälä 1999: 172).

Toinen kysymys on eri alan asiantuntijoiden ja asiantuntijuuksien keskinäinen arvostus. Tästä on kyse Uutelan ja Väliiverroksen (2022: 27) tutkimuksessa, jossa he toteavat, että uudet mediaympäristöt tarjoavat kuluttajille paitsi mahdollisuuksia neuvotella asiantuntijuudesta myös valtaa legitimoida julkisuuden kautta tiettyjä asiantuntijoita. He puhuvat ”asiantuntijuuden markkinoista”, jollaisen podcast-alustat selkeästi muodostavat. Podcast-alustoilla erityyppiset asiantuntijatiedon muodot asetetaan tarjolle rinnakkain: podcastin tekijän asiantuntijuus voi olla peräisin koulutuksesta tai kokemuksesta; asiantuntija voi olla tutkija mutta yhtä hyvin ammattilainen, olipa sitten kyseessä metsä, taide tai kertoimisen kyky. Kuulija tekee valintoja omien mieltymystensä perusteella ja voi päätyä monenlaisen asiantuntijatiedon äärelle, eikä tutkijan laatima sisältö välttämättä ole arvostetumpaa kuin tunnetun mediapersoonan. Tässä kohtaa Zhang ym. (2022: 1149) puhuvat lääketieteellisen tiedon tarjonnan demokratisoitumisesta. Koska asiantuntijuus rakentuu sosiaalisesti, podcastien kuulijat lopulta ratkaisevat, ketä pitävät asiantuntijana. Podcastien kuluttajilta vaaditaankin kriittistä medialukutaitoa.

5 Pohdinta

Asiantuntijatiedon välittämisen ja rakentamisen kontekstit ja keinot muuttuvat teknologioiden ja kanavien muuttuessa. Tässä käsitteellisessä artikkelissa tavoitteena on ollut pohtia, miten podcastien esittämis- ja jäsentämistavat suhteutuvat perinteisiin asiantuntijuuden, asiantuntijatiedon sekä tiede- ja erikoisalaviestinnän malleihin ja miten asiantuntijuutta kuvataan podcastien yhteydessä. Olemme tarkastelleet kahden podcast-alustan jäsenysperiaatteita ja kuvauksia suhteessa asiantuntijuuden, erikoisalaviestinnän ja tiedeviestinnän perinteisiin malleihin ja sitä kautta nostaneet esiin, millaisia uusia ulottuvuuksia podcast-maailma mahdollisesti erikoisalaviestinnän ja tiedeviestinnän kenttään tuo.

Tarkastelumme osoittaa, että perinteisissä malleissa on monia ulottuvuuksia, jotka soveltuvat hyvin podcast-tarjonnan jäsentämiseen. Silloin kun puhutaan asiantuntijuuden osatekijöistä, podcastien aiheista, viestinnän tarkoituksesta ja tiedon syvällisyydestä, perinteiset jatkumomallit osoittavat edelleen toimivuutensa.

Puhtaasti asiantuntijalta toiselle suunnattua sisältöä on tarkastelemillamme alustoilla varsin vähän. Tässä kohtaa podcastien viestintätilanne, jossa asiantuntijat voivat keskustella keskenään, mutta laajempi kuulijakunta ei välttämättä ole samalla asiantuntijuuden tasolla, väistämättä laskee sisällöllisen erikoistumisen tasoa. Eri alojen asiantuntijoiden keskusteluissa erikoistumisen taso vastannee jo paremmin laajan yleisön tarpeita. Molemmissa tapauksissa kuulijan motivaatio ja tarve ratkaisee, haluaako hän valita tiettyä asiantuntijuuden tasoa vastaavan sisällön vai ei. Uuden tiedon omaksumisen kannalta asiantuntijaviestinnän erikoistunein pää tarjoaa joidenkin kaipaamaa älyllistä haastetta. Kiinnostavaa Yle Areenan ja Spotifyn osalta on kuitenkin puhtaan pedagogisen tarjonnan vähäinen määrä. Se, että juuri näillä alustoilla korostuu viihteellisempi, popularisoitu sisältö, ei tarkoita, etteikö podcast sopisi pedagogisiin tarkoituksiin (vrt. Zhang ym. 2022). Se, mitä jatkumomalleissa ei huomioida on kuulijan motivaatio ja syyt valita juuri tietty sisältö.

Perinteisten jatkumomallien osalta haasteellisin kohta liittyy asiantuntijalta kaikille suunnattuihin podcasteihin. Kun erikoisalaviestinnän jatkumomallia venytetään erityyppisten asiantuntijuuksien mukaisesti, päästään tilanteeseen, jossa jännittävän kertomisen tai hauskuuttamisen ammattilainen asettuu asiantuntijaksi ja välittää kaikille suunnattua yleistajuista sisältöä odotustenmukaisella tavalla. Tässä kohtaa voidaan kysyä, mihin *erikoisalaviestintä* jatkumolla päättyy, kun podcastien tuottaminen kuitenkin vaatii monenlaista osaamista ja ammattitaitoa, joka parhaimmillaan voidaan tulkita myös asiantuntijuudeksi.

Kun erikoisalaviestintä ymmärretään ammatti-, harrastus- tai tieteenalojen sisältöjä koskevaksi vuorovaikutukseksi, päästään puolestaan pohtimaan, mikä on "ala". Esimerkiksi taide saattaisi kapeasti tulkittuna jäädä "alan" määritelmän ulkopuolelle, vaikka siihen sisältyy erittäin paljon syvällistä asiantuntijatietaa.

Asiantuntijuuden käsite podcast-maailmassa kytkeytyy vahvasti siihen, kenelle yleisö antaa asiantuntijan statuksen. Miegien ja Evettsin (2018) malli ei sinällään aseta tälle tulkinnallisia rajoituksia, mutta yleisön näkökulmasta esimerkiksi koulutuksen tai tutkimuksen asiantuntijuus ei ole välttämätöntä, jos podcastin sisältö vastaa kuulijan odotuksia. Näin asiantuntijuuden arvioinnin merkitys kytkeytyy jälleen siihen, mihin tarkoitukseen podcasteja kulutetaan sekä kuulijoiden jakamiin arvostuksiin.

Tarkastelumme johtopäätöksenä onkin, että tarkastelemiimme malleihin pitäisi voida lisätä kuulijan tai käyttäjän näkökulma. Se, mihin tarkoitukseen podcastia halutaan käyttää, ohjaa suoraan sitä, mitä etsitään ja mitä lopulta kuunnellaan. Väärä valinta ei myöskään ole turha, vaan siitäkkin oppii jotakin, vähintäänkin omasta asiantuntijuuden ja osaamisen tasostaan. Siihen vastaaminen, mitä tunnistettu kuulija odottaa, kuuluu sekä sisällön että muodon osalta asiantuntijuuden ytimeen: kykyyn viestiä omasta alastaan vastaanottajan taito- ja tietotasoa, mutta myös odotuksia, vastaavalla tavalla.

Tässä tutkimuksessa olemme keskittyneet podcasteihin vain niiden luokittelujen ja esitelytekstien osalta kahdella podcast-alustalla. Tässä suhteessa tutkimuksemme tulokset eivät ole yleistettävissä kaikkeen podcast-tarjontaan. Sen sijaan tuloksemme ovat osin sovellettavissa muihin asiantuntijaviestinnän nykyisiin ja tuleviin muotoihin. Tulevalle asiantuntijuuden ja erikoisalaviestinnän tutkimukselle podcastit tarjoavat paljon pohdittavaa, alkaen niiden sisällön ja muodon lähemmästä tarkastelusta ja podcastien ympärille syntyvien yhteisöjen tutkimisesta. Uusien teknologioiden mukanaan tuomat haasteet tarjoavat myös näiltä osin mahdollisuuksia tarkastella aiempia käsityksiä ja teoreettisia lähtökohtia uudessa valossa.

Lähteet

- Apple (2024). *Apple Podcasts for Creators*. Saatavilla: <https://podcasters.apple.com/support/1691-apple-podcasts-categories> (siteerattu 3.5.2024).
- Bhatia, A. (2018). Interdiscursive performance in digital professions: The case of YouTube tutorials. *Journal of Pragmatics*, 124. 106–120. <https://doi.org/10.1016/j.pragma.2017.11.001>
- Bucchi, M. (2008). Of deficits, deviations and dialogues: Theories of public communication of science. Teoksessa: M. Bucchi & B. Trench (Toim.). *Handbook of public communication of science and technology*. Routledge. 57–76.
- Ericsson, A. (2018). An Introduction to the Second Edition of The Cambridge Handbook of Expertise and Expert Performance: Its Development, Organization, and Content. Teoksessa: K. Ericsson, R. Hoffman, A. Kozbelt & A. Williams (Toim.). *The Cambridge Handbook of Expertise and Expert Performance* (2nd ed., Cambridge Handbooks in Psychology). Cambridge University Press. 3–20. <https://doi.org/10.1017/9781316480748>
- Eskola, J. (2018). Laadullisen tutkimuksen juhannustaiat. Laadullisen tutkimuksen analyysi vaihe vaiheelta. Teoksessa: J. Aaltola & R. Valli (Toim.). *Ikkunoita tutkimusmetodeihin II. Näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin*. PS-kustannus. 209–231.
- Gotti, M. (2006). *Investigating Specialized Discourse* (3. painos). Peter Lang.
- Honko, M. (2022). Kielen muutos ja variaatio. *Puhe ja kieli*, 42(4). 331–334. Saatavilla: <https://journal.fi/pk/article/view/127457> (siteerattu 6.5.2024).
- Huwiler, E. (2005). Storytelling by sound: a theoretical frame for radio drama analysis. *Radio Journal: International Studies in Broadcast & Audio Media*, 3(1). 45–59.

- Koskela, A. (2016). Koulutustason periytyvyys Suomessa – miksi maisterin lapsesta tulee maisteri? Teoksessa: K. Söder & A. Karlsson (Toim.). *Suomen koulutuspolitiikan tulevaisuus*. Into. 118–124.
- Koskela, M. & Katajamäki, H. (2012). Ammattikielisten tekstien tutkimisesta – esimerkkinä tilintarkastuskertomus. Teoksessa: V. Heikkinen, E. Voutilainen, P. Lauerma, U. Tiirilä & M. Lounela (Toim.). *Genreanalyysi – tekstilajitutkimuksen käytäntöä*. Kotimaisten kielten keskuksen verkkojulkaisu [Verkkoaineisto] 29. 455–473. Saatavilla: <https://kaino.kotus.fi/www/verkkojulkaisu/julk29/Genreanalyysi.pdf> (siteerattu 6.5. 2024).
- Koskela, M., Nissilä, N. & Nuopponen, A. (2023). Viestinnän ammattilainen erikoisalojen maailmassa - asiantuntijana asiantuntijatietoa välittämässä. Teoksessa: T. Waaramaa & N. Nissilä (Toim.). *Digitalisoituva viestintä muuttuvassa maailmassa*. Vaasan yliopiston raportteja, 41. 3–14. Saatavilla: <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-395-075-7> (siteerattu 30.9.2024).
- Laaksovirta, T. (1986). *Tieteellisen tiedon välittyminen yhteiskuntaan*. Tampereen yliopisto. Acta Universitatis Tamperensis ser A 210.
- Liao, W., P. MacDonald & Y. C. Yuan (2016). The Impact of Communication Behaviors on Expertise Recognition in Intercultural Collaboration. Teoksessa: J. W. Treem, & P. M. Leonard Expertise (Toim.). *Communication, and Organizing*. Oxford University Press. 79–99.
- Lin, S. W. & Huang, C. D. (2024). Hooked on audio! Unveiling the secrets of podcast stickiness through social identity and uses and gratification theories. *Technology in Society*, 76. <https://doi.org/10.1016/j.techsoc.2023.102422>
- Lunce, S.E., Iyer, R.K., Courtney, L.M. & Schkade, L.L. (1993), Experts and Expertise: An Identification Paradox. *Industrial Management & Data Systems*, 93(9), 3–9. <https://doi.org/10.1108/eb057532>
- Mayring, P. (2000). Qualitative content analysis. A companion to qualitative research. *Forum Qualitative Social Research*, 1(2). <https://doi.org/10.17169/fqs-1.2.1089>
- MacKenzie L.E. (2019). Science podcasts: analysis of global production and output from 2004 to 2018. *Royal Society Open Science* 6(1). <https://doi.org/10.1098/rsos.180932>
- Mieg H.A. & Evetts J. (2018). Professionalism, Science, and Expert Roles: A Social Perspective. Teoksessa: K. A. Ericsson, R. R. Hoffman, A. Kozbelt & A. M. Williams (Toim.). *The Cambridge Handbook of Expertise and Expert Performance*. 2nd ed. Cambridge Handbooks in Psychology. Cambridge University Press. 127–148. <https://doi.org/10.1017/9781316480748.009>
- Niiniluoto, I. (1989/1994). *Informaatio, tieto ja yhteiskunta – filosofinen käsiteanalyysi*. Valtion painatuskeskus.
- Nordman, M. (1992). *Svenskt fackspråk*. Studentlitteratur.
- Nuopponen, A. (2020). Systemaattinen käsiteanalyysi tutkijan työssä. Teoksessa: H. Katajamäki (Toim.). *Tieteellinen kirjoittaminen tiedeyhteisössä*. Vaasa: VAKKI ry. <https://urn.fi/URN:NBN:fi-fe2020101384005>
- Nuopponen, A., Koskela, M. & Nissilä, N. (2021). Viestinnän ammattilainen erikoisalojen maailmassa – asiantuntijana asiantuntijatietoa välittämässä. Teoksessa: T. Waaramaa, L. Kääntä, M. Koskela & S. Isohella (Toim.). *Monialainen viestintä: puheesta peleihin*. Vaasan yliopiston raportteja, 21. 3–13.
- Pälli, P. & Lillqvist, E. (2020). Diskurssianalyysi. Teoksessa: M. Luodonpää-Manni, M. Hamunen, R. Konstenius, M. Miestamo, U. Nikanne & K. Sinnemäki (Toim.). *Kielentutkimuksen menetelmiä II*. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura. 374–411. <https://doi.org/10.21435/skst.1457>
- Rime, J., Pike, C. & Collins, T. (2022). What is a podcast? Considering innovations in podcasting through the six-tensions framework. *Convergence: The International Journal of Research*

- into *New Media Technologies* 28 (5). 1260–1282.
<https://doi.org/10.1177/1354856522110444>
- Roelcke, T. (2014). Zur Gliederung von Fachsprache und Fachkommunikation. *Fachsprache*, 36(3–4). 154–178. <https://doi.org/10.24989/fs.v36i3-4.1305>
- The Podcasting University (2024). Saatavilla: <https://thepodcastinguniversity.com/types-of-podcasts/> (siteerattu 28.1.2024).
- Sharon, T. (2023). Peeling the pod: towards a research agenda for podcast studies. *Annals of the International Communication Association*, 47(3). 324–337.
<https://doi.org/10.1080/23808985.2023.2201593>
- Spotify (2024). Saatavilla: <https://open.spotify.com/> (siteerattu 6.5.2024).
- Tieteen termipankki 6.05.2024: Nimitys: metatieto. Saatavilla: <https://www.tieteentermi-pankki.fi/wiki/Nimitys:metatieto> (siteerattu 16.5.2024).
- Uimonen, H. (2022). Radio Suomen ja Radio Novan ohjelmasisällöt taustamusiikkiteollisuutena. *Media & viestintä*, 45(1). 1–22. <https://doi.org/10.23983/mv.115655>
- Uutela, E. & Väliverronen, E. (2022). Kenet nähdään asiantuntijana? Asiantuntijuuden määrittely Maria Nordinin Eroon oireista-kurssia koskevassa verkkokeskustelussa. *Yhteiskuntapolitiikka* 87. 18–29. <https://urn.fi/URN:NBN:fi-fe2022021519160>
- Tynjälä, P. (1999). Konstruktivistinen oppimiskäsitys ja asiantuntijuuden edellytysten rakentaminen koulutuksessa. Teoksessa: A. Eteläpelto & P. Tynjälä (Toim.). *Oppiminen ja asiantuntijuus. Työelämän ja koulutuksen näkökulma*. WSOY. 160–179.
- Yle Areena (2024). Saatavilla: <https://areena.yle.fi/podcastit> (siteerattu 3.5.2024).
- YLE (11.9.2017). Asiasanat – jotta löytäisit sisältöme paremmin. Saatavilla: <https://yle.fi/aihe/artikkeli/2017/09/11/asiasanat-jotta-loytaisit-sisaltomme-paremmiin> (siteerattu 3.5.2024).
- YLE (7.12.2021). Kansalliskirjaston Annif käyttöön artikkeleiden automaattisessa asiasanoituksessa. Saatavilla: <https://yle.fi/aihe/a/20-10001787> (siteerattu 6.5.2024).
- Zhang, E., Trad, N., Corty, R., Zohrob, D., Trivedi, S. & Rodman, A. (2022). How podcasts teach: A comprehensive analysis of the didactic methods of the top hundred medical podcasts. *Medical teacher*, 44(10). 1146–1150. <https://doi.org/10.1080/0142159X.2022.2071691>

Diversity in Communication

To cite this article: Landqvist, H. (2024). "Gratis broddar till dig som är 65 år och bor i Göteborg": En fallstudie av legitimeringsstrategier i svenska kommuners webbtexter riktade till seniorer. *VAKKI Publications* 16, 67–89. <https://doi.org/10.70484/vakki.145590>

"Gratis broddar till dig som är 65 år och bor i Göteborg": En fallstudie av legitimeringsstrategier i svenska kommuners webbtexter riktade till seniorer

Hans Landqvist

Institutionen för svenska, flerspråkighet och språkteknologi, Göteborgs universitet

Offers of free ice cleats to senior citizens is a rather new phenomenon in Sweden. Therefore, Swedish municipalities should strive to linguistically legitimize such offers to convince senior citizens to use ice cleats during the winter season. The research questions for the reported study are (1) Which main strategies for legitimation appear in the municipalities' texts? (2) Which subtypes to different main strategies appear in the municipalities' texts? (3) What general picture of the municipalities' approach to senior citizens can the identified strategies be said to convey? A corpus of 23 texts on municipal websites, published in 2022 or 2023, is analysed, using van Leeuwen's model for legitimation analysis (2008) as a theoretical-methodical basis. The results of the study show that ice cleat offers are legitimized lexicographically mainly through the two main legitimation strategies Authorization and Rationalization. The main strategy Moral Evaluation, with a focus on public health and the health and well-being of senior citizens, is also used. No instances of the main strategy Mythopoesis are identified. Several subtypes to the three main strategies Authorization, Rationalization and Moral Evaluation are identified in the corpus. Some of the strategies for legitimation used can be deemed as an expression of an equal relationship between municipalities and senior citizens, while others can be said to express an unequal relationship.

Nyckelord: brodderbjudanden, kommuner, legitimeringsanalys, seniorer, webbtexter

1 Inledning

Hösten 2023 skickade Göteborgs stad ut ett massbrev med rubriken ”Gratis broddar till dig som är 65 år och bor i Göteborg/Maksuttomat liukusteet kenkiin sinulle, joka olet 65-vuotias ja asut Göteborgissa” (GS 2023). Brevet var skrivet på både svenska och finska, eftersom Göteborg ingår i förvaltningsområdet för det nationella minoritets-språket finska (GS 2024). Information om erbjudandet, men enbart på svenska, fanns också tillgänglig på stadens webbplats under en kortare tid.

Ungefär 25 procent av Sveriges 290 kommuner har bedömts erbjuda äldre kommunin-vånare, fortsättningsvis *seniorer*, kostnadsfria broddar (Eklund et al. 2023: 380; se av-snitt 3.1 för en diskussion av benämningar som *äldre* och *senior*). Åldersgränsen för att få ta del av brodderbjudanden är vanligen 65 år men den kan även vara 70 eller 75 år (jfr Benjabli 2020: 11; Eklund et al. 2023: 380). Erbjudanden om broddar, fortsättningsvis *brodderbjudanden*, är ett förhållandevis nytt fenomen i det svenska samhället (jfr Holm-berg 2017: 9–10). Därför bör kommuner sträva efter att språkligt legitimera sina erbu-danden för att få seniorer att utnyttja dem (jfr t.ex. Helgesson 2017: 111–112; Sandberg 2020: 121).

Tidigare studier av brodderbjudanden har fokus på riskhantering i samhället och folk-hälsovetenskap. Holmberg (2017, 2023), liksom Eklund et al. (2023), studerar effekter av brodderbjudanden i relation till halkolyckor och sjukvårdsbehov i Sverige, medan Benjabli (2020) analyserar texter som visar processer bakom kommuners beslut om gra-tis broddar. Den befintliga forskningen fokuserar på vad som görs för att förhindra halk-olyckor vintertid och vilka följder olyckorna kan få. Däremot har inte kommuners texter, vilka syftar till att påverka seniorer så att de utnyttjar erbjudanden om kostnadsfria broddar, uppmärksammats tidigare. Denna undersökning ägnas alltså en typ av material och ett perspektiv som inte har använts tidigare.

Betydelsen av att forskare uppmärksammar vardagliga texter för att klarlägga tankesätt i samhället påpekas av exempelvis Helgesson (2017: 111): ”[g]enom att analysera till synes banala texter som kommunala informationsmaterial kan man alltså få en inblick i de värderingar och normer som råder under en viss tid och på en viss plats”. Till skillnad från den befintliga forskningen om riskhantering och fallprevention utgår den här aktu-ella studien således från ett textanalytiskt perspektiv. Som teoretisk-metodisk utgångs-punkt används Theo van Leeuwens modell för legitimeringsanalys, som denna presenteras i van Leeuwen (2008: 105–123). Denna anges vara en senare version av van Leeuwen (2007) (van Leeuwen 2008: viii).

Legitimeringsanalys har använts när forskare söker svar på frågan ”varför vi ska göra någont eller varför vi ska göra det på ett visst sätt [...]” (Helgesson 2017: 114; jfr Pälli & Lillqvist 2020: 393). Det kan också vara fråga om vad människor *inte* bör eller ska göra (jfr Enell-Nilsson et al. 2022: 60).

Enligt Sandberg (2020: 122) har legitimeringsanalys i van Leeuwens tappning ”fått förhållandevis stor spridning bland svenska textforskare [...]”. Som exempel på språkvetenskapliga studier av svenska skrivna texter med utgångspunkt i legitimeringsanalys kan nämnas Gustafsson (2009) om legitimeringsstrategier i politiska texter under 1700- och 1800-talen, Westberg (2016) om legitimeringar av föräldraskap 1870–2010 och Helgesson (2017) om kommuners legitimeringar av och uppmaningar till sopsortering (se Westberg 2016: 26 för ytterligare exempel på tidigare forskning). Till Sandbergs konstaterande ovan kan tilläggas att legitimeringsanalys också har använts av finländska forskare, t.ex. Poutanen (2022) om legitimeringar av ekologiskt medveten produktion och konsumtion och Enell-Nilsson et al. (2022) om legitimeringsstrategier i finländska års-redovisningar.

Den studie som redovisas här kan alltså sägas ingå i en forskningstradition där legitimeringsanalys används för att undersöka vardagliga texter i syfte att visa vilka ”värderingar och normer som råder [...]” (Helgesson 2017: 111) i ett samhälle, i det här fallet det svenska samhället under första halvan av 2020-talet.

1.1 Syfte

Syftet med studien är att klarlägga hur svenska kommuner försöker påverka seniorer så att de utnyttjar erbjudanden om gratis broddar, dvs. hur legitimerar kommunerna i fråga sina brodderbjudanden så att seniorer faktiskt utnyttjar dem och – i bästa fall – undviker halkolyckor vintertid? För att uppnå syftet ska studien besvara tre forskningsfrågor, där den tredje och sista bygger på de båda föregående:

- (1) Vilka huvudstrategier för legitimering uppträder i kommunernas texter?
- (2) Vilka undertyper av olika huvudstrategier uppträder i kommunernas texter?
- (3) Vilken övergripande bild av kommunernas förhållningssätt till seniorer kan de identifierade legitimeringsstrategierna sägas ge?

I detta sammanhang ska det sägas att kommuner kan sträva efter att legitimera sina brodderbjudanden också i förhållande till andra kommuninvånare än seniorer. Exempelvis kan kommuner vilja legitimera för andra invånare i kommunen i fråga *varför* brodderbjudanden ges och varför brodderbjudanden *inte* gäller samtliga kommuninvånare.

Som framgår av formuleringen av syftet och forskningsfråga (3) beaktas dock inte eventuella förekomster av sådana legitimeringsstrategier i studien.

1.2 Disposition

Återstoden av artikeln är disponerad på följande sätt. I avsnitt 2 ges en kort beskrivning av Sveriges administrativa indelning i dag och dess betydelse för studien klargörs. I avsnitt 3 presenteras korpuser som undersöks, medan temat för avsnitt 4 är studiens teoretisk-metodiska utgångspunkter. Analys av korpuser och resultat av analysen redovisas i avsnitt 5. I det avslutande avsnitt 6 summeras studien och några möjligheter till fortsatt forskning presenteras.

2 Administrativ indelning av Sverige

Sedan år 2010 är Sverige indelat i 290 kommuner (borgerliga primärkommuner). De mer specifika begreppen 'landskommun' och 'stad' avskaffades 1971 och ersattes av det mer generella 'kommun', men några kommuner har återtagit benämningen *stad*. Två exempel är Stockholms stad och Göteborgs stad. (NE 2024a) Vidare är Sverige indelat i 21 regioner (borgerliga sekundärkommuner) och lika många län (NE 2024a; NE 2024c). Exempelvis är Göteborgs stad en av de 49 kommunerna i Västra Götalandsregionen (VGR 2023). Slutligen är landet indelat i 25 landskap, vilket avspeglar en äldre administrativ indelning. Landskapen är fördelade på de tre landsdelarna Götaland, Svealand och Norrland. (NE 2024b).

Till kommuners ansvar hör bland annat socialtjänst och äldreomsorg, medan regioner främst ansvarar för hälso- och sjukvård (SKR 2024a; SKR 2024b). Både kommuner och regioner bör vara angelägna om att seniorer undviker halkolyckor utomhus under vinterhalvåret. Också för samhället i stort bör det innebära fördelar om sådana olyckor undviks (jfr Socialstyrelsen 2022: 57–59). Om brodderbjudanden till seniorer utnyttjas, så kan de bidra till minskade kostnader för kommuner, regioner och landet.

3 Material

Som framgår i avsnitt 1 kan texter om brodderbjudanden vara tillgängliga som fysiska brev och som texter på webbplatser. För att få tillgång till ett så stort material som möjligt på kortast möjliga tid har jag valt att undersöka kommuners webbsidor om brodderbjudanden till seniorer i stället för att kontakta kommuner för att få tillgång till eventuella fysiska brev. I detta avsnitt redovisar jag hur korpuser med texter är sammanställd och presenterar den. Detta görs i avsnitt 3.1 respektive 3.2.

3.1 Sammanställning av korpusen

Utgångspunkten för sammanställningen av undersökningsmaterialet är Statistikmyndigheten SCB:s förteckning över Sveriges län och kommuner. I denna har varje län en tvåsiffrig kod och varje kommun har en fyrsiffrig kod, t.ex. ”14 Västra Götalands län” och ”14 80 Göteborg”. (SCB 2023) Koderna anges vid hänvisningar till enskilda webbtexter i materialet.

Korpusen är sammanställd i december 2023. Jag har sökt på samtliga 290 kommuners respektive webbplats med sökorden ”broddar” respektive ”halkskydd” på webbsidor publicerade 2022 eller 2023. Därefter har jag granskat de aktuella webbsidorna. Med ”halkskydd” avses nämligen inte enbart broddar, utan halkskydd kan även vara hjälpmedel under mattor, i badkar och duschar eller under strumpor. För att sammanställa korpusen har jag utgått från två kriterier:

- (1) webbsidorna ska vända sig till kommuninvånare som är minst 65 år gamla och
- (2) webbsidorna ska innebära ett erbjudande om gratis broddar eller halkskydd för utomhusbruk.

Under arbetet med att ställa samman materialet fick det första kriteriet modifieras, medan det andra fick preciseras. Modifieringarna respektive preciseringarna är orsakade av egenskaper hos det möjliga undersökningsmaterialet.

Redan i avsnitt 1 påpekas att ”ålderskravet” för att få ta del av brodderbjudanden kan variera, vilket framgår av exempel 1 (formuleringar i exempel som uppmärksammas är markerade med fet stil):

- (1) **göteborgare som fyller 65 i år** och är **folkbokförda i Göteborg**. (14 80 Göteborg);
Broddar till **alla som fyllt 70 år och är kommuninvånare** (12 57 Örkelljunga); **alla kommuninvånare som är 75 år eller äldre [...]** (01 40 Upplands-Bro)

Även andra formuleringar än exakta åldersangivelser kan förekomma i kommuners brodderbjudanden (se exempel 2 och 3):

- (2) Hej **pensionär!** Kom och hämta dina broddar! Är du **sjuk- eller ålderspensionär och mantalsskriven i Fagersta?** (19 82 Fagersta)
- (3) Halkskydd till **seniorer** (14 89 Alingsås); **de äldre kommuninvånarna [...]** (07 63 Tingsryd)

Enligt exempel 2 gäller det att vara ålders- eller sjukpensionär och mantalsskriven i Fagersta kommun för att få gratis broddar. Till skillnad från kommunerna i exempel 1 tycks

yrkesverksamma som uppnått en icke-specifierad kronologisk ålder därmed inte vara berättigade till broddar. Däremot har sjukpensionärer, utan någon åldersspecifiering, rätt till gratis broddar.

Frågor som kan ställas utifrån exempel 3 är när statusen som senior uppnås i Alingsås kommun och vem som räknas som äldre i Tingsryds kommun. Enligt Nikula (2008: 342) används benämningen *senior* ofta som ersättning för *pensionär* i betydelsen 'ålderspensionär'. Benämningen *äldre* kan dock inte knytas till någon viss kronologisk ålder, eftersom "alla kan vara *äldre* i relation till någon annan [...]" (Nikula 2008: 343, kursiv stil i originalet; se vidare Sandberg 2020: 96–98 samt Edström & Lagerlöf Nilsson 2023: 230).

Utifrån webbtexter som här illustreras med exempel 2 och 3 valde jag att modifiera det första urvalskriteriet. Också brodderbjudanden som saknar en explicit åldersangivelse, men där de avsedda mottagarna med stor sannolikhet är minst 65 år gamla, har fått ingå i korpusen (jfr Edström & Lagerlöf Nilsson 2023: 231).

Det andra kriteriet för att inkludera en webbtext i korpusen – ett kostnadsfritt erbjudande om halkskydd – fick preciseras under arbetet med att sammanställa korpusen. Sökningarna ledde nämligen också fram till webbsidor som uppmanar kommuninvånare generellt, eller seniorer speciellt, att köpa broddar, webbsidor som erbjuder seniorer ekonomisk ersättning vid köp av broddar på egen bekostnad respektive webbsidor som erbjuder seniorer en gratis lunch på angiven lunchrestaurang när de visar upp ett kvitto för inköpta broddar. Jag har dock valt att enbart låta de webbtexter i vilka en kommun söker förmå seniorer att utnyttja brodderbjudanden i form av gratis broddar som distribueras i angivna lokaler eller via postförsändelser ingå i korpusen. Motiveringen är att webbtexter med uppmaningar till inköp på egen bekostnad, ekonomisk ersättning vid egna inköp eller gratis lunch efter inköp på egen bekostnad innebär att seniorer (alternativt kommuninvånare generellt) ska förhålla sig till andra situationer än ett erbjudande om kostnadsfria broddar.

Efter en tillämpning av angivna kriterier består korpusen av 23 texter från lika många kommuner, vilket motsvarar 7,9 procent av Sveriges 290 kommuner (alla decimaltal i artikeln är avrundade till en decimal). Jämfört med tidigare studier är antalet litet och andelen låg. Eklund et al. (2023: 378) hävdar att "about 25% of Sweden's 290 municipalities have distributed and offered ice cleats to older citizens [...]", medan det enligt Holmberg (2023: 37) var 51 kommuner som hade aktiva brodderbjudanden år 2019. Det finns flera icke-uteslutande faktorer som kan bidra till att förklara dessa skillnader mellan studierna.

Situationen vad gäller kommuners brodderbjudanden förändras över tid (jfr Holmberg 2023: 36–37). Studierna utgår från olika material, webbsidor respektive enkäter och intervjuer, och olika urvalskriterier tillämpas. Webbsidorna i min korpus vänder sig enbart till seniorer i kommuner, inte alla invånare i en viss kommun, och det är uteslutande fråga om erbjudanden om kostnadsfria broddar, inte erbjudanden om subventionerade inköp eller gratis lunch alternativt kaffe efter inköp av broddar (jfr Holmberg 2023: 37, 39). Som framgår av Appendix fanns det 2022 och/eller 2023 en kommun i Östergötlands län och fyra kommuner i Västra Götalands län som erbjöd subventionerade inköp eller gratis lunch efter inköp.

3.2 Presentation av korpusen

Fördelningen av de 23 kommunerna på län visas i Appendix. Flertalet kommuner är belägna i tre län i landsdelarna Götaland respektive Svealand: Skåne län (4) och Västra Götalands län (7) respektive Stockholms län (4), dvs. 15 av 23 kommuner. I Appendix återfinns också uppgifter om antal invånare i kommunerna. Invånarantalet varierar mellan 4.000 och strax över 600.000 invånare (25 18 Övertorneå respektive 14 80 Göteborg). Av Sveriges tre största kommuner utifrån folkmängd, dvs. Stockholm, Göteborg och Malmö, är det enbart Göteborg som erbjuder seniorer gratis broddar och har gjort så sedan 2013 (Holmberg 2017: 9–10).

Kommuner i landsdelarna Götaland och Svealand dominerar klart med 15 respektive 7 kommuner, medan Övertorneå är den enda kommunen i landsdelen Norrland. En koncentration av erbjudanden till kommuner och län i Götaland och Svealand kan bero på att vinterhalvåret i dessa landsdelar präglas av växlande temperaturer och olika typer av nederbörd. Väderleken i Norrland är mera stabil, och invånarna i denna landsdel kan därtill vara mera vana vid att använda broddar än invånare i de båda andra landsdelarna. (Holmberg 2017: 9, 53)

I Appendix redovisas även antalet graford i de 23 webbtexterna. Varje grafisk enhet (bokstav, siffra, skiljetecken) som föregås och efterföljs av blanksteg (spatium) räknas som ett graford. I totalsumman för varje text ingår antalet graford i den aktuella textens rubrik, en eventuell grafiskt markerad ingress och brödtexten, inklusive eventuella avsnittsrubriker, fram till eventuella kontaktuppgifter till kommunen. Flertalet av texterna, nämligen 18 av 23, innehåller också ett fotografi. Även bilder och andra visuella representationer kan realisera legitimeringar (van Leeuwen 2008: 119). Av utrymmesskäl undersöker jag här endast texternas verbalspråkliga element.

Samtliga 23 webbtexter är försedda med rubrik och brödtext, en ingress ingår i 15 av dem och endast en text är försedd med en bildtext (19 57 Örkelljunga). Antalet graford

i webbtexterna som helheter uppgår till i genomsnitt 124,1 graford med en variation från som minst 27 och som mest 253 (19 60 Kungsör; 14 80 Göteborg). Texterna i korpusen får sägas vara korta webbtexter jämfört med svenskspråkiga texter om pensionsförhållanden, hämtade från webbplatserna för svenska Pensionsmyndigheten och finländska Folkpensionsanstalten, vilka innehåller i genomsnitt 415,04 respektive 207,42 ord (Tolvanen 2016: 37). Orsaken är sannolikt att brodderbjudanden är ett mer avgränsat tema än pensionsfrågor.

4 Teoretisk-metodiska utgångspunkter

Som framgår i avsnitt 1 är den teoretisk-metodiska utgångspunkten för studien Theovan Leeuwens modell för legitimeringsanalys, som denna presenteras i van Leeuwen (2008). Modellen beskrivs som ingående i ramverket kritisk diskursanalys (van Leeuwen 2008: vii och Helgesson 2017: 113–114; se t.ex. Pälli & Lillqvist 2020 om diskursanalysens bakgrund och utveckling).

Utgångspunkten för van Leeuwens modell är begreppet 'sociala praktiker', vilka "transformeras och regleras genom att rekontextualiseras med språk och andra semiotiska modaliteter" (Westberg 2016: 23). Med sociala praktiker menas "socialt reglerade sätt att göra saker på [...]" (Westberg 2016: 24). Legitimering sker på textnivå med kommunikativa resurser och därtill innefattas "större sociologiska och sociopolitiska dimensioner" (Westberg 2016: 25). Av denna anledning är också texters kontext/er relevanta vid analyser av legitimeringsstrategier.

De fyra huvudstrategierna *auktoritetslegitimering* (eng. *Authorization*), *moralisk legitimering* (*Moral Evaluation*), *rationalisering* (*Rationalization*) och *mytopoesis* (*Mythopoesis*) fungerar som grund för van Leeuwens modell (de svenska termerna från Westberg 2016: 26). Var och en av huvudstrategierna kan uppträda ensam eller i kombination med någon annan strategi (van Leeuwen 2008: 105–106). Var och en av huvudstrategierna har sedan undertyper.

I den följande beskrivningen av huvudstrategierna följer jag främst Westberg och använder dennes svenska termer (2016: 43–46). På vissa punkter hänvisar jag till van Leeuwen (2008), Gustafsson (2009), Helgesson (2017) och Enell-Nilsson et al. (2022). På motsvarande sätt används angivna arbeten i beskrivningen av undertyper av huvudstrategierna i avsnitt 6.2, och där presenteras också exempel ur korpusen.

Den första huvudstrategin, *auktoritetslegitimering*, realiserar genom referenser i texter till lagstiftning, tradition(er), vanor och personer (Westberg 2016: 44; Helgesson 2017: 114). Något bör göras på ett särskilt sätt eftersom en viss X säger så, och X kan antingen

besitta personlig auktoritet eller vara expert (van Leeuwen 2008: 106). Strategin kan uttryckas med verb som t.ex. ”säga”, ”anse” och ”tycka” liksom med uttryck som ”enligt” och ”utgående från” (van Leeuwen 2008: 107–108; Gustafsson 2009: 51; Helgesson 2017: 115).

Den andra huvudstrategin, *moralisk legitimering*, uttrycks genom hänvisningar till värdesystem. Något ska göras, eller ska inte göras, för att handlingen i fråga har ett moraliskt och/eller kulturellt värde. (van Leeuwen 2008: 109–110; Westberg 2016: 45) Sådana legitimeringar har inga typiska språkliga uttryckssätt, utan forskaren får göra bedömningar utifrån den aktuella diskursen (Helgesson 2017: 115). I den här studien avser jag med *diskurs* ’sätt att skriva (eller tala) och tänka om ett visst tema eller en viss domän’ (jfr t.ex. Gustafsson 2009: 44; Westberg 2016: 19–20).

Den tredje huvudstrategin för legitimering, *rationalisering*, kommer till uttryck genom hänvisningar till nytta, förnuft och logik (Westberg 2016: 46). Denna strategi ligger nära den andra strategin, moralisk legitimering, men ”in the case of rationalization, morality remains oblique and submerged [...]” (van Leeuwen 2008: 113). Svårigheter med att skilja de båda huvudstrategierna moralisk legitimering och rationalisering från varandra uppmärksammas av exempelvis Gustafsson (2009: 116).

Den fjärde och sista huvudstrategin, *mytopoesis*, innebär att ”moraliska berättelser av olika slag används för att legitimera något” (Helgesson 2017: 114). Med hjälp av invända berättelser och exempel i texter framställs hur personer antingen belönas eller bestraffas utifrån sina handlingar (Westberg 2016: 48). Innebörden i begreppet ’berättelse’ klargörs dock inte fullt ut av van Leeuwen (Gustafsson 2009: 134; jfr ”[l]egitimation can also be achieved through storytelling”, van Leeuwen 2008: 117).

Med hjälp av det beskrivna ramverket analyserar jag hur aktuella svenska kommuner legitimerar sina brodderbjudanden till seniorer. Jag begränsar analysen till de lexikogrammatiska realiseringsformerna i webbtexterna (jfr Westberg 2016: 48) och undersöker inte andra modaliteter, främst fotografierna, i dem (se avsnitt 3.2).

För att besvara forskningsfråga (1) görs en kartläggning av huvudstrategierna i korpusen. För att besvara forskningsfråga (2) genomförs en analys av undertyper av huvudstrategierna. Resultaten av de båda första forskningsfrågorna ligger till grund för svaret på forskningsfråga (3). Även resultat från tidigare studier utnyttjas för att besvara forskningsfrågorna, särskilt Helgessons undersökning av legitimeringsstrategier i ett antal svenska kommunala informationsmaterial (Helgesson 2017). Den studie som redovisas är främst en kvalitativ sådan, även om några kvantitativa resultat redovisas i avsnitt 5.1 (jfr Enell-Nilsson et al. 2022: 64).

Analysen av webbtexterna har genomförts i två steg. I det första steget granskade jag utskrifter av varje text, markerade realiseringar av olika legitimeringsstrategier och sammanställde iakttagelserna i en excelfil. Efter två veckor genomförde jag samma procedur utifrån nya utskrifter av texterna i syfte att "ensure intrasubjectivity, i.e., the correlation between one's own coding of the same texts at different points of time [...]" (Boréus & Bergström 2017: 28–29). För bedömningen av skillnader mellan kategoriseringarna och avgörandet av gränsfall har jag utnyttjat tidigare studier där van Leeuwens modell använts på svenska material (jfr Gustafsson 2009: 52–53; Enell-Nilsson et al. 2022: 62–63). Modellen utvecklades nämligen av van Leeuwen för att "analysera ett [engelskspråkigt] material om första skoldagen riktat till barn" och de exempel som ges av van Leeuwen är hämtade ur detta material (Helgesson 2017: 124). Det material som ursprungligen användes av van Leeuwen för att belysa modellen får sägas vara ett mycket annorlunda material än det som är aktuellt i denna studie.

Det valda förfarings sättet bör leda till en tillräckligt god validitet och reliabilitet vad gäller kategoriseringen av legitimeringsstrategier. Korpusens begränsade storlek innebär att resultaten av studien självfallet inte kan generaliseras.

5 Analys och resultat

I detta avsnitt står analys av materialet och resultat av analysen i fokus. Avsnitt 5.1 ägnas förekomsten av huvudstrategier för legitimering i materialet, dvs. forskningsfråga (1). Fokus för avsnitt 5.2 är förekomsten av undertyper av aktuella huvudstrategier, dvs. forskningsfråga (2). I det avslutande avsnitt 5.3 diskuteras vilken övergripande bild av kommuners förhållningssätt till seniorer som de identifierade legitimeringsstrategierna kan sägas ge, dvs. forskningsfråga (3).

5.1 Huvudstrategier för legitimering

Jag har identifierat tre huvudstrategier för legitimering i korpusen, nämligen auktoritetslegitimering, moralisk legitimering och rationalisering. Förekomsten av de tre identifierade legitimeringsstrategierna i enskilda webbtexter i korpusen redovisas i tabell 1. Denna visar således förekomsten av huvudstrategierna i korpusens texter som helheter. I de enskilda texterna uppträder aktuell/a huvudstrategi/er, i form av olika undertyper, en eller flera gånger.

Tabell 1. Identifierade legitimeringsstrategier i webbtexterna i korpusen

Kommun	Auktoritetslegitimering	Moralisk legitimering	Rationalisering
01 17 Österåker	X	X	X
01 36 Haninge	–	–	X
01 38 Tyresö	–	X	X
01 40 Upplands-Bro	X	–	X
07 63 Tingsryd	X	–	X
08 21 Högsby	X	–	X
08 82 Oskarshamn	–	–	X
09 80 Gotland	X	X	–
12 57 Örkelljunga	X	X	X
12 66 Hörby	X	X	–
12 76 Klippan	X	–	X
12 77 Åstorp	X	X	X
14 07 Öckerö	X	X	–
14 19 Tjörn	X	–	–
14 39 Färgelanda	X	–	–
14 80 Göteborg	X	X	–
14 81 Mölndal	X	–	–
14 85 Uddevalla	X	X	X
14 89 Alingsås	X	–	X
18 82 Askersund	X	–	X
19 60 Kungsör	–	–	X
19 82 Fagersta	X	–	X
25 18 Övertorneå	–	–	–

Av tabell 1 framgår att auktoritetslegitimering förekommer i 18 av 23 webbtexter, att legitimering genom rationalisering uppträder i 15 av texterna och att moralisk legitimering förekommer i 9 av de 23 webbtexterna. Det är inte oväntat att auktoritetslegitimering är förhållandevis vanlig i korpusen, eftersom kommuner kan tala med vad man kalla en ”myndighetsröst” till kommuninvånare, här seniorer (jfr Helgesson 2017: 120). Inte heller är det oväntat att kommuner hänvisar till förnuft eller logik i detta sammanhang (jfr Helgesson 2017: 118), dvs. legitimering genom rationalisering. Trots allt ska brodderbjudandena bidra till att seniorer undviker halkolyckor och följer av sådana. Även användningen av moralisk legitimering kan sägas vara väntad med tanke på att broddanvändning kan underlätta aktiviteter utomhus vintertid, vilket kan sägas vara en hälso-befrämjande åtgärd (jfr Helgesson 2017: 117; se vidare avsnitt 5.2.2).

Tabell 1 visar vidare att en, två eller tre av huvudstrategierna uppträder i 22 av 23 webbtexter (jfr van Leeuwen 2008: 106 och Enell-Nilsson et al. 2022: 64–65 om kombinationer av strategier). Vanligast är att två huvudstrategier uppträder i en och samma text, vilket gäller för 12 texter. En enda huvudstrategi förekommer i 6 texter och alla tre huvudstrategierna uppträder i 4 texter. Den enda texten från landsdelen Norrland, dvs. 25 18 Övertorneå, innehåller däremot inte någon enda legitimeringsstrategi, vilket kan ha samband med bruket av broddar i landsdelen (se avsnitt 3.2). Därtill kan broddarna

hämtas i en namngiven sportaffär i stället för i kommunens lokaler. Kanske kan också denna omständighet ha betydelse för att Övertorneå kommun väljer att inte legitimera sitt broderbjudande med hjälp av någon av de identifierade huvudstrategierna.

Som framgår av tabell 1 har jag alltså inte identifierat några förekomster av den fjärde huvudstrategin i van Leeuwens modell, dvs. mytopoesis. Denna frånvaro är inte överraskande med tanke på att Westberg (2016: 217, fotnot 64) konstaterar att denna strategi är vanligare i skönlitterära texter än i sakprosatexter (jfr även Enell-Nilsson et al. 2022: 64). Helgesson (2017: 121) identifierar dock en förekomst av mytopoesis i sitt material med kommunala informationsbroschyrer om sopsortering. Det är där fråga om "en serie riktad till barn" i den aktuella broschyren (Helgesson 2017: 123), dvs. en målgrupp i helt annan kronologisk ålder än seniorer.

5.2 Undertyper av huvudstrategier

Tabell 1 i avsnitt 5.1 visar alltså förekomsten av huvudstrategierna i korpusens texter som helheter. I det följande ges representativa exempel på hur de tre huvudstrategierna auktoritetslegitimering, rationalisering och moralisk legitimering realiseras i korpusen. Detta görs i avsnitt 5.2.1–5.2.3. Som framgår i avsnitt 4 presenteras i dessa avsnitt även undertyper i fråga om var och en av de tre huvudstrategierna.

5.2.1 Undertyper av auktoritetslegitimering

Inom huvudtypen auktoriseringslegitimering ryms de tre undertyperna *sedvanety*, *auktoritetstyp* och *rekommendationstyp* (Westberg 2016: 44). Vad gäller *sedvanety* "skiljer van Leeuwen mellan *traditionens auktoritet*, där det hänvisas till en vana, och *konformitetens auktoritet*, där det handlar om att göra som alla andra" (Helgesson 2017: 115, tillagd kursiv stil). I fråga om auktoritetstyp finns möjligheten till såväl *personlig* som *opersonlig auktoritetslegitimering*. Den förra är aktuell bl.a. vad gäller föräldrar och lärare i förhållande till barn och ungdomar och den senare genom hänvisningar till författningar, regler och styrdokument. När det gäller rekommendationstyp, kommer denna till uttryck genom hänvisningar till *experter* eller till *förebilder*. Expert X rekommenderar eller avråder från en viss handling respektive "den socialt aktade och föredömliga personen/gruppen X gör på detta vis [...]". (Westberg 2016: 44–45)

I korpusens belägg för huvudstrategin auktoritetslegitimering återfinns realiseringar av samtliga tre undertyper, dvs. *sedvanety*, *auktoritetstyp* och *rekommendationstyp*, och ett antal undertyper till dessa. Exempel 4 och 5 ger prov på undertypen *sedvanety*, närmare bestämt *traditionens auktoritet*:

”Gratis broddar till dig som är 65 år och bor i Göteborg”

(4) Askersunds kommun delar **för nionde året i rad** ut gratis broddar till alla kommuninvånare som är 65 år och äldre. (18 82 Askersund)

(5) I år delar Färgelanda kommun **återigen** ut broddar kostnadsfritt till alla Färgelanda över 70 år, så länge lagret räcker. (14 39 Färgelanda)

Med hjälp av prepositionsfrasen ”för nionde året i rad” meddelar Askersunds kommun i exempel 4 antalet år som brodderbjudanden har getts, medan Färgelanda kommun i exempel 5 använder adverbet ”återigen” för att peka på en tradition av erbjudanden. Också konformitetens auktoritet är en sedvanetyp, och den illustreras med exempel 6:

(6) Under 2021 var det **över 3000 seniorer** som hämtade broddar på träffpunkter och andra mötesplatser. (14 81 Mölndal)

Mölndals kommun meddelar att ett tidigare brodderbjudande utnyttjades av ”över 3000 seniorer”. Min bedömning är att de kommuninvånare som får det aktuella brodderbjudandet därför bör ”göra som alla andra” (Helgesson 2017: 115).

Exempel 7 och 8 visar förekomster av undertypen auktoritetstyp:

(7) Att dela ut gratis broddar till pensionärer i Fagersta är en del av **vårt förebyggande hälsoarbete för äldre**. (19 82 Fagersta)

(8) I Åstorps kommun arbetar vi efter **en handlingsplan för att minska fallolyckor i kommunen**. (12 77 Åstorp)

I båda exemplen är det fråga om en opersonlig auktoritetslegitimering. Fagersta kommun hänvisar till en del av kommunens verksamhet, ”vårt förebyggande hälsoarbete för äldre”, medan Åstorps kommun anger ett specifikt styrdokument: ”en handlingsplan för att minska fallolyckor i kommunen”.

I exempel 9 och 10 realiserar undertypen rekommendationstyp:

(9) – Med en stark budget i ryggen så har vi nu möjlighet att satsa på våra äldre kommuninvånare, bland annat genom gratis broddar, **säger Tina Teljstedt (K[rist]D[emokraterna]), ordförande för Äldre- och omsorgsnämnden**. (01 40 Upplands-Bro)

(10) – För att få rätt storlek har du möjlighet att prova broddar på Allégården i Haga under tre fredagar. Passa på att gå dit eftersom detta är de enda tillfällen som erbjuds att prova ut broddarna, **säger Annika Andersson, äldre samt vård- och omsorgsförvaltningen**, som samordnar arbetet runt erbjudandet om broddar. (14 80 Göteborg)

Gemensamt för exempel 9 och 10 är att det är experter som meddelar rekommendationer om att utnyttja brodderbjudanden. I exempel 9 uttalar sig en politiker som har en ledande ställning i ”Äldre- och omsorgsförvaltningen” i Upplands-Bro kommun, medan det i exempel 10 är en tjänsteman inom ”äldre[-] samt vård- och omsorgsförvaltningen

[...]” i Göteborgs stad som uppmanar seniorer att komma och prova broddar i en centralt belägen lokal. Som sägs i avsnitt 5 är anföringsverb, här ”säger” i båda exemplen, typiska för realiseringar av huvudstrategin auktoritetslegitimering.

5.2.2 Undertyper av huvudstrategin moralisk legitimering

Huvudstrategin moralisk legitimering innefattar undertyperna *evaluering*, *abstraktion* och *jämförelse*. Evaluering innebär att något ska göras för att det är bra, naturligt och/eller värdesatt i den aktuella kulturen. (Westberg 2016: 45) Särskilt adjektiv, t.ex. ”normal”, ”naturlig” och ”sund” liksom ”onormal”, ”onaturlig” och ”osund”, kan visa på förekomsten av moralisk legitimering i texter (van Leeuwen 2008: 110; Gustafsson 2009: 51). Abstraktioner legitimerar genom att ”den abstrakta representationens konnotationer fungerar legitimerade på den praktik som refereras” (Westberg 2016: 46). Ett exempel är att praktiken ”ett barn går till skolan för första gången” legitimerar skolpraktiken genom att skolstarten associeras med barns utveckling och allt större självständighet (van Leeuwen 2008: 112). Jämförelser legitimerar praktiker, eller aspekter på sådana, genom att koppla samman dem med andra moraliskt uppskattade praktiker eller aspekter på praktiker. Något bör göras för att det är identiskt med eller liknar något annat. (Westberg 2016: 46)

Som framgår i avsnitt 4 kräver denna huvudstrategi att forskare beaktar inte enbart språkliga resurser utan även uppmärksammar relevanta diskurser i dagens svenska samhälle. En vanlig motionsform bland äldre är promenader, och möjligheter att vara utomhus och promenera är därför viktiga för att äldre ska vara fysiskt aktiva. (Helbostad et al. 2021: 79, 82) Beläggen för huvudstrategin moralisk legitimering i korpusen realiserar undertypen *evaluering*. Tre belägg, i linje med en diskurs om att det är viktigt och önskvärt att seniorer promenerar utomhus hela året, återges i exempel 11, 12 och 13:

(11) Var försiktig **när du är ute och går** och varmt välkommen att hämta broddar! (01 17 Österåker)

(12) Vi vill att **äldre ska våga gå ut och kunna njuta av vintern**. (12 77 Åstorp)

(13) Utdelning av broddar görs för att **främja rörelse utomhus även vintertid** och **bygga fallolyckor** när det är halt ute. (14 07 Öckerö)

Seniorer i Österåker förutsätts promenera året om, ”när du är ute och går [...]”, och brodderbjudandet ska underlätta detta. Det är inte helt säkert att alla seniorer i Åstorps kommun promenerar året om, men brodderbjudandet ska bidra till att ”äldre ska våga gå ut och kunna njuta av vintern”. Också i Öckerö kommun är det osäkert om seniorer rör sig utomhus året om, alternativt gör detta i tillräckligt stor omfattning, eftersom broddarna ska ”främja rörelse utomhus även vintertid [...]”. Adverbet ”även” kan

signalera att kommunen bedömer att det finns en risk för att äldre inte promenerar utomhus i tillräcklig omfattning under vintern. Därtill vill Öckerö kommun förebygga fallolyckor på grund av halka, vilket är ett uttryck för en annan diskurs i dagens svenska samhälle (jfr avsnitt 2).

5.2.3 Undertyper av huvudstrategin rationalisering

Huvudstrategin rationalisering innefattar två underkategorier: *instrumentell rationalisering* och *teoretisk rationalisering*. Instrumentell rationalisering innebär hänvisningar till *syften* med, *mål* för och *effekter* av handlingar. (Westberg 2016: 46) Teoretisk rationalisering innebär hänvisningar ”till något slags sanning, där en aktivitet binds samman med en annan, moraliskt värderad aktivitet genom verb som *betyder, innebär, menar* eller *är [...]*” (Helgesson 2017: 115, kursiv stil i originalet).

Den första av undertyperna, *instrumentell rationalisering*, innefattar i sin tur undertyperna *målorientering, medelorientering* samt *effekt- och resultatorientering*. Undertypen målorientering tar fasta på att någon ska göra X för att uppnå Y. Ett av van Leeuwens exempel (2008: 114) är lärares sätt att planera sin undervisningspraktik ”utifrån målet att etablera goda relationer till sina elever”. (Westberg 2016: 46) Medelorientering innebär att någon faktiskt *gör* X för att uppnå ett visst mål Y eller att X *möjliggör* för någon annan att uppnå ett visst mål Y. Ett exempel är lärare som uttrycker sympatier för osäkra elever för att härigenom stärka deras självkänsla (van Leeuwen 2008: 115). Effekt- och resultatorientering innebär att handlingar och praktiker legitimeras genom att de antas ge eftersträvsvärda resultat och effekter (Westberg 2016: 47).

Den andra av undertyperna, *teoretisk rationalisering*, innefattar i sin tur undertyperna *definition, förklaring* och *förutsägelse*. Genom definitioner formuleras ”reglerade sanningar och praktiker och praktikdeltagande [...]”. (Westberg 2016: 47) När det gäller förklaringar, ställs deltagare i sociala praktiker i fokus, och förklaringar legitimerar praktikdeltagares engagemang i en viss social praktik. Det handlar således om generella attribut och vanemässiga beteenden. Förutsägelser gäller framtida utveckling av praktiker och handlingar. Ett exempel är barn som gråter under de första skoldagarna, vilket är ett beteende som legitimeras utifrån förutsägelsen att handlingen inte kommer att fortsätta under hela skoltiden (van Leeuwen 2008: 116).

Instrumentell rationalisering gäller alltså hänvisningar till syften med, mål för och effekter av handlingar. Exempel 14 och 15 visar hur denna undertyp kan realiseras i korpusen:

(14) För att undvika olyckor delar kommunen ut gratis broddar till dig som är 65+ och skriven i Haninge. (01 36 Haninge)

(15) Klippans kommun vill bidra till att **minska risken för halkolyckorna under vintern och kommer därför att dela ut gratis broddar** till dig som är 65 år eller äldre. (12 76 Klippan)

Både Haninge kommun och Klippans kommun legitimerar sina respektive brodderbjudanden genom att dessa kan bidra till att seniorer undviker fallolyckor vintertid (målorientering) med hjälp av gratis broddar (medelorientering), vilket leder till att risken för halkolyckor minskar eller i bästa fall försvinner (effekt- och resultatorientering).

Även undertypen teoretisk rationalisering förekommer i korpusen, då genom undertypen förklaring, bl.a. i exempel 16 och 17:

(16) Att dela ut gratis broddar till pensionärer i Fagersta är en del av vårt förebyggande hälsoarbete för äldre. **Halkolyckor innebär även en stor kostnad för samhället** och är därför dubbelt så viktiga att förebygga. (19 82 Fagersta)

(17) Med vintervädret den senaste tiden har risken för halka ökat. Därför har Alingsås kommun köpt in ett antal broddar som nu delas ut gratis till seniorer. [— —] Det är först till kvarn som gäller, **men tänk på att halkskydden är avsedda för äldre människor som löper större risk att skada sig allvarligt vid en halkolycka**. (14 89 Alingsås)

Fagersta kommun legitimerar sin utdelning av broddar med hänvisning till sitt "förebyggande hälsoarbete för äldre" (opersonlig auktoritetslegitimering) och till att "Halkolyckor innebär även en stor kostnad för samhället [...]" (teoretisk rationalisering, förklaring). Verbet "innebär" i exempel 16 visar sambandet mellan en aktivitet och "en annan, moraliskt värderad aktivitet [...]" (Helgesson 2017: 115), här att minska samhällets kostnader för halkolyckor.

I exempel 17 understryker Alingsås kommun att alla seniorer får ta del av brodderbjudandet. Först till kvarn-principen gäller, men "äldre människor [...]" löper större risk att skada sig allvarligt vid en halkolycka". Seniorer uppmanas därför att tänka på dem som har störst behov. Äldre seniorer som skadar sig allvarligt utsätts för ett större lidande än yngre seniorer, och allvarligare skador får antas medföra större kostnader för samhället. Men Alingsås kommun försöker inte klargöra vem som kan räknas som "seniorer" respektive "äldre människor" utan överlåter detta ansvar till läsarna av webbtextern (se avsnitt 4.1 om benämningarna).

5.3 Legitimeringsstrategier och kommuners förhållningsätt till seniorer

Som framgår i avsnitt 5.2 kan kommuner betona att brodderbjudanden kan ge enskilda seniorer fördelar. I förlängningen kan broddar, om de faktiskt används på avsett sätt, bidra till att seniorer bevarar sin fysiska – och psykiska – hälsa. Detta är i linje med strävanden i det svenska samhället generellt (se avsnitt 5.2.2).

Det är inte bara till fördel för individer om seniorer bevarar en god hälsa och kan hantera sitt vardagsliv utan att behöva bistånd från kommun eller region, eftersom en sådan situation är fördelaktig också för kommuner, regioner och hela det svenska samhället (jfr avsnitt 2). Även fördelar med utnyttjade brodderbjudanden ur samhällets perspektiv lyfts fram i webbtexterna. Så sker i fråga om vissa realiseringar av de tre huvudstrategierna auktorisering, moralisk legitimering och rationalisering. Detta framgår av exempel i avsnitt 5.2.

Mest explicit görs detta i fråga om rationalisering, undertypen teoretisk rationalisering. Detta är särskilt tydligt i exempel 16 i avsnitt 5.2.3, där Fagersta kommun meddelar att ”Halkolyckor innebär även **en stor kostnad för samhället** [...]”. Men fördelar för samhället lyfts aldrig fram ensamma utan tillsammans med fördelar för individen. Av exempel 16 framgår nämligen att utdelningen av gratis broddar till pensionärer ”är en del av vårt förebyggande hälsoarbete för äldre”, vilket bidrar till att halkolyckor är ”dubbelt så viktiga att förebygga”. Fagersta kommuns brodderbjudande innebär således fördelar för både samhället och individen.

I detta sammanhang erbjuder Helgessons studie av kommunala informationsmaterial om sopsortering en intressant jämförelse (Helgesson 2017). Enligt Helgesson kan kommuner som försöker få kommuninvånare att sortera sitt hushållsavfall bättre använda auktoritetslegitimering och låta ”en distanserad myndighetsröst [...]” tala till kommuninvånare. Moralisk legitimering kan vara uttryck för en relation där de båda parterna tillsammans ska lösa problem, och kommuner vädjar ”till medborgarnas lojalitet och solidaritet med kommunens beslut”. Rationalisering kan i det aktuella sammanhanget visa på en jämlik relation mellan kommuninvånare och kommuner: båda får fördelar genom en bättre sopsortering. (Helgesson 2017: 123–124)

Min bedömning är att kommunerna i den här aktuella studien, genom sina brodderbjudanden, både kan inta en överordnad position i förhållande till respektive kommuns seniorer och en mer jämställd position. Realiseringar av huvudstrategin auktoritetslegitimering innebär att en myndighetsröst talar *till* seniorer. Kommuner kan dock även tala *med* seniorer för att dessa ska anta brodderbjudanden. Huvudstrategin moralisk legitimering kan också vara aktuell för att visa på en mera jämställd relation mellan en kommun och seniorer i kommunen i fråga. Enligt min bedömning kommer sådana strävanden dock främst till uttryck i korpusen genom realiseringar av huvudstrategin rationalisering.

6 Summering och framåtblick

Den redovisade undersökningen av en korpus med webbtexter, i vilka 23 svenska kommuner erbjuder seniorer i respektive kommun gratis broddar, visar att brodderbjudanden realiseras genom lexikogrammatiska resurser i första hand med hjälp av de båda övergripande legitimeringsstrategierna auktoritetslegitimering och rationalisering. Därtill används strategin moralisk legitimering, med fokus på folkhälsa samt äldres hälsa och välbefinnande. I korpusen identifieras däremot inga förekomster av huvudstrategin mytopoesis. Olika undertyper av var och en av de tre aktuella huvudstrategierna realiseras i texter som ingår i det undersökta materialet. Det är främst fördelar för seniorerna som lyfts fram i webbtexterna, men även fördelar för samhället – kommuner, regioner och landet – realiseras. I den senare situationen uppträder fördelar för såväl individer som samhället tillsammans.

Den redovisade studien av kommunala informationstexter kan leda till nya forskningsfrågor och fortsatta studier utifrån kommuners texter med brodderbjudanden. Som avslutning på studien presenterar jag tre sådana möjligheter.

Även andra kontextuella faktorer än de som beaktas i denna studie (se avsnitt 4) kan vara relevanta i fråga om kommuners webbtexter om brodderbjudanden. Kan det till exempel finnas mönster för vilka politiska partier som är positivt inställda till sådana erbjudanden (jfr Benjabli 2020: 42) och vilka legitimeringsstrategier som används i kommuners brodderbjudanden?

Studien fokuserar på legitimeringsstrategier i förhållande till seniorer i kommuner. Kan materialet även användas för att analysera eventuella legitimeringsstrategier som riktar sig till andra kommuninvånare (jfr avsnitt 1.1)? Exempelvis meddelas det i exempel 9 i avsnitt 5.2.1 att Upplands-Bro kommun har "en stark budget [...]" och att kommunen nu har "möjlighet att satsa på våra äldre kommuninvånare bland annat genom gratis broddar [...]". Kan denna formulering tolkas som att det krävs en stark budget för att Upplands-Bro ska satsa på äldre kommuninvånare och att äldre får stå tillbaka till förmån för andra kommuninvånarens behov när kommunens ekonomi är svagare?

Som sägs i avsnitt 4 kan legitimeringsstrategier realiseras med såväl lexikogrammatiska resurser som andra semiotiska resurser (se vidare van Leeuwen 2008: 119–121). Som framgår i avsnitt 3.2 ingår det ett fotografi i 18 av de 23 webbtexterna. Med utgångspunkt i fotografierna kan två forskningsfrågor formuleras: vilka legitimeringsstrategier kan identifieras i korpusens bildmaterial, och vilka eventuella överensstämmelser och skillnader kan det finnas mellan strategier som realiseras genom lexikogrammatiska resurser respektive multimodala resurser?

Referenser

- Benjabli, Y. (2020). *Utdelning av gratis halkskydd till kommuners seniorer. En textanalys av kommuners beslutsprocess*. Examensarbete på masternivå. Karlstads universitet, utbildningsprogrammet Riskhantering i samhället. Tillgänglig: <https://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:1443046/FULLTEXT01.pdf> (citerad 1.5.2024).
- Boréus, K. & Bergström, G. (2017). Content Analysis. I: K. Boréus & G. Bergström (Red.). *Analyzing Text and Discourse. Eight Approaches for the Social Sciences*. SAGE Publications. 23–52.
- Edström, M. & Lagerlöf Nilsson, U. (2023). Mediebildens av 60+. Föreställningar om äldre på DN:s förstasidor 1912–2022. I: A. Franck (Red.). *Mediehistorisk årsbok 2023*. Svensk Mediehistorisk Förening. 229–257. Tillgänglig: <https://www.mediehistoria.se/arsbocker/> (citerad 1.5.2024).
- Eklund, E., Holmberg, R., Svensson, M., Gustavsson, J. & Bonander, C. (2023). Quasi-experimental evaluation of municipal ice cleat distribution programmes for older adults in Sweden. *Injury Prevention* 29(5), 378–383. Tillgänglig: <https://injuryprevention.bmj.com/content/29/5/378> (citerad 1.5.2024).
- Enell-Nilsson, M., Koskela, M. & Aarola, I. (2022). Regeringen rapporterar om statligt ägda bolog. Legitimeringsstrategier i *Ministern har ordet* i finländska redovisningar. I: S. Björklund, B. Haagensen, M. Nordman & A. Westerlund (Red.). *Svenskan i Finland 19. Föredrag vid den nittonde sammankomsten för beskrivningen av svenskan i Finland Vasa den 6–7 maj 2021*. Skrifter utgivna av Svensk-Österbottniska Samfundet 82. Svensk-Österbottniska Samfundet. 59–73. Tillgänglig: <https://www.doria.fi/bitstream/handle/10024/185549/Svenskan%20i%20Finland%2019.pdf?sequence=1&isAllowed=y> (citerad 1.5.2024).
- Folkhälsomyndigheten (2023). *Främja fysisk aktivitet och minska stillasittandet*. Tillgänglig: <https://www.folkhalsomyndigheten.se/contentassets/ef15f23c5be6408aacc160acc92722/framja-fysisk-aktivitet-och-minska-stillasittandet-riktlinjer.pdf> (citerad 1.5.2024).
- GS (2023) = Göteborgs stad. *Gratis broddar till dig som är 65 år och bor i Göteborg/Maksuttaget liukuesteet kenkiin sinulle, joka olet 65-vuotias ja asut Göteborgissa*. [Massbrev till invånare i staden vilka har fyllt eller fyller 65 år under 2023.]
- GS (2024) = Göteborgs stad. Finskt förvaltningsområde. Tillgänglig: <https://goteborg.se/wps/portal/start/kommun-och-politik/sa-arbetar-goteborgs-stad-med/manskliga-rattigheter/nationella-minoriteter/finskt-forvaltningsomrade> (citerad 1.5.2024).
- Gustafsson, A. W. (2009). *Pamfletter! En diskursiv praktik och dess strategier i tidig svensk politisk offentlighet*. Lundastudier i nordisk språkvetenskap A 66. Lunds universitet, SOL-centrum. Tillgänglig: <https://lup.lub.lu.se/search/files/3934714/1274961.pdf> (citerad 1.5.2024).
- Helbostad, J. L., Frändin, K. & Dohrn, I-M. (2021). 1.5 Rekommendationer om fysisk aktivitet och stillasittande för äldre: I: I-M. Dohrn, M. Börjesson & M. Hagströmer (Red.). *FYSS (Fysisk aktivitet i sjukdomsprevention och sjukdomsbehandling)*. 4 uppl. Läkartidningens förlag. 79–92. Tillgänglig: <https://www.fyss.se/fyss-kapitel/fyss-kapitel-2/> (citerad 1.5.2024).
- Helgesson, K. (2017). ”Sortera smart”. Legitimering i kommunala informationsmaterial om sopsortering. I: K. Helgesson, H. Landqvist, A. Lyngfelt, A. Nord, & Å. Wengelin (Red.). *Text och kontext. Perspektiv på textanalys*. Gleerups. 111–126.
- Holmberg, R. (2017). *Göteborgs kommuns utdelning av broddar till kommunens äldre. Effekten på fallskador till följd av halka på is och snö*. Examensarbete på masternivå, Karlstads

- universitet, utbildningsprogrammet Riskhantering i samhället. Tillgänglig: <https://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:1113996/FULLTEXT02.pdf> (citerad 1.5.2024).
- Holmberg, R. (2023). *Evaluation of Swedish Ice Cleat Distribution Programs. From Program Design to Ice Cleat Use*. Karlstad University Studies 2023:9. Licentiate Thesis. Karlstad University. Tillgänglig: <https://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:1744474/FULLTEXT02.pdf> (citerad 1.5.2024).
- van Leeuwen, T. (2007). Legitimation in discourse and communication. *Discourse & Communication* 1(1), 91–112. Tillgänglig: <https://journals.sagepub.com/doi/10.1177/1750481307071986> (citerad 1.5.2024).
- van Leeuwen, T. (2008). The Discursive Construction of Legitimation. I: T. van Leeuwen. *Discourse and Practice. New Tools for Critical Discourse Analysis*. Oxford Studies in Sociolinguistics. Oxford University Press. 105–123.
- NE (2024a) = *Nationalencyklopedin*. Uppslagsord: "kommun". Tillgänglig: <https://www.ne.se> (citerad 1.5.2024).
- NE (2024b) = *Nationalencyklopedin*. Uppslagsord: "landskap". Tillgänglig: <https://www.ne.se> (citerad 1.5.2024).
- NE (2024c) = *Nationalencyklopedin*. Uppslagsord: "län". Tillgänglig: <https://www.ne.se> (citerad 1.5.2024).
- Nikula, K. (2008). *Pensionär – aldrig i livet*. De äldre i ordböckerna. I: Á. Svavarsdóttir, G. Kvaran, G. Ingólfsson & J. H. Jónsson (Red.). *Nordiske Studier i Leksikografi. Rapport fra konference om leksikografi i Norden Akureyri 22.–26. maj 2007*. Nordisk Forening for Leksikografi Skrift nr. 10. Nordisk Forening for Leksikografi. 337–352. Tillgänglig: <https://tidsskrift.dk/nsil/issue/view/2336/91> (citerad 1.5.2024).
- Poutanen, H. (2022). *Ekologisk produktion och konsumtion i skrift och bild. En socialsemiotisk analys av grön marknadsföring i finlandssvenska kundtidningstexter*. Nordica Helsingensia 60. Helsingfors universitet, Finskugriska och nordiska avdelningen. Tillgänglig: <https://helda.helsinki.fi/server/api/core/bitstreams/62a00d74-43f2-408c-996a-081567e6f3b8/content> (citerad 1.5.2024).
- Pälli, P. & Lillqvist, E. (2020). Diskurssianalyysi. I: M. Luodonpää-Manni, M. Hamunen, R. Kontenius, M. Miestamo, U. Nikanne & K. Sinnemäki (Red.). *Kielentutkimuksen menetelmiä I–IV*. Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran Toimituksia 1457. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura. 374–410. <https://doi.org/10.21435/skst.1457>
- Sandberg, M. (2020). *Från beslut till broschyr. Intertextualitet, äldre och kultur i texter inom en statlig satsning*. Göteborgsstudier i nordisk språkvetenskap 40. Göteborgs universitet, Institutionen för svenska språket. Tillgänglig: <https://gupea.ub.gu.se/handle/2077/62619> (citerad 1.5.2024).
- SCB (2023) = SCB Statistikmyndigheten. *Folkmängd och befolkningsförändringar – Kvartal 3, 2023*. Tillgänglig: <https://www.scb.se/hitta-statistik/statistik-efter-amne/befolkning/befolkningens-sammansattning/befolkningsstatistik/pong/tabell-och-diagram/folkmangd-och-befolkningsforandringar---manad-kvartal-och-halvar/folkmangd-och-befolkningsforandringar---kvartal-3-2023/> (citerad 1.5.2024).
- SKR (2024a) = Sveriges Kommuner och Regioner. *Fakta om kommuner och regioner*. Tillgänglig: <https://skr.se/skr/tjanster/kommunerochregioner/faktakommunerochregioner.1022.html> (citerad 1.5.2024).
- SKR (2024b) = Sveriges Kommuner och Regioner. *Kommunernas åtaganden*. Tillgänglig: <https://skr.se/skr/tjanster/kommunerochregioner/faktakommunerochregioner/kommunernasataganden.3683.html> (citerad 1.5.2024).
- Socialstyrelsen (2022). *Fallprevention – en kostnadseffektiv åtgärd? Hälsoekonomiska beräkningar av fallpreventiva åtgärder för äldre*. Socialstyrelsen. Tillgänglig:

<https://www.socialstyrelsen.se/globalassets/sharepoint-dokument/artikelkatalog/ovrigt/2022-5-7923.pdf> (citerad 1.5.2024).

- Tolvanen, E. (2016). *Myndighetskommunikation på två språk – pensionstexter på svenska och finska i Finland och Sverige i ett systemisk-funktionellt perspektiv*. Turun yliopiston julkaisu – Annales Universitatis Turkuensis. Sarja – ser. B osa – tom. 425. Åbo universitet, Institutionen för språk- och översättningsvetenskap. Tillgänglig: <https://www.utupub.fi/bitstream/handle/10024/127345/AnnalesB425Tolvanen.pdf?sequence=2&isAllowed=y> (citerad 1.5.2024).
- VGR (2023) = Västra Götalandsregionen. *Klart med unikt västsvenskt samarbete – gemensam vårdinformationsmiljö för regionen och alla kommuner*. Tillgänglig: <https://www.vgregion.se/aktuellt/nyhetslista/klart-med-unikt-vastsvenskt-samarbete--gemensam-vardinformationsmiljo-for-regionen-och-alla-kommuner/> (citerad 1.5.2024).
- Westberg, G. (2016). *Legitimerade föräldraskap 1870–2010. En diskurshistorisk undersökning*. Stockholm Studies in Scandinavian Philology New Series 61. Stockholms universitet, Institutionen för svenska och flerspråkighet. Tillgänglig: <https://su.diva-portal.org/smash/get/diva2:918950/FULLTEXT01.pdf> (citerad 1.5.2024).

Bilaga 1. Kommuner i läns- och kodnummerordning: webbtexter om utdelning av gratis broddar respektive andra erbjudanden till seniorer 2022 och/eller 2023, antal invånare i aktuella kommuner (SCB 2023), avrundade till jämna tusental, samt antal graford i webbtexterna, absoluta tal

Kommuner som delar ut gratis broddar	Antal invånare i aktuella kommuner	Antal graford i aktuella webbtexter	Kommuner med andra erbjudanden	Antal invånare i aktuella kommuner
01 Stockholms län (n=26)			01 Stockholms län (n=26)	
01 17 Österåker	49 000	51		
01 36 Haninge	99 000	107		
01 38 Tyresö	49 000	148		
01 40 Upplands-Bro	32 000	164		
03 Uppsala län (n=8)			03 Uppsala län (n=8)	
–			–	
04 Södermanlands län (n=9)			04 Södermanlands län (n=9)	
–			–	
05 Östergötlands län (n=13)			05 Östergötlands län (n=13)	
–			05 80 Linköping: gratis lunch mot uppvisande av kvitto för inköpta broddar	167 000
06 Jönköpings län (n=13)			06 Jönköpings län (n=13)	
–				
07 Kronobergs län (n=8)			07 Kronobergs län (n=8)	
07 63 Tingsryd	12 000	95	–	
08 Kalmar län (n=12)			08 Kalmar län (n=12)	
08 21 Högsby	5 000	95	–	
08 82 Oskarshamn	27 000	95		
09 Gotlands län (n=1)			09 Gotlands län (n=1)	
09 80 Gotland	61 000	126		
10 Blekinge län (n=5)			10 Blekinge län (n=5)	
–			–	
12 Skåne län (n=33)			12 Skåne län (n=33)	
12 57 Örkelljunga	10 000	237	–	
12 66 Hörby	16 000	138		
12 76 Klippan	18 000	176		
12 77 Åstorp	16 000	146		
13 Hallands län (n=6)			13 Hallands län (n=6)	
–			–	
14 Västra Götalands län (n=49)			14 Västra Götalands län (n=49)	
14 07 Öckerö	13 000	122	14 35 Tanum: gratis lunch mot uppvisande av kvitto för inköpta broddar	13 000
14 19 Tjörn	16 000	157	14 44 Grästorp: gratis lunch mot uppvisande	6 000

”Gratis broddar till dig som är 65 år och bor i Göteborg”

			av kvitto för inköpta broddar	
14 39 Färgelanda	6 000	91	14 52 Tranemo: kontant ersättning mot uppvisande av kvitto för inköpta broddar	12 000
14 80 Göteborg	604 000	253	14 91 Ulricehamn: kontant ersättning mot uppvisande av kvitto för inköpte broddar	25 000
14 81 Mölndal	71 000	80		
14 85 Uddevalla	57 000	160		
14 89 Alingsås	42 000	95		
17 Värmlands län (n=16)			17 Värmlands län (n=16)	
–			–	
18 Örebro län (n=12)			18 Örebro län (n=12)	
18 82 Askersund	12 000	119	–	
19 Västmanlands län (n=10)			19 Västmanlands län (n=10)	
19 60 Kungsör	9 000	27	–	
19 82 Fagersta	13 000	125		
20 Dalarnas län (n=15)			20 Dalarnas län (n=15)	
–			–	
21 Gävleborgs län (n=10)			21 Gävleborgs län (n=10)	
–			–	
22 Västernorrlands län (n=7)			22 Västernorrlands län (n=7)	
–			–	
23 Jämtlands län (n=8)			23 Jämtlands län (n=8)	
–			–	
24 Västerbottens län (n=15)			24 Västerbottens län (n=15)	
–			–	
25 Norrbottens län (n=14)			25 Norrbottens län (n=14)	
25 18 Övertorneå	4 000	48	–	

Diversity in Communication

To cite this article: Limatius, H. & Koskela, M. (2024). Voices in government crisis communication in the United States during the COVID-19 pandemic: A rhetorical arena perspective. *VAKKI Publications* 16, 90–107. <https://doi.org/10.70484/vakki.145712>

Voices in government crisis communication in the United States during the COVID-19 pandemic: A rhetorical arena perspective

Hanna Limatius^a & Merja Koskela^b

^a University of Helsinki

^b University of Vaasa

The aim of this article is to explore the discursive and communicative choices made in the United States' government crisis communication during the COVID-19 pandemic (2020–2023). The article investigates government crisis communication from the perspective of the *rhetorical arena theory* (RAT, Frandsen & Johansen 2017). In our analysis, we ask whose voices are present in the crisis communication and how these voices are used to achieve the authorities' rhetorical aims. The method of the study was a qualitative discourse analysis of press releases and official guidance documents published on the websites of the U.S. Department of State (DoS) and the Centers for Disease Control and Prevention (CDC) in 2020–2023. The results show that the rhetorical sub-arenas include a wide variety of different voices and actors. The two arenas overlap in terms of voices of authorities, politicians, and media, but each sub-arena carries the institutional characteristics of their publishers. While the CDC highlights the voices of authorities and experts offering information and encouraging people to follow their guidance, the DoS brings to the front the voices of politicians legitimating the role of the United States on the global scene and government decisions in the national context. The ways of using different discursive and rhetorical techniques on each arena are strategic choices by the authorities and form essential tools for their crisis communication.

Keywords: COVID-19, crisis communication, discourse analysis, public health communication, rhetorical arena theory

1 Introduction

A crisis is usually defined as a sudden disturbance, change or decisive turn that challenges the ability of people and societies to recover from adversity (e.g., Coombs 2021). Societal crises require crisis communication from the authorities, the task of which is to mitigate the consequences of the crisis by keeping citizens aware of how the crisis is progressing and what measures are being taken. To achieve its goal, communication must be effective, clear, and sufficiently precise (Dankova 2023: 124). In addition, the diversity of different groups and parts of society must be taken into account in crisis communication (Tagliacozzo et al. 2021).

The aim of this article is to explore what kind of discursive and communicative choices were made in the United States' government crisis communication during the COVID-19 pandemic (2020–2023). The article investigates this government crisis communication from the perspective of the rhetorical arena theory (RAT, Frandsen & Johansen 2017). The research questions our study addresses are the following: 1) Whose voices are present in the crisis communication? 2) How are these voices used to achieve the rhetorical aims of the authorities? Both of these questions are significant in terms of how citizens view and respond to government crisis communication. The voices that have been chosen to represent the government matter, because the citizens' opinions on the government and their handling of the crisis may be influenced by the overall impressions they have of leaders or crisis communicators (e.g., Hafner & Sun 2021; Richey et al. 2016). Importantly, the presence of particular voices is not something that happens randomly, but a question of gatekeeping the voices as part of strategic government communication. In addition, the ways in which these voices of crisis communication use their influence and authority through various discursive and rhetorical means affects the citizens' impressions of the crisis and the potential actions they might take (e.g., Jong 2020: 966). Thus, citizens' reactions to government crisis communication are, in our view, guided both by *who* is communicating about the crisis and *how* they are doing it.

We will answer our research questions through a qualitative discourse analysis of press releases and official guidance documents published on the websites of the U.S. Department of State (DoS) and the Centers for Disease Control and Prevention (CDC) in 2020–2023. As such, the study contributes to research on the application of RAT to the public communication of government officials, and the discursive construction of the COVID-19 pandemic in the U.S. context. The results offer new scholarly insights by illustrating the importance of qualitative RAT studies that can reveal both overlapping and differing discourses between two arenas of government crisis communication (see Frandsen &

Johansen 2017: 149). They also highlight the ways in which a variety of distinct voices can be rhetorically used by government officials to promote government goals.

2 Theoretical Background

2.1 COVID-19 as a Public Health Crisis in the United States

In the U.S. context, the COVID-19 crisis quickly became interwoven with politics, even though the initial responses to the crisis came from the CDC (Callahan 2021: 68). Since the virus presented a novel threat which people had limited knowledge on, both the media and politicians held much power in shaping the public opinion (Gollust et al. 2020: 969). As Gollust and others (2020: 969) point out, there was a clear difference between how Republican and Democratic politicians reacted to the emergence of the crisis, with Republicans, led by then-president Donald Trump, downplaying the threat of the virus, while Democratic leaders displayed more concern and gave recommendations for preventative actions. Trump's public communication during the first stages of the pandemic was particularly harmful, as in addition to dismissing the seriousness of the crisis, he also spread misinformation, and promoted a rhetoric that blamed China for the crisis and stigmatised people of Chinese descent (Gollust et al. 2020: 971-2). According to Gollust and others (2020: 972), Trump's COVID-19 communication in general consisted of features that "starkly contrast to principles of effective risk communication". Public communication about the virus during the Trump administration was also characterised by tensions between the Federal Government and the state governors, and between the political White House team and scientific experts (Callahan 2021: 74). These tensions and conflicts among experts and politicians, combined with the quickly evolving guidelines and recommendations, also led to a lack of consistency in crisis communication (Callahan 2021: 76). The Biden administration's communication during the pandemic has so far not been studied as much as Trump's rhetoric, and the few studies that do analyse President Biden's communication have tended to do this by comparing it to Trump's messaging (e.g., Hatcher & Ginn 2024; Pérez-Curiel et al. 2022). Hatcher and Ginn (2024), for example, compared the 2020 election speeches of Trump and Biden. Interestingly, they found that both candidates only dedicated small parts of their speeches to the pandemic, although Biden did address it more than Trump (Hatcher & Ginn 2024: 5).

At a more general level, studies (e.g., Jong 2020: 966) suggest that public health leadership needs to be taken by political leaders or, according to cultural and institutional structures, by authorities. These actors, together with the national media, are the ones setting the cultural and political agenda and defining how the national discussion of a

crisis evolves (Iannacone 2021). In particular, Jong (2020: 966) highlights the importance of leaders using rhetorical strategies that take care of public emotions, because they can have a direct influence on intentions to comply with public health recommendations, protective measures, and vaccination. This is in line with Wooten and James' (2008: 368) recommendation that leaders should be able to communicate in a persuasive, confident or empathetic manner depending on the phase of a crisis, which enables them to connect emotionally with the public and thus influence public opinion.

As for public health authorities' communication in U.S. context, the CDC's messaging during the COVID-19 pandemic has previously been studied by Hwang and others (2022), who investigated CDC's vaccine-related communication on Facebook. Their study focused on framing theory and the presence of narrative and statistical evidence in CDC's communication. They also point out that further, qualitative studies are necessary to understand the communicative "landscape" of CDC's messaging (Hwang et al. 2022: 679). Against this background, the present study adds to previous research on the COVID-19 communication of U.S. authorities by providing a qualitative, discourse-focused approach, as well as focusing on communication "beyond Trump" by exploring diachronic data, the majority of which was collected during the Biden administration (2021–2023).

2.2 Rhetorical Arena Theory

Research on crisis communication has often been focused on organisational crisis situations, and how to minimise their consequences. In these studies, rhetorical strategies employed by organisations have played an important role (see e.g., Arendt et al. 2017). Large scale societal crises, such as the COVID-19 pandemic, however, require complex communicative processes by a variety of actors. One way to approach these is through the *rhetorical arena theory* (RAT, Frandsen & Johansen 2017). The theory was created to examine the communication dynamics of crises by uncovering and explaining the varying patterns of interaction during a crisis situation. The main idea of the theory is that crises are communicatively complex, and every time a crisis occurs, a *rhetorical arena* emerges. A rhetorical arena is a social space where many "voices" communicate and thus create patterns of interaction. These voices offer their own interpretations of what is going on and react to the interpretations of others. In these arenas, voices may address each other but also talk past each other.

According to Frandsen and Johansen (2017), the rhetorical arena may be approached from a macro perspective by describing all voices and communicative processes in the arena at a specific point of time, and from a micro perspective by focusing qualitatively

on the context, media, genre, and text used in individual communicative processes. The rhetorical arena of a crisis may consist of several *sub-arenas*, that is, communication spaces formed by, for example, different types of media channels. These may include government websites, traditional news media and social media with different profiles of users. In this article, we explore two (interconnected) sub-arenas by focusing on official U.S. government releases published on the COVID-19 websites of the Department of State (DoS) and the Centers for Disease Control and Prevention (CDC).

Rhetorical arena theory has been applied earlier to the study of organisational crises. For example, Raupp (2019) has analysed the rhetorical constellation which underlies media discourse in the case of the Volkswagen emission crisis. The results show that the rhetorical power in terms of voice and visibility in media reports was higher for politicians, authorities and experts than for the company, and that the company formed the focal point of media discourse where voices did not speak to each other. In the context of health communication, Rodin et al. (2019) applied rhetorical arena theory to study the variation of content between Swedish sub-arenas during the Ebola crisis. Their results show differences in tone and content between communication channels following different media logics. For example, news media were more alarmist than Facebook comments.

Institutional crisis communication during the COVID-19 pandemic has been previously studied from a rhetorical arena perspective by Falco (2022). Structured around case studies of three sub-arenas, Falco's (2022: 139) work focuses on the communicative strategies of the WHO, Donald Trump, and Boris Johnson, as well as the public's reactions to them. Through an analysis of metaphors and speech acts, Falco (2022: 155) illustrates how the voices of these institutional crisis communicators "tend to exacerbate, either unintentionally (the WHO and Johnson) or knowingly (Trump's rhetoric), forms of social and cultural stigma, hate and discrimination." This issue is, according to Falco (ibid. 154), a result of a communication crisis created by the circumstances of the COVID-19 pandemic and characterised by the presence of multiple, complex, and at times even contradictory voices in institutional crisis communication. As Falco (2022) points out, (failures in) institutional crisis communication can lead to the creation of sub-arenas where disinformation and discriminatory attitudes are spread. Thus, it matters *who* has the agency to use their voice, and what kind of discourses these voices produce. Against this background, we consider it important to investigate which voices are present in the public communication of the CDC and the Department of State, and the rhetorical and discursive strategies employed by these voices.

3 Data and Method

The data for the study come from a corpus of 393 press releases and guidance documents published by government officials in the United States during the COVID-19 pandemic. We collected documents from the period between 30 January 2020, when WHO declared COVID-19 a Public Health Emergency of International Concern (PHEIC), and 5 May 2023, when it was declared that the virus was no longer considered a PHEIC. These public documents were collected as part of a broader research project from the websites of two government bodies: the Centers for Disease Control and Prevention (CDC), and the Department of State (DoS). The CDC sub-corpus contains 147 documents, while the DoS sub-corpus consists of 247 documents. The DoS corpus also contains releases attributed to the White House, as well as more specialised government entities operating under the Department of State (e.g., the Foreign Service Institute). Due to the qualitative focus of the present study, we chose a random sample of 100 releases, consisting of 50 releases from each sub-corpus. Both authors read through the releases and participated in the analysis to determine that a saturation point had been reached. As the documents were collected in 2023, it is possible that some of them have been modified or removed since their publication, and we do not assume our data to feature all documents released by the CDC and the DoS at the time.

Both sub-corpora contain texts belonging to a variety of genres. In RAT theory, genre is seen as an important parameter which affects the choices made by the voices. Genres are defined as communicative events that share a set of communicative purposes, and texts belonging to the same genre tend to use similar message strategies (Frandsen & Johansen 2017: 150, 153). The DoS corpus features press releases, fact sheets, speeches and remarks, and transcripts of interviews, press conferences and telebriefings. As is to be expected, the majority of the DoS releases focus on the political effects of pandemic, in particular in relation to foreign policy. However, there are also exceptions, such as guidance documents published by the Foreign Service Institute that offer resources for coping with the emotional stress of the pandemic. The genres present in the CDC data are comparable to those in the DoS corpus. The documents included are press releases, transcripts of press conferences, and guidance documents for specific segments of the public (e.g. plain language documents). While the DoS releases focus on political aspects of the crisis (i.e., informing the public of the role that the U.S. has in the global management of the pandemic), the CDC releases focus more on the public health aspects (i.e., informing the public about the new restrictions and recommendations, disseminating the results of latest studies). In the context of RAT, the fact that both sub-corpora fea-

ture transcripts of press conferences, telebriefings and interviews is particularly relevant. Through the presence of such documents, the “outsider voices” of the journalists asking questions are also included in official government crisis communication.

The analysis of the data presented in the following section is based on qualitative discourse analysis; that is, systematically observing, illustrating and discussing particular discourse phenomena in the texts studied (Herring 2004). The analysis proceeded as follows. First, both authors read through the texts and identified social actors (in the sense of van Leeuwen 1996) that were mentioned in the texts. In this context, social actors are understood as the textual instantiations of individuals and collectives. These actors may receive different participant roles, but we argue that referring to them gives them a voice in the rhetorical arena that is formed in the processes of crisis communication. The concept of voice, as pointed out by Prior (2001: 62; see also Bakhtin 1981), is “one way of signalling that language is profoundly and thoroughly indexical – always associated with persons who occupy some social–institutional positions and who engage in certain typical activities”. In our analysis, we understand “voices” as articulations of values, ideas and suggestions produced by actors. We also recognize that the authors of texts strategically select the voices in the texts.

In the next stage of the analysis, we discussed our findings, and identified relationships between the different voices that were present in the data. In the RAT framework, one needs to both identify multiple voices and consider the dynamics between these voices. Using different voices, the crisis communicators can position themselves in relation to the discourse produced in the rhetorical arena – either directly by using their own voice, or by referencing and quoting others see (e.g., Reyes-Rodríguez 2008; Reyes 2011: 20; Iannacone 2021: 4). The focus of our analysis is on the actors and the communicative processes they engage in. From the official context of institutional websites, the voices derive the authority to portray themselves as legitimate, with the right to make claims about the COVID-19 crisis situation. Finally, we examined *how* the voices we identified were used to achieve specific rhetorical aims in the rhetorical arena. To investigate this, we analysed the linguistic and discursive choices made by the voices in their crisis communication, as well as the rhetorical strategies employed.

4 Analysis

4.1 The Multiple Voices of Crisis Communication

To answer our first research question – i.e., whose voices are present in governmental crisis communication on COVID-19 – we identified multiple distinct categories of voices

across the two sub-corpora. Represented categories included the institutional voices of international, national and local authorities, the voices of named crisis communicators, the voices of the media, the voices of industries, and the voices of citizens. These voices could be present in the communication either directly or indirectly. By direct voices, we refer to voices of individuals or institutions who are presented as using “their own voice” and thus as having more agency in how they are contributing to the crisis communication that takes place in the rhetorical arena. Indirect voices, on the other hand, are present when crisis communicators reference or paraphrase the actions or communication of other parties. However, due to the nature of the data – government-published press releases and guidance documents – both types of voices are subjected to government gatekeeping, as they are strategically included and used for achieving authorities’ rhetorical aims (e.g. Hafner & Sun 2021; see also the discussion in section 4.2).

The main crisis communicators in the two rhetorical sub-arenas were the institutional voices of national authorities; namely, the voices of the CDC, the U.S. government, and more specialised government agencies (e.g., the Overseas Briefing Center, the Foreign Service Institute). These voices were not necessarily connected to specific individuals, but rather represented the entire institution – even the entire nation, as in Example 1.

(1) **The United States** and Rwanda have collaborated closely to combat the COVID-19 pandemic and address the economic challenges of the pandemic. **Our support has been a key factor in Rwanda’s success** in vaccinating close to 70% of its total population, making it a leader among Sub-Saharan African countries. (DoS, August 10th, 2022)

Such institutional voices typically highlighted the U.S.’s COVID-19 actions on the national and international levels. While the primary purpose of statements like Example 1 appears to be informing the public about the effects of COVID-19 on international dynamics, they also contribute to managing the public’s impressions of the government. Here, the institutional voice of the U.S. government emphasises the country’s capability in handling the effects of the COVID-19 crisis on the global stage, where the U.S. takes a leading role. Such displays of leadership may, however, also contribute to how the citizens’ view their government. The first-person plural pronoun (“our”), importantly, is used here in reference to a collective, national or institutional identity (e.g., Fetzer 2014; Rääkkönen 2022).

In addition to non-personified voices of national authorities, there were also the voices of specific government representatives, who spoke as individuals, yet represented their institution (e.g., experts and politicians). We define such voices as the voices of named crisis communicators, such as Dr Anthony Fauci in Example 2.

(2) **I made the announcement** on behalf of the President that **we will rejoin WHO, we will meet our financial and other commitments** to WHO, **we will be part of COVAX**, and a number of other things that **will reinstate us** onto the global scene. So **I just wanted to make it clear** that that is a commitment that **President Biden had made** before he became president and inaugurated, and now **we are fulfilling that promise**. So that is something that's very important. (DoS, Dr Fauci, February 12th, 2021)

Example 2 illustrates how crisis communication in the rhetorical arena can utilise the perspectives of multiple voices simultaneously. Dr Fauci begins by establishing his own voice – using the first-person singular pronoun “I”, he references an announcement he has previously made and expresses his personal desire to “make [things] clear”. However, he also uses his voice to represent President Joe Biden (“the President, “he”, “President Biden”); thus, he positions himself as having the authority to relay messages from the President. Finally, Dr Fauci also uses his voice as a representative of the U.S. government, which becomes apparent through the statement of actions that the collective “we” will take (i.e., rejoining the WHO, joining COVAX, fulfilling promises). Through this multivocal statement, Dr Fauci makes visible the relationships between different voices operating in the rhetorical arena – he himself, the president, the government, the nation – and highlights their belonging in a “team” with shared goals (Hafner & Sun 2021: 5).

Individuals and institutions can also have a voice in the rhetorical arena *indirectly* by being given a voice by another crisis communicator. Indirect voices are important in crisis communication because they highlight which actors are seen as relevant in a given context. While the national authorities and the named crisis communicators that represent them use their own voice directly, the voices of other actors, such as international or local authorities, can be present in the discussions indirectly, as illustrated in Example 3.

(3) **The World Health Organization (WHO) yesterday declared a Public Health Emergency of International Concern**. The current epidemic in Mainland China has demonstrated the virus's capacity to spread globally. **CDC is using one of the tools in our toolbox as a way to contain the potential impact** of this novel virus on the United States. (CDC, January 31st, 2020)

While the WHO does not directly have a voice in the CDC releases, the CDC gives the international health authority a voice by referencing their actions. At the same time, the CDC cites the WHO's declaration as justification for their own actions (e.g., Reyes-Rodríguez 2008; Reyes 2011) – the WHO's global authority is thus used strategically as a basis for the CDC to exercise its national authority.

Another central group of voices present in the rhetorical sub-arenas of both the CDC and the DoS were **the voices of the media**. The presence of this group of voices is significant, since the media – alongside politicians – have a key role in shaping citizens' impressions

of the crisis and its handling (Gollust et al. 2020: 969). Since both corpora featured transcripts of press conferences, telebriefings and interviews, the voices of various media institutions and individual journalists were included in the U.S. authorities' crisis communication on COVID-19. Typically, these voices questioned and challenged the government voices, as illustrated in Example 4, but they could also contribute to the rhetorical arena in other ways (see section 4.2).

(4) The origins of COVID. The WHO initial report settled **nothing**. **Let me ask you this**: Do **you** think China does know this answer and they're withholding it? (DoS, Chuck Todd from NBC, April 11th, 2021)

In Example 4, NBC's reporter uses their voice and platform to question the Secretary of State on China's role in the global management of the pandemic, as well as to criticise the WHO. Even though both parties in the interaction represent institutions, the question is framed as coming from one individual to another through linguistic choices ("let me ask", "do you think").

Finally, while the most central voices on both sub-arenas were those of authorities, the voices of citizens, as well as those of industries engaging in actions because of the crisis were also indirectly present, like in Examples 5 and 6.

(5) [The CDC] **created a COVID-19 toolkit** with communication resources explaining in plain language how **people with IDD and caregivers** can protect themselves from the virus. [...] **To develop the toolkit, CDC hosted multiple discussions with adults with IDD and their caregivers**, who were most often family members, and asked them to share **their individual experiences and what they found helpful** in talking about COVID-19 with their loved ones. (CDC, September 1st, 2021)

(6) Both the U.S. Government and **the airline industry** are **committed to making this process as seamless as possible** for the traveling public. These travel requirements will be effective for air travel to the United States from any foreign country departing at or after 12:01AM ET on December 6, 2021. (CDC, December 2nd, 2021)

In Example 5, the CDC demonstrates how it has created specific resources for a marginalised group affected by the crisis – people with intellectual and developmental disabilities. What is interesting here is that the CDC experts have consulted individuals with IDD (and their caregivers), thus bringing their perspectives into the crisis communication taking place in the rhetorical arena and giving them a voice. By sharing this, the CDC also highlights their own awareness of the needs and requirements of different groups and parts of society in the context of COVID-19, which may contribute to the impressions they have in the eyes of citizens. Similarly, in Example 6, the CDC stresses their role as a protector of citizens' interests and includes the voice of the airline industry as their collaborator in making travelling during the pandemic safer for citizens.

4.2 Using Voices to Achieve Rhetorical Aims

In our second research question, we asked how the voices recognized in the data are used by the authorities to achieve various rhetorical aims. According to RAT (Frandsen & Johansen, 2016: 142, 148), actors in the rhetorical arena give a contribution to the crisis when they compete over the right to offer their own interpretations of the situation. The arena is complex and dynamic as actors can enter and exit the arena and communicate to, with, against, past or about each other. Next, we will illustrate the rhetorical dynamics of voices during the COVID-19 crisis on the two sub-arenas in our data. As is to be expected, informing citizens of the development of the crisis, the government's actions, and potential new restrictions, is a central goal for the authorities' communication. However, our analysis also reveals that different voices can be utilised for the purposes of restoring calm, invoking responsibility, creating a sense of agency, and encouraging citizens to follow desired actions. Again, such rhetorical aims can be realised through either the direct voices of the crisis communicators or indirect references to other voices (e.g., Reyes-Rodríguez 2008; Reyes 2011). Giving voice to certain actors while silencing others is a strategic choice from the part of the authorities.

On both rhetorical sub-arenas, the voices of authorities engaged in informing but simultaneously introduced other actors in the discourse to reach additional rhetorical purposes, such as reassurance, as shown in Example 7.

(7) The U.S. Government is relocating **approximately 210 U.S. citizens from Wuhan, China** back to the United States. The Department of State has the lead for ***the safe and expedient ordered departure*** of US citizens. The Department of Health and Human Services (HHS) and Centers for Disease Control and Prevention (CDC) are **collaborating with** the Department of State on the logistics of public health evaluations for every traveler on the flight. HHS and CDC are **working with partners** to ensure that any traveler who develops symptoms during their journey receives appropriate medical care. (CDC, January 28th, 2020)

The information given in Example 7 is rather detailed with the rhetorical goal of restoring calm (see e.g., Wooten & James 2008, 368). The use of adjectives (“safe and expedient ordered departure”) offers reassurance to concerned citizens. Moreover, highlighting the “relocation” as a collaborative effort, adds to the sense of convincing the citizens of the fact that the authorities have the situation under control. However, bad news were also delivered, as in Example 8.

(8) Today's MMWR on SARS-CoV-2 transmission at an overnight camp in Georgia found efficient spread of the virus among campers and staff while noting key steps to minimize the risk for SARS-CoV-2 introduction and transmission in camps **were not strictly followed**.[...] Correct and consistent use of cloth masks, rigorous cleaning and sanitizing, social distancing, and frequent hand

washing strategies, which are recommended in **CDC's recently released guidance** to reopen America's schools, **are critical** to prevent transmission of the virus in settings involving children and are our greatest tools to prevent COVID-19. (CDC, July 31st, 2020)

In Example 8, the authorities provide information of a recent spread of the virus as a warning example and offer their advice while stressing the importance of following the guidance. Still, instead of giving direct orders, they appeal to the audience by invoking a feeling of responsibility ("are critical") for following the guidance. However, imperative forms were also used by the authorities in their instructions, as in Example 9.

(9) **Use active problem solving. Focus on facts and science** to understand the reality of the situation, including the disease and how it is transmitted. **Use and get comfortable with** the various telework tools to keep productive as we look for new ways to work remotely. (DoS, Foreign Service Institute, March 18th, 2020)

Example 9 is part of the "Resilience Resources" published by the Foreign Service Institute on the DoS website. These resources give guidance on how to adapt to the circumstances of the pandemic, providing bullet point lists of concrete actions that, according to their authors, "can help us all better navigate the challenges ahead together". Thus, despite the use of the imperative form, the recommended actions are presented in a way that gives agency to the audience, and a sense of collective identity ("us all") is highlighted.

In addition to the impersonal voices of authority and government, (such as "CDC is aware", "CDC recommends"), politicians and experts sometimes used their personal voice, drawing from identities outside their expert role. This strategy may bring a persuasive tone to the rhetorical arena, encouraging people to desirable behaviour, as in Example 10. It can also be used to highlight government actions in a positive way, as in Example 11.

(10) **As a mom, I encourage parents** with questions to talk to their pediatrician, school nurse or local pharmacist to learn more about the vaccine and the importance of getting their children vaccinated. (CDC, Rochelle Walensky, November 2nd, 2021)

(11) **Studying abroad as a teenager helped me see my own country through others' eyes – a perspective I carry to this day.** That's why, as COVID-19 disrupted global travel, we worked hard to preserve these opportunities to learn and grow together. (DoS, Antony Blinken, November 1st, 2022)

In Example 10, the CDC director Dr Walensky appeals emotionally to parents by referring to her own situation so that they would have their children vaccinated. Again, soft encouragement is used instead of giving strict orders. Similarly, Secretary of State Antony Blinken highlights his personal background in his speech for International Education Week in Example 11, thus humanising the institutional voice of the DoS, and framing

their actions towards mitigating the effects of the pandemic for higher education in a positive way. By referring to their personal roles and experiences, government officials can strategically position themselves as “ordinary members of the public” who are on the same “team” as the citizens (Hafner & Sun 2021: 5).

When it comes to genres, personal voices were typically brought to the rhetorical arena in the telebriefings where journalists asked questions of authorities and experts, as in Example 12.

(12) Hey, **thanks so much for doing this**. And I'll second that **I really appreciate** this opportunity, for **those of us health reporters** to ask you specific questions. I also wanted to ask about the hospitalizations increasing, between kids ages zero to four. Why is that, do you think [...]. And then also, **because we get this question a lot**, can you just clarify [...] Are [the kids] going to the hospital because of severe complications of COVID or are they found just through routine testing [...] Thank you. (CDC, Erika Edwards, NBC News, January 7th, 2022)

In telebriefings, a preferred way for a journalist to start a turn is by thanking the organisers for taking the question. In Example 12, however, the journalist starts by thanking the organisers on behalf of her co-professionals, *health reporters*, for organising the event. In this way, she brings in the voice of a profession which is required to provide answers to questions asked by citizens. In addition to synchronic interaction, such as the telebriefings, thanking is also used by authorities to thank citizens, such as in Example 13.

(13) I would also like to humbly thank **the residents of Barnstable County** who leaned in to assist with the investigation through their swift participation in interviews by contact tracers, willingness to provide samples for testing, and adherence to safety protocols following notification of exposure. (Rochelle Walensky in CDC Media Statement, Friday, July 30, 2021)

In Example 13, Dr Walensky expresses her “humble thanks” to residents who helped the authorities. Being humble is not typical of representatives of authorities, but it may be used as a rhetorical means of encouraging others to follow the example. Finally, in their questions in telebriefings and press conferences, journalists tend to be polite, but can simultaneously bring in a critical voice, as shown in Example 14, where the journalist suggests alternative explanations to the strong recommendations given by the experts.

(14) So **y'all made the strong recommendations** about avoiding Thanksgiving travel very close to the holiday and here we are three weeks and change out from when people will start traveling for Christmas. **Are you coming out today with this language about travel because you missed an opportunity** at thanksgiving to message that sooner? (CDC, Sam Whitehead, WABE, December 2nd, 2020)

In Example 14, the journalist addresses the authorities quite informally (“y'all”), which positions them as equals in the rhetorical arena. The journalist also uses his voice to

bring the citizens' perspective into the discussion by reminding experts of the importance of timing their announcements right.

As the examples discussed show, the authorities operating on the rhetorical arena are rhetorically balancing between different communicative goals, such as giving information vs. restoring calm, or giving recommendations as orders vs. persuading people to follow desired actions. The analysis shows that even though offering facts is in focus, different voices can be strategically used towards other aims as well, such as encouragement and persuasion, even empathy. These results are in line with earlier studies of crisis communication (e.g., Jong 2020: 967), which recommend shaping instructions to the public so that they motivate people and convey urgency but do not frighten the public excessively.

5 Discussion and conclusion

In this paper we have focused on the discursive and communicative choices made in the United States' government crisis communication during the COVID-19 pandemic. We have investigated this government communication through the lens of rhetorical arena theory (RAT). Our paper adds to previous research in three distinct ways. First, it provides a qualitative perspective to the "landscape" of public health communication in the U.S. during COVID-19 (cf. Hwang et al. 2022). Second, while previous research highlights Trump's rhetoric during the pandemic (e.g., Callahan 2021; Gollust et al. 2020), the present study illustrates the multivocality of crisis communication from a broader perspective. Finally, while RAT has been previously applied to discussions on COVID-19 communication in smaller case studies of individual communicative events (e.g., Falco 2022), our research provides a more systematic view into the multiple voices of crisis communication, and their rhetorical and discursive aims, over the span of several years.

In our analysis, we asked whose voices were present in the crisis communication and how these voices were used to achieve the authorities' aims in the rhetorical arena. Thus, we approached RAT from the macro perspective (identification of voices and their relationships) and the micro perspective (qualitative study of texts, genres, and contexts). Our results indicate that the rhetorical sub-arenas formed by the documents of the Department of State and the Centers for Disease Control and Prevention include highly versatile genres and consequently, a wide variety of different voices and actors. The two arenas tend to overlap in terms of genres and voices of authorities, politicians, and media. Still, each sub-arena carries the institutional characteristics of their publishers. While the CDC highlights the voices of authorities and experts offering information and encouraging people to follow their guidance, the DoS brings to the front the voices

of politicians legitimating the role of the United States on the global scene and government decisions in the national context. However, the DoS data also contained some unexpected genres and voices, such as those of the experts of the Foreign Service Institute, who shared advice for coping with the effects of the pandemic emotionally. Ultimately, despite the broad variety in voices, genres and texts, the crisis communication taking place in both sub-arenas is subject to government gatekeeping; the voices who are allowed to represent government institutions are purposefully chosen and the rhetorical strategies that are employed are carefully formulated (cf. Hafner & Sun 2021: 2).

RAT offers a way to study how stakeholders, even individuals who are not officially in charge but have a strong and credible presence, a voice, enter the rhetorical arena and function there. In our data, this was illustrated by the presence of journalist voices, who, through their (often critical) questions and comments, contributed to their own rhetorical aims in both sub-arenas, also voicing citizens' concerns. At the same time, the ways in which authorities engage with and strategically utilise the voices of the media play an important role in government crisis communication (Hafner & Sun 2021). The journalists' voices, even when critical, can be used by the authorities to create positive impressions of their crisis management; for example, publishing the press conference transcripts with journalists' questions included can contribute to an impression of transparency, and function as a way for authorities to respond to criticism and address citizens' concerns.

While the two sub-arenas we studied were central to the government crisis communication in the U.S, they lack the direct voices of citizens and interest groups. They also do not feature critical political voices, opposing views, disputes or the interests of different political parties. Such voices were present during the pandemic in other arenas in online discussions, social media platforms and different media outlets with an audience of their own. In other words, it can be hypothesised that the sub-arenas we looked at were meant to be available to all citizens and were used as information sources by other sub-arenas where their contents may have also been criticised and contested.

RAT has enabled us to illustrate how two overlapping but also different social spaces surrounding the COVID-19 crisis have emerged, and where certain voices dominate over others. The study is, however, limited by its focus on official government communication channels only, which leave out more dialogic aspects of COVID-19 communication, in particular the citizens' voices. While citizens' actions in the crisis were sometimes referenced by government officials, their voices were only indirectly present, while the voices of authorities and politicians were centred. Indirect citizen voices were utilised by other voices as a rhetorical strategy that highlighted desirable actions (e.g., complying with

restrictions), but the citizens themselves had no real agency to affect their representation. The voices of counter publics formed by citizens and interest groups would be a fruitful further avenue of study in the U.S. context. We have, for example, collected citizens' comments from CDC's Instagram page, which will be investigated in another paper. Further studies could also focus on the networks of different voices in more detail; how these voices intertwine and speak to and past each other. Finally, whereas the present study has focused on government bodies operating on the federal level, a comparison of state-level sub-arenas could offer a different picture of prioritised responses and actions during the pandemic.

Acknowledgements

This research was conducted as part of the project *Languaging Crises: Diachronic Perspectives on Public Communication during Three Pandemics* (LanCris), funded by the Research Council of Finland (decision number 356219).

References

- Arendt, C., LaFleche, M. & Limperopulos, M. A. (2017). A qualitative meta-analysis of apology, image repair, and crisis communication: Implications for theory and practice. *Public Relations Review* 43(3), 517–526. <https://doi.org/10.1016/j.pubrev.2017.03.005>
- Bakhtin, M. (1981). *The Dialogic Imagination: Four Essays*. University of Texas Press.
- Callahan, J. M. (2021). The United States – Politics versus science? In: D. Lilleker, I.A. Coman, M. Gregor, & E. Novelli (Eds.). *Political Communication and COVID-19: Governance and Rhetoric in Times of Crisis*. Routledge. 67–78. <https://doi.org/10.4324/9781003120254-7>
- Coombs, W. T. (2021). *Ongoing crisis communication: Planning, managing, and responding*. Sage Publications.
- Dankova, K. (2023). Public health communication in France during the Spanish Flu and the COVID-19 pandemic: The role of experts. *European Journal of Language and Literature Studies* 9(2), 123–132. <https://doi.org/10.26417/963nfg69h>
- Falco, G. (2022). Communication of crisis or crisis of communication? The conflicting “voices” of the covid 19 pandemic across the world. *Altre Modernità: Rivista di studi letterari e culturali* 28, 138–157. <https://doi.org/10.54103/2035-7680/19124>
- Fetzer, A. (2014). We and I, you and them: People, power and solidarity. In: R. Schulze & H. Pishwa (Eds.). *The Expression of Inequality in Interaction: Power, Dominance and Status*. John Benjamins. 213–238. <https://doi.org/10.1075/pbns.248.09fet>
- Frandsen, F. & Johansen, W. (2017). *Organizational crisis communication: A multivocal approach*. Sage Publications.

- Gollust, S. E., Nagler, R. H. & Fowler, E. F. (2020). The Emergence of COVID-19 in the US: A Public Health and Political Communication Crisis. *Journal of Health Politics, Policy and Law* 45(6), 967–981. <https://doi.org/10.1215/03616878-8641506>
- Hafner, C. A. & Sun, T. (2021). The ‘team of 5 million’: The joint construction of leadership discourse during the Covid-19 pandemic in New Zealand. *Discourse, Context & Media* 43, 100523. <https://doi.org/10.1016/j.dcm.2021.100523>
- Hatcher, W. & Ginn, M. H. (2024). COVID-19 and 2020 presidential election speeches: A content analysis of pandemic campaign rhetoric. *World medical and health policy* 16, 1–10. <https://doi.org/10.1002/wmh3.600>
- Herring, S. C. (2004). Computer-mediated discourse analysis: An approach to researching online behavior. In S. A. Barab, R. Kling & J. H. Gray (Eds.). *Designing for Virtual Communities in the Service of Learning*. Cambridge University Press. 338–376. <https://doi.org/10.1017/CBO9780511805080.016>
- Hwang, J., Borah, P., Choi, J. & Ghosh, S. (2022). Understanding CDC’s vaccine communication during the COVID-19 pandemic and its effectiveness in promoting positive attitudes toward the COVID-19 vaccine. *Journal of Health Communication* 27(9), 672–681. <https://doi.org/10.1080/10810730.2022.2149968>
- Iannacone, J. I. (2021). Negotiating crises interpretations: The global rhetorical arena of the 2018 migrant caravan “crisis”. *Public Relations Review* 47(2), 102034. <https://doi.org/10.1016/j.pubrev.2021.102034>
- Jong, W. (2020). Evaluating crisis communication: A 30-item checklist for assessing performance during COVID-19 and other pandemics. *Journal of Health Communication* 25(12), 962–970. <https://doi.org/10.1080/10810730.2021.1871791>
- Pérez-Curiel, C., Rivas-de-Roca, R. & Dominiguez-Garcia, R. (2022). Facing conspiracies: Biden’s counter-speech to Trumpist messages in the framework of the 2020 US elections. *Societies* 12(5), 134. <https://doi.org/10.3390/soc12050134>
- Prior, P. (2001). Voices in text, mind, and society: sociohistoric accounts of discourse acquisition and use. *Journal of Second Language Writing* 10, 55–81. [https://doi.org/10.1016/S1060-3743\(00\)00037-0](https://doi.org/10.1016/S1060-3743(00)00037-0)
- Raupp, J. (2019). Crisis communication in the rhetorical arena. *Public Relations Review* 45(4), 101768. <https://doi.org/10.1016/j.pubrev.2019.04.002>
- Reyes, A. (2011). *Voice in Political Discourse: Castro, Chavez, Bush and their Strategic Use of Language*. Bloomsbury Publishing.
- Reyes-Rodríguez, A. (2008). Discursive strategies in Chavez’s political discourse: voicing, distancing, and shifting. *Critical Discourse Studies* 5(2), 133–152. <https://doi.org/10.1080/17405900801990074>
- Richey, M., Ravishankar, M.N. & Coupland, C. (2016). Exploring situationally inappropriate social media posts: An impression management perspective. *Information Technology & People* 29(3), 597–617. <https://doi.org/10.1108/ITP-03-2015-0045>
- Rodin, P., Ghersetti, M. & Odén, T. (2019). Disentangling rhetorical subarenas of public health crisis communication: A study of the 2014–2015 Ebola outbreak in the news media and social media in Sweden. *Journal of Contingencies and Crisis Management* 27(3), 237–246. <https://doi.org/10.1111/1468-5973.12254>

- Räikkönen, J. (2022). Are 'we' European? We and us in British EU-related newspaper articles in 1975–2015. *Journal of Corpora and Discourse Studies* 5(1), 1–25. <https://doi.org/10.18573/jcads.78>
- Tagliacozzo, S., Albrecht, F. & Ganapati, N. E. (2021). International Perspectives on COVID-19 Communication Ecologies: Public Health Agencies' Online Communication in Italy, Sweden, and the United States. *American Behavioral Scientist* 65(7), 934–955. <https://doi.org/10.1177/0002764221992832>
- Van Leeuwen, T. (1996). The representation of social actors. In: C. R. Caldas-Coulthard & M. Coulthard (Eds.). *Text and Practices: Readings in Critical Discourse Analysis*. Routledge. 32–70.

Diversity in Communication

To cite this article: Maaß, L. M. (2024). Managing the shortage: A quantitative-qualitative study on the scale and effects of the severe lack in sign language interpreting resource in the German market. *VAKKI Publications* 16, 108–122. <https://doi.org/10.70484/vakki.145616>

Managing the shortage: A quantitative-qualitative study on the scale and effects of the severe lack in sign language interpreting resource in the German market

Laura Marie Maaß

This study provides an insight into the extent of the shortage of sign language interpreters in Germany and the impact this has on the co-operation and workflows between hearing sign language interpreters and their deaf clients. There is a considerable lack in sign language interpreters in Germany; on average, each deaf person can only receive around 18 hours of interpreting services per year. In the context of growing demands for participation and inclusion, for example in education, and the accessibility of events of all kinds, we see a growing tension between the two groups. With almost 800 respondents, this study provides insight in the relationship between hearing sign language interpreters and their deaf clients. It focusses on various application scenarios and shows, among other things, that the shortage is currently reflected in the area of acute medical emergencies and that the current free market will not cover this shortage.

Keywords: accessible communication; communicative inclusion; deaf sign language users; sign language interpreting

This work is licensed under [CC BY-NC 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/)

1 Introduction

This study investigates on an empirical basis how the lack in sign language interpreting resource influences the cooperation of hearing sign language interpreters and their deaf clients.

Around 80,000 deaf people live in Germany (Deutscher Gehörlosenbund e.V. [“German Association of the Deaf”], 2024). The Federal Centre for Accessibility (n.d.) assumes that there are 200,000 users of German sign language, 80,000 of whom are deaf people. The difference relates to hearing people who are proficient in German sign language, for example interpreters, hearing children of deaf parents (CODA; Singleton/Tittle 2000) and learners of German sign language as a foreign language (Metzger 2008). Sign language is not a regular subject in German schools and there is no publicly funded system of sign language courses for deaf, non-deaf or hearing people. Sign language courses are available as private courses and are usually taught by deaf people (a comparative review on hearing and deaf teaching GSL teaching staff in Ruth/Seeliger-Mächler 2023). There is a shortage of such courses. Accordingly, the proportion of people in mainstream society who can proficiently use sign language themselves is low.

Written communication also remains a barrier for many people with prelingual deafness: many live with considerable limitations in their written language skills (Hennies 2009, 2020, 2024; Krammer 2001, Deilen 2022). Deaf people are dependent on sign language interpretation for a large number of everyday communication situations (Maaß LM 2023).

Sign language interpreters in Germany are generally self-employed. They receive academic training at universities and universities of applied sciences or are prepared for a state examination at private institutes (Benner/Herrmann 2020, 2024; Maaß LM 2023: 115ff). Interpreting assignments in the areas of administrative procedures, education and working life as well as in the medical field are funded by public bodies, e.g., various authorities such as the job centre, the school authorities or the integration office, but also by social insurance providers such as healthcare insurance providers, long-term care insurance providers or pension funds. It is not irrelevant who the deaf people approach to receive funding for interpretation, rather a specific organisation is responsible for each specific context. Knowledge of the types of funding is rather complex expert knowledge, and the confusing situation regarding the funding of sign language services is a challenge for those involved.

The entire private sector is essentially excluded from this public funding (Benner/Rode 2008: 40f.). There are a few exceptions for specific occasions in certain individual federal

states, but no nationwide entitlement. So, if deaf people need sign language interpreting for family celebrations or funerals, to volunteer for a charity or to take part in cultural events, there is only a very limited possibility of claiming state resources. The interpreting must then often be commissioned and the considerable costs borne privately.

In addition, there is a considerable shortage of qualified interpreters for German sign language: there are currently only around 800 sign language interpreters for the approximately 80,000 deaf people in Germany (Maaß LM 2023: 120). Based on 230 working days of 8 hours per day, each deaf person in Germany can therefore use around 18.4 hours of interpreting services per year in purely mathematical terms. The discussion of the results later on will show that the mathematical approach is still far too optimistic. The deficit of sign language interpreters in Germany is objectively very pronounced.

This shortage has an impact on the organisation of sign language interpreters in the various fields of application. These were examined in a study in which we conducted a large-scale survey on the situation of sign language interpreting at the Research Centre for Easy Language in 2022. In this study, hearing sign language interpreters and deaf sign language users were presented with matching questionnaires that had been generated with the help of expert interviews. The questions concerned specific situations with interpreting from the experience of the study participants, as well as the general situation of sign language interpreting in Germany. The first publications on the study concern the methodology (Maaß LM 2022) and a comprehensive evaluation of the specific interpreting situations (Maaß LM 2023; Maaß LM2025 in preparation). This article looks specifically at the effects of the shortage of interpreters on the appointment of interpreters, their problems and the sensitivities of the two groups in this regard.

2 Theoretical Background

The relatively young discipline of research on sign language and later on sign language interpreting in Germany has its roots in the 1960s at the University of Hamburg (Prillwitz 1990: 137). Sign language interpreting in German-speaking countries is still largely under-researched. This is due to the fact that sign language interpreting has not been an academic subject in Germany for very long (Benner/Herrmann 2020; Benner/Herrmann 2024). For Austria, there is the study by Grbić (2023), which examines sign language interpreting as a profession in a historical perspective and also integrates it into the translation professions as a whole. For Germany, Maaß LM (2023) provides a comprehensive description of sign language interpreting and its domains. Internationally, research on sign language interpreting is particularly well established in the USA, where it appears mainly in the context of social justice approaches (see, for example, Murray et al. 2020). Empirical studies on a larger quantitative basis are only available to a limited extent.

Existing studies often rely on interviews and include only small numbers of participants (for an overview of the literature, see Maaß LM 2023: 77ff).

Grbić (2023) focusses on hearing interpreters rather than deaf clients. She traces the development of the profession and relies primarily on interviews with sign language interpreters. She enquires into the educational pathways and self-image of interpreters and places her data in the context of the development of the profession. One of the larger studies that takes both sides into account was presented by Napier et al. (2020). In the Napier et al. study (2020), 101 deaf sign language users from three European countries were questioned in the form of 38 individual and group interviews in sign language and 21 sign language interpreters in 3 group interviews, which also took place in sign language. The study analyses the professional situation of deaf people in three European countries and also looks at the role of sign language interpreting. It is evident that - despite all the differences between the individual countries - there is insufficient funding for interpreting in a professional context, which is a prerequisite in particular for good collegial communication and good performance on the job.

Sign language interpreting belongs to the field of translation research (Maaß LM 2023, Maaß LM 2025 in preparation; Benner/Herrmann 2020). It mainly takes the form of simultaneous interpreting, whereby information is transferred from the auditory to the visual channel. This overcomes the perceptual barrier that auditory information presents for deaf people (Rink 2020, Rink 2024).

Accessible communication is an approach used in translation research: according to Maaß C/Hansen-Schirra 2022, translation can be conceptualised as a means of removing communication barriers. In a specific case, more than one barrier is regularly removed: in addition to language barriers, interlingual translation often also deals with cultural barriers (Maaß C/Rink 2022; Maaß C 2024). In sign language interpreting, at least one language barrier is also dealt with in addition to a perceptual barrier: sign languages are separate language systems and interpreting between spoken languages and sign languages is therefore interlingual. Accessible communication has also been theorized from the perspective of multimodality, for example in various works by Hirvonen for audiodescription for the blind (for example, in Hirvonen/Viljanmaa 2024). The study on whose data this article is based is the largest survey of its kind internationally, as it integrates the perspectives of both hearing sign language interpreters and their hearing clients on a large quantitative basis.

3 Data and Method

The survey was conducted in two steps (Maaß LM 2022; Maaß LM 2023): In step 1, expert interviews were conducted with the leading self-advocacy and professional organisations on the side of interpreters and deaf sign language users. These were designed and later transcribed in the form of research-based teaching with students of the Master's programme in Accessible Communication at the University of Hildesheim (also: Research Centre for Easy Language, Germany; for the Master's programme, see Maaß C et al. 2022). In addition to the self-advocacy and professional organisations, individuals from both groups were interviewed in problem-centred (Witzel 1982) semi-structured (Kurz et al. 2007: 465) expert interviews. The responses revealed converging themes in both groups, that can be categorised as follows (Maaß LM 2023):

- (1) Ordering
- (2) Good and bad assignments
- (3) Behaviour of those involved
- (4) Attitude towards the profession
- (5) Feedback
- (6) Training and qualifications
- (7) Political demands

In the next step, two questionnaires were derived bottom-up from the experts' responses: A questionnaire for the hearing sign language interpreters and a questionnaire for the deaf clients. The questionnaires were designed to converge so that the answers could be related to each other. This means that we have the perspectives of both hearing sign language interpreters and deaf clients on the same topics and thus gain insight into whether their views are in agreement or not. An ethics vote was obtained for the survey from the Ethics Committee of the University of Hildesheim (Statement No. 2209/1; details on the study procedure and the motivation behind the methodology in Maaß LM 2022 and Maaß LM 2023).

Both questionnaires were made available digitally via www.SoSciSurvey.de. SoSciSurvey is a well-established, internet-based and EU-data protection-compliant survey tool that can process large amounts of data. The questionnaire for deaf customers was provided in comprehensibility-optimised German and with a completion aid in German sign language. Questions included various forms: multiple and single choice, categorisation on scales or probability answers; it was possible to enter additional free text for each question and for each set of questions. Deaf participants were also offered the opportunity to send in sign language videos. A data protection concept was developed for analysing the videos collected in this way: It envisaged that for example that impartial interpreters

were provided for the transcription of the incoming sign language videos and only the transcribed, anonymised responses would have been included in the evaluation. However, no video was sent in by the 446 deaf participants, i.e., they did not take the opportunity to send in sign language videos, but completed the questionnaire, including extensive free text responses. Only a few deaf participants made use of the completion aid in sign language.

The questionnaires comprised around 80 questions for each of the two groups across the category sections outlined above. In order to make the large volume of the questionnaires more processable and acceptable for the participants, the survey was divided into two parts. The second part was tackled by 121 hearing sign language interpreters and 107 deaf clients. The questions discussed in this paper belonged to the first part of the survey, namely the category "Ordering".

Participants were recruited via relevant social media channels. In favour of data protection and accessibility, it was accepted that participation was completely anonymous. However, the extensive free text submissions on both sides suggest that at least the majority of the participants were part of the two addressed target groups.

4 Results

Of the approximately 800 hearing interpreters working in Germany, 325 people took part. In the group of deaf people (approximately 80.000 in Germany), 446 people took part. As mentioned above, the results reported in this paper derive from the category "Ordering". For a more comprehensive presentation of the results with reference to specific interpreting situations, see Maaß LM (2023) and Maaß LM (2025 in preparation). The aim of this article is to illustrate the effects of the shortage of sign language interpreters on the German market. It aims at the ordering processes, for example at the usual or necessary lead time for concrete orders. And it looks into the effects the lack of available interpreter hours has on how both sides perceive their respective situation and their counterparts.

There is a considerable shortage of sign language interpreters in practice. Firstly, it is interesting to see whether both groups are aware of this shortage. Overall, 58.6 % (another 8,4 % for 'sometimes') of the deaf participants confirmed that there are too few interpreters in Germany and 53,9 % (another 11,1 % for 'sometimes') stated that there are too few interpreters available in their region in particular. The participating hearing interpreters also agreed with this assessment: 68,2 % (another 16,4 % for 'sometimes') stated that they were fully booked and 48,4 % (another 24,4 % for 'sometimes') also said that they were working more than they actually wanted to in order to cover the existing

demand. The latter figure is particularly worrying, as only 72 % of participants state that they will probably or very probably still be working as a sign language interpreters 10 years from now (another 6.5 % for 'maybe'). In particular, they fear health problems (e.g. concerning joints and the locomotor system), which will make it impossible for them to continue practising the profession:

„Ich weiß nicht wie lang ich den Beruf machen kann, wegen der gesundheitlichen Auswirkungen (Stress, Überbelastung von Händen, Armen, Schultern...)“

“I don't know how long I can do the job because of the health effects (stress, overstraining of hands, arms, shoulders...)”

This would further exacerbate the considerable shortage that already exists. In addition, there is currently a sharp decline in the number of applicants for studies in the field of sign language Interpreting at almost all German training institutes.

When asked why the participating hearing interpreters want to leave their profession, the second most frequently mentioned reason is the bad atmosphere between deaf clients and hearing interpreters. This is also reflected in the free text responses to the questionnaires. One hearing interpreter commented:

„Manchmal denke ich wir sind die Müllablage für x Jahre Frustration.“

“Sometimes I think we are the rubbish bin for x years of frustration.”

The following free text commentary also goes in this direction:

„Ich gehe mittlerweile nur noch zu Einsätzen wo ich mich als Mensch und dolmetschende Person wertgeschätzt und respektiert fühle. Wenn gl mit " ich bin Auftraggeber und deswegen muss du das und das machen " äußern oder dies mitschwingt gehe ich zu solchen Terminen nicht mehr hin. Ich wertschätze andere Personen im Setting, sei es gl, hd Kunde. Das nehme ich für mich auch in Anspruch“

“I meanwhile only go to assignments where I feel valued and respected as a person and interpreter. If gl [deaf person] says “I am the client and therefore you have to do this and that” or this resonates, I no longer go to such appointments. I value other people in the setting, be it gl [deaf], hd [hearing] client. I claim that for myself too“

A deaf participant says in turn:

„Eine Frage was macht Dolmetacher/in im Schlaraffenland?“ (sic. The spelling is not corrected).

"One question: what does an interpreter do in the land of milk and honey?"

Overall, 28.6 % of the interpreters state that they no longer want to work full-time in the profession (another 16.8 % for 'maybe'). An additional 12.4 % would like to change their profession completely (another 3.2 % for 'maybe') and 8.8 % make an adequate salary a basic prerequisite for remaining in the profession (another 10.5 % for 'maybe'). There is unmistakable frustration among interpreters here, as the following free text comment shows:

„Ein sehr großes Problem beim Gebärdensprachdolmetschen ist mangelnde Wertschätzung durch viele Beteiligte und der ständige Rechtfertigungszwang. Ich möchte mich z. B. nicht ständig dafür rechtfertigen müssen, dass ich nach einem Studium als selbständiger Dolmetscher einen Stundenlohn berechne, der deutlich unter z. B. eines Handwerkers oder eines anderen Akademikers liegt, den ich aber berechnen muss, um von meinem Beruf leben zu können.“

"A very big problem with sign language interpreting is the lack of appreciation from many people involved and the constant need to justify myself. For example, I don't want to have to constantly justify the fact that I charge an hourly rate as a self-employed interpreter after my university degree that is significantly lower than, for example, a craftsman's or another academic's, but which I have to charge in order to make a living from my profession."

When asked about possible reasons for quitting, 21.7 % (another 28.3 % for 'sometimes') cited the high physical strain and 16.1 % (another 29.4 % for 'sometimes') the negative feedback from the community.

As described above, in purely mathematical terms, 18.4 hours of interpreting services are available annually for each deaf person, which corresponds to around 1.5 hours per month. However, this calculation already includes travelling time to the assignments, time for preparation and follow-up, time for invoicing and bookkeeping for the interpreter, time for further training or supervision and all other aspects of the interpreter's job. The calculation also assumes that all interpreters are employed full-time and work eight hours a day, five days a week. However, the survey data shows that this does not correspond to reality and that, on the contrary, the situation is likely to worsen, as many interpreters are planning to reduce the number of interpreting hours they offer (see above). In addition to the proportion of part-time interpreters and interpreters in rural areas with long travelling times, the results of the survey also show that the job structure plays a major role.

Interpreting assignments are usually carried out by a team of two interpreters if the interpreters

- (1) cannot control breaks or interruptions in the assignment,
- (2) are required to interpret for more than 60 minutes at a time, or
- (3) are required to interpret a conversation between four or more people.

Accordingly, frequently two interpreters are commissioned for one assignment. This double staffing further reduces the available resources considerably.

Some areas are also drawing above-average amounts of the overall resource. One example of this is the education system: For sign language-orientated deaf students in mainstream schools or hearing-orientated schools for the hearing-impaired (which usually teach in spoken language with the help of hearing technology such as hearing aids instead of sign language), two interpreters are deployed as a team for several hours a day. The same applies to deaf university students or trainees on vocational training programmes.

On closer inspection, the available interpreting hours per deaf person in Germany are therefore considerably lower than the 18.4 hours per person per year schematically calculated at the beginning of the paper. It can be assumed that many thousands of the deaf people in Germany have to manage almost entirely or completely without the services of sign language interpreters and are considerably restricted in their right to accessible communication, participation and inclusion. In addition, the area of private life is almost completely excluded from public funding or is subject to major obstacles. This applies, for example, to such interactions with the hearing majority of society as attending the funerals of close family members, talking to the coach of the children's sports club or signing a contract for a new mobile phone tariff.

This means that there is fierce competition for the limited resources of sign language interpreters. This is also reflected in the ordering process for sign language interpreters. The timing of the order plays a major role here. One of the questions in the survey was when deaf people typically make a request for interpreting. The deaf participants stated the following:

- (1) More than 6 months before the appointment: 10.3 % (another 12.1 % 'sometimes')
- (2) 6 months before the appointment: 10.3 % (another 17.2 % 'sometimes')
- (3) 3 months before the appointment: 29.2 % (another 28.4 % 'sometimes')
- (4) 1 month before the appointment: 54.4 % (another 23.6 % 'sometimes')
- (5) 2 weeks before the appointment: 48.9 % (another 23.6 % 'sometimes')
- (6) 1 week before the appointment: 32.1 % (another 21.9 % 'sometimes')
- (7) Spontaneously: 19.5 % (another 19.8 % 'sometimes')

Most orders are therefore placed one month to one week before the appointment; the fewest requests are sent out six months before an appointment. This contrasts with the responses of the hearing interpreters. They were asked when deaf people should make

a request so that there is a very high or high probability that there is free capacity on the part of the interpreters. The interpreters' answers are reproduced below:

- (1) More than 6 months before the appointment: 88.0% (another 4.7 % 'sometimes')
- (2) 6 months before the appointment: 86.3 % (another 7.7 % 'sometimes')
- (3) 3 months before the appointment: 65.8 (another 31.2 % 'sometimes')
- (4) 1 month before the appointment: 22.6 (another 55.3 % 'sometimes')
- (5) 2 weeks before the appointment: 6.0 (another 38.3 % 'sometimes')
- (6) 1 week before the appointment: 3.4 % (another 17.9 % 'sometimes')
- (7) Spontaneously: 2.6 % (another 12.8 % 'sometimes')

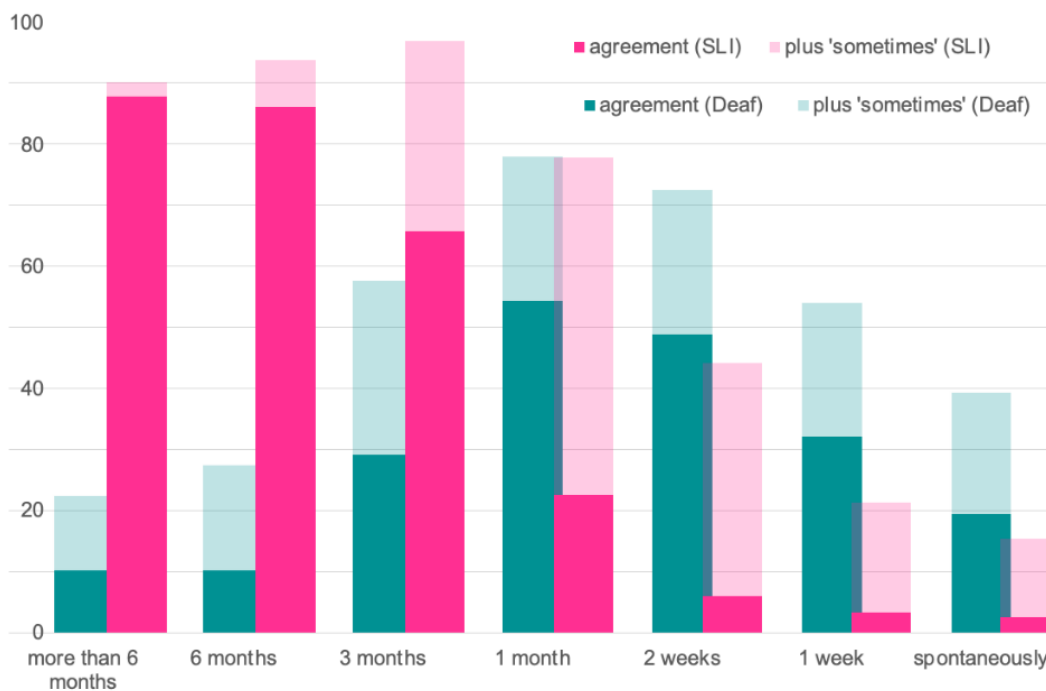

Figure 1. Order date

It can be seen that a request six months before an appointment is most likely to be successful. Requests made one month before the appointment have a much lower chance of success and requests made two weeks, one week or even less in advance are almost hopeless. This shows a considerable difference to the responses of deaf clients.

These figures are even more dramatic when we look at the nature of the spontaneously requested appointments. Here, 33,0 % (another 20.1 % für 'sometimes') of the deaf people who took part stated that these spontaneous requests were for acute medical emergencies for which they needed to ensure accessible communication. Concrete figures on how many acute medical emergencies this specifically concerns cannot be determined:

50.6 % of deaf participants stated that they do not send any enquiry at all when they are looking for interpreters spontaneously (another 20.2 % for 'sometimes'). They assume that there is no chance of a successful assignment and they therefore do not make the effort. Another reason given by 39.7 % for not making a request is that they do not send one for assignments that they consider to be of short duration (another 22.6 % for 'sometimes'). In contrast, only 4.2 % of the participating interpreters stated that they would not accept appointments with a short duration (another 11.0 % for 'sometimes').

Although it is possible that some interpreters give an answer here that they consider desirable and are not in reality available for short assignments, this reading is unlikely: the interpreters show a very strong service orientation across all answers in the survey and explicitly see themselves in the role of ensuring communication in as many contexts as possible. Their own comfort is clearly not the main motivator. When asked whether it is worth looking for interpreters for short assignments, the two groups differ markedly in their responses. There is clearly a need for dialogue between hearing sign language interpreters and their deaf clients in order to dispel such misunderstandings.

Further reasons for not commissioning a service are shown in the free text responses by deaf clients:

„Termine zu kurzfristig, Kostenübernahme Klärung dauert zu lange [...]“(sic)

“Appointments too short notice, clarification of costs takes too long [...]”

„Ich weiß sowieso Dolmetscherin voll und kommt nicht dann mache ich selbst“ (sic)

“I know the interpreter is fully booked anyway and if she doesn't come, I'll do it myself”

„zu viele Dolmetscher arbeiten in Inklusive schulen, haben regelmäßige Aufträge, da sind im arbeitsleben oder beim Arzt oder Privattermine schwer zu belegen, Dolmetscher haben es nicht „nötig“ da zu arbeiten, weil haben ja regelmäßiges Einkommen durch inklusive Schulen.“ (sic)

“too many interpreters work in inclusive schools, have regular assignments, so it's difficult to book interpreters for my working life or at the doctor's or for private appointments, interpreters don't “need” to work there because they have a regular income from inclusive schools.” (sic) (client)

The following reasons are given here: the experience that the confirmation of cost coverage by the responsible authorities or health insurance companies is made at too short notice, that no opportunities are seen anyway and it is better to plan without interpreters, that the interpreters have a sufficient volume of work due to regular assignments at schools, so that they would not be available for other requests. The answers to other

questions reveal considerable uncertainty and tension between the groups interviewed on both sides.

5 Conclusion

The article is based on a two-part empirical survey (I - expert interviews II - online questionnaire with a large turnout in both groups) on the ordering processes in the field of sign language interpreting in Germany. It shows that there is a blatant shortage here, which has an impact on the sensitivities of the two groups and their relationships with each other. This is in line with the results of the study by Napier et al. (2020) for the working life of deaf people in three European countries, including Germany. Sign language interpreting has undergone a process of academic professionalisation over the past two decades (Benner/Herrmann 2020, 2024; Grbic 2023). However, a persistent problem is that academic training programmes cannot provide graduates quickly and comprehensively enough and for all geographical areas of Germany. The actual commissioners, that is: the deaf clients, are faced with a blatant shortage of service providers. This shortage of sign language interpreters is reflected in the need to order interpreters at least six months in advance of an appointment in order to be successful. Despite this considerable amount of lead time, however, a successful assignment is not guaranteed. Requests at short notice are far more common, as not all appointments can be planned with this kind of lead time. Requests at particularly short notice have little chance of success. Such short-term requirements arise, for example, in the case of acute medical emergencies. This scenario was mentioned most frequently by the deaf people who took part. There is a need here among deaf customers, but there is little prospect of interpreters being available.

Deaf clients are obviously aware of this limited availability; in a large number of cases, they do not place orders if the appointment is at short notice. As the free text responses show, deaf clients also suspect that interpreting services are unevenly distributed: in the opinion of deaf clients, interpreters prefer permanent, reliable assignments that can be planned for the long term, as is the case for assignments in the inclusive education system, and are therefore not available for short-term assignments that are also short in duration.

For their part, the hearing interpreters stated in the survey that they encourage their deaf clients to make enquiries even at short notice. They show a considerable service-orientation and willingness to work harder in all the areas covered by the survey in order to meet the glaring shortage that they are aware of. In view of the dramatic figures, however, this endeavour seems futile, at least beyond the individual case, in order to cover the actual demand. This endeavour, in turn, does not seem to be clear to at least

some of the deaf clients; they show a clear resentment about how difficult it is to place interpreting orders. There is a tendency among these clients to at least partially blame the interpreters and their preferences when accepting assignments for this situation. However, pragmatic approaches were also put forward in the free text responses:

„Kaum ein Dolmetscher sagt „Danke für den Auftrag“. Sollte selbstverständlich sein!“ (sic, deaf client).

“Hardly any interpreters say ‘Thank you for your order’. Should be obvious!”

The current system of freelance sign language interpreters will not adequately solve the shortage of interpreters. The market is massively undersupplied, too few new interpreters are entering the market and a significant number of existing interpreters are considering leaving the profession or reducing the number of their working hours. The already tense situation is leading to frustration on both sides, which further favours the resignation of interpreters from the profession. The tense situation is likely to worsen with this trend. It is foreseeable that the situation will not improve on its own without political and administrative intervention, such as the establishment of an on-call service for medical emergencies.

References

- Benner, U. & Herrmann, A. (2020). Gebärdensprachdolmetschen. In: C. Maaß & I. Rink (eds.): *Handbuch Barrierefreie Kommunikation*. Frank & Timme. 381–402. <https://doi.org/10.26530/20.500.12657/43216>
- Benner, U. & Herrmann, A. (2024). Sign Language Interpreting. In: C. Maaß & I. Rink (eds.): *Handbook of Accessible Communication*. Frank & Timme. 363–383.
- Benner, U. & Juliane, R. (2018). Von der Freiheit eines (Gebärdensprach-) Dolmetschers. In: *Formate der Translation* 97.
- Deilen, S. (2022). *Optische Gliederung von Komposita in Leichter Sprache. Blickbewegungsstudien zum Einfluss visueller, morphologischer und semantischer Faktoren auf die Verarbeitung deutscher Substantivkomposita*. Frank & Timme.
- Deutscher Gehörlosenbund e.V. (2024). Available at: <https://dglb.de/>
- Grbić, N. (2023). *Gebärdensprachdolmetschen als Beruf. Professionalisierung als Grenzziehungsarbeit. Eine historische Fallstudie in Österreich*. Bielefeld: transcript.
- Hennies, J. (2009): *Lesekompetenz gehörloser und schwerhöriger SchülerInnen: Ein Beitrag zur empirischen Bildungsforschung in der Hörgeschädigtenpädagogik*. Manuscript of the PhD thesis. Humboldt-Universität zu Berlin. <http://edoc.hu-berlin.de/dissertationen/hennies-johannes-2009-07-15/>
- Hennies, J. (2020). Prälinguale Hörbehinderung und Schriftsprachkompetenz. In: C. Maaß & I. Rink (eds.): *Handbuch Barrierefreie Kommunikation*. Frank & Timme. 201–220. <https://doi.org/10.26530/20.500.12657/43216>
- Hennies, J. (2024). Prelingual hearing disabilities and literacy skills. In: C. Maaß & I. Rink (eds.). *Handbook of Accessible Communication*. Frank & Timme. 193–211.

- Hirvonen, M. & Viljanmaa, A. (2024) Interaction, Ad Hoc Renderings, and Shared Meaning-Making: Spontaneous and Live Audio Description as Forms of Interpreting. In: C. Zhan & R. Moratto (eds.). *Audio Description and Interpreting Studies: Interdisciplinary Crossroads*. Routledge. 3-27.
- Krammer, K. (2001). *Schriftsprachkompetenz gehörloser Erwachsener*. Publication of the research centre for Sign Language and Deaf Communication of the University of Klagenfurt. <https://core.ac.uk/download/pdf/14515198.pdf>
- Kurz, A., Stockhammer, C., Fuchs, S. & Meinhard, D. (2007). Das problemzentrierte Interview. In: Buber, R., Holzmüller, H.H. (eds.). *Qualitative Marktforschung*. Gabler. 465-477.
- Maaß, C. (2024). Intralingual Translation in Easy Language and in Plain Language. In: *The Routledge Handbook of Intralingual Translation*. Routledge: 234-251.
- Maaß, C. & Hansen-Schirra, S. (2022). Removing barriers: Accessibility as the primary purpose and main goal of translation. *Translation, mediation and accessibility for linguistic minorities*, 128. 33.
- Maaß, C. & Rink, I. (2022). Verständlichkeit und Gesundheitskompetenz im Spektrum zwischen Leichter und Einfacher Sprache. In: *Gesundheitskompetenz*. Springer Berlin Heidelberg. 1-13.
- Maaß, C., Rink, I. & Ahrens, S. (2022). An Academic Approach to an Emerging Field of Socio-Political Action: The Master's Programme "Accessible Communication" (UNIVERSITY OF HILDESHEIM). In: Netchaeva, N. V. (ed.). *ДЕНЬ ЯСНОГО ЯЗЫКА Сборник материалов Первого международного форума* (г. Москва, 28 мая 2021 г.). Казань: Издательство «Бук». 27–36.
- Maaß, L. M. (2022). Researching relations between hearing Sign Language interpreters and their deaf clients: Methodological considerations on empirical data collection with prelingually Deaf participants. *Linguistik Online*, 118(6). 99–111. <https://doi.org/10.13092/lo.118.9106>
- Maaß, L.M. (2023). *Erwartungen, Einstellungen, Erfahrungen. Zur Interaktion zwischen hörenden Gebärdensprachdolmetschenden und tauben Kund*innen*. Manuscript of the PhD thesis, Univ. Mainz.
- Maaß, L.M. (2025, in preparation). *Expectations, attitudes, experiences. On the interaction between hearing sign language interpreters and their deaf clients*. Frank & Timme.
- Metzger, C. (2008). *Lernstrategien erwachsener L2-Lerner der Deutschen Gebärdensprache: eine Analyse auf der Grundlage handlungstheoretischer und kognitionswissenschaftlicher Modelle*. Vol. 33. Narr Francke Attempto Verlag.
- Murray, J. J., Snoddon, K., De Meulder, M., & Underwood, K. (2020). Intersectional inclusion for deaf learners: moving beyond General Comment no. 4 on Article 24 of the United Nations Convention on the Rights of Persons with Disabilities. *International Journal of Inclusive Education*, 24(7). 691-705. <https://doi.org/10.1080/13603116.2018.1482013>
- Napier, J., Cameron, A., Leeson, L., Rathmann, C., Peters, C., Sheikh, H., Bosco Conama, J. & Moisselle, R. (2020). *Employment for Deaf Signers in Europe*. Trinity College Centre for Deaf Studies.
- Prillwitz, Siegmund (1990). Der lange Weg zur Zweisprachigkeit Gehörloser im deutschen Sprachraum. *Das Zeichen* 12. 133–141.
- Rink, I (2020). *Rechtskommunikation und Barrierefreiheit. Zur Übersetzung juristischer Informations- und Interaktionstexte in Leichte Sprache*. Frank & Timme.
- Rink, I. (2024). Communication Barriers. In: C. Maaß & I. Rink (eds.): *Handbook of Accessible Communication*. Frank & Timme. 33-68.
- Ruth, A. & Seeliger-Mächler, B. (2023). Pilotprojekt Deutsche Gebärdensprache: Zwei Sprachenzentren, zwei verschiedene Ansätze. Ein erster Vergleich und Erfahrungsbericht. *Fremdsprachen und Hochschule*, 100. <https://doi.org/10.46586/fuh.v100.2023.11375>

- Singleton, J. L., Tittle, M. D. (2000). Deaf parents and their hearing children. *Journal of Deaf studies and Deaf education*, 5(3). 221-236. <https://doi.org/10.1093/deafed/5.3.221>
- Witzel, A. (2000). Das problemzentrierte Interview. In: *Forum Qualitative Sozialforschung. Theories, Methods, Applications*, 1(1). 1–9. https://doi.org/10.1007/978-3-8349-9441-7_29

Diversity in Communication

To cite this article: Sopanen, P. & Bergroth, M. (2024). Att kommunicera stöd för språklig mångfald: Analys av lokala planer för småbarnspedagogik i tolv tvåspråkiga kommuner. *VAKKI Publications 16*, 123–140. <https://doi.org/10.70484/vakki.145587>

Att kommunicera stöd för språklig mångfald: Analys av lokala planer för småbarnspedagogik i tolv tvåspråkiga kommuner

Pauliina Sopanen^a & Mari Bergroth^a

^a Pedagogiska fakulteten, Avdelningen för pedagogik, Helsingfors universitet

Children's diverse linguistic backgrounds in Finnish early childhood education and care (ECEC) are acknowledged in the *National core curriculum for ECEC*. It states that multilingual children are supported in their languages, identities, general well-being, and self-esteem. In addition, the staff need to support and cooperate with multilingual families in matters related to multilingualism and learning. ECEC providers also create and follow a local curriculum, which is based on the national curriculum, and which considers local features and other local plans and curricula. In this study we examine intertextuality in local curricula for ECEC in twelve bilingual municipalities and specifically a section on multilingualism in languages other than Finnish and Swedish. We apply content analysis to examine similarities and differences in the local curricula on issues related to support for multilingual children and whether the rights of these children are realised on equal terms in the municipalities. The results show that issues related to language are discussed in each document. However, variation in authorities' ways to handle the section on multilingualism becomes visible when the curricula are compared between the municipalities, between the language versions of the curricula and in the formulations. We argue the importance of following similar guidelines in municipalities even if local specifications are highlighted, to ensure equal possibilities for all multilingual children in ECEC.

Nyckelord: flerspråkighet, intertextualitet, kommun, småbarnspedagogik, styrdokument

1 Inledning

Syftet med studien är att granska hur tolv tvåspråkiga kommuner kommunicerar språklig mångfald i sin lokala plan för småbarnspedagogik. Syftet är dagsaktuellt då allt fler barn inom småbarnspedagogiken har ett annat modersmål än finska, svenska eller samiska (härefter *flerspråkiga barn*) (Vipunen 2023, se även avsnitt 3). Språklig mångfald synliggörs i *Lag om småbarnspedagogik* (540/2018) och återspeglas i det nationella styrdokumentet *Grunderna för planen för småbarnspedagogik* (Utbildningsstyrelsen 2022), där det påpekas att de språkliga och kulturella aspekterna ska beaktas för varje barn som deltar i småbarnspedagogiken (se även avsnitt 3). Detta betyder att alla språk och kulturer ska ses som en berikande del av verksamheten (Sopanen 2022, Bergroth & Hansell 2020, Honko & Mustonen 2020). Samtidigt visar nationella kartläggningar (Silverström m.fl. 2023, Undervisnings- och kulturministeriet 2023) att flerspråkiga elever redan efter nybörjarundervisningen är i en svagare ställning än andra elever när det gäller jämlika möjligheter, välmående och kunskapsutveckling. Detta visar på vikten av att granska hur stödet för den språkliga mångfalden kommuniceras i tvåspråkiga kommuner i ett tidigt skede av utbildningsstigen.

Det finländska utbildningssystemet bygger på principen om decentralisering (Eurydice 2023), vilket innebär att anordnarna av småbarnspedagogik, i detta fall kommunerna, följer det nationella styrdokumentet (härefter nationell plan, NP) men de har även skyldigheten att utarbeta lokala styrdokument (härefter, lokal plan, LP). Både NP och LP är bindande dokument (Utbildningsstyrelsen 2022: 9). I LP ska småbarnspedagogiken i kommunerna preciseras, styras och stödjas och därtill ska andra LP såsom förskoleundervisningens läroplan, läroplanen för den grundläggande utbildningen och integrationsplanen beaktas (Utbildningsstyrelsen 2022: 9). Vi granskar om flerspråkiga barns rättigheter tillgodoses på lika villkor i de undersökta tvåspråkiga kommunerna med följande forskningsfrågor: 1) Hurdana skillnader finns det i kommunernas LP och 2) Vilka innehåll preciseras i kommunernas LP gällande uppdraget att skapa goda förutsättningar för lärande och utveckling av flerspråkiga barns egna modersmål och andraspråket finska / svenska?

2 Teoretiska synpunkter

Vikten av att inkludera barnens egna modersmål i den småbarnpedagogiska verksamheten är mångfasetterad. De egna språken kan stödja både barnets lärprocesser (Otwinowska m.fl. 2023, Barac & Bialystok 2011, Adesope m.fl. 2010) och den språkliga identitetsbildningen på ett positivt sätt. Identitet är i sin tur nära förknippat med barnets socio-emotionella välmående och kan främja barnets delaktighet och agens (Kalland

m.fl. 2022, Duarte 2018). Dessutom kan kommunikation på och kring flera olika modersmål i verksamheten vara en viktig brobyggare mellan den småbarnspedagogiska verksamheten och hemmen (Nemeth 2021, Tkachenko m.fl. 2021, Lastikka & Lipponen 2016). Trots de positiva effekterna av barnens modersmål tenderar de vara osynliga i småbarnspedagogisk verksamhet (Bergroth & Alisaari 2023, Tyrer m.fl. 2022, Honko & Mustonen 2020), något som aktualiserar behovet att granska hur dessa frågor kommuniceras på policynivå i olika kommuner i Finland.

För att barnen ska kunna utveckla och upprätthålla alla sina språk, behöver språken stödas i barnets omgivning. Vi utgår från Bronfenbrenners (1979) ekologiska systemteori enligt vilken olika faktorer och omständigheter, dvs. system, samspelar i barnets utveckling. Mikro-, meso-, exo- och makrosystemen samverkar med varandra och har en inverkan på barnets utveckling. Som exempel på mikrosystem kan nämnas bland annat interaktionen mellan barnet och andra familjemedlemmar, mellan barnet och andra barn eller mellan barnet och personalen på daghemmet. Mikrosystem består av institutioner och grupper som direkt inverkar på barnet och som barnet i sin tur ömsesidigt samverkar med (Grøver 2018: 18–20). Familjen, hemmet och den småbarnspedagogiska verksamheten ses som viktiga mikrosystem för barnet och för dess språkutveckling.

Den följande systemnivån, mesosystemet, innehåller samspel mellan två och flera mikrosystem som barnet aktivt deltar i (Bronfenbrenner 1979: 25). Ett exempel på mesosystem är samverkan mellan daghemmet och familjen. I motsats till mikro- och mesosystem innefattar exosystemet sådana kontexter som barnet inte självt deltar i, men som ändå har inverkan på barnets liv som exempelvis föräldrarnas arbetsplats (Bronfenbrenner 1979: 26). Den småbarnspedagogiska administrationen och andra tjänsteleverantörer som påverkar barnets liv implicit kan också ses som exosystem (Turja 2017: 160). Trots att barnen inte medverkar direkt med beslutsfattande organ på kommunnivå, har de som fattar beslut och skriver lokala styrdokument för småbarnspedagogik en indirekt inverkan på barnets vardag, liv och framtid. Makrosystemet i sin tur kan anses innefatta den kultur eller de kulturer som barnet och barnets familj är en del av (Grøver 2018: 8–20). Makrosystemet består av olika värderingar, normer och ideologier som påverkar barnets liv och utveckling.

Bronfenbrenners olika system påverkar barnets möjligheter att utvecklas som flerspråkig individ, vilket gör dem relevanta för studien. Frågor kring hur barnets språk stöds hemma eller på daghem (mikrosystem) och hur vårdnadshavare och daghempersonal samarbetar för att stödja barnets flerspråkiga identitet och språkutveckling (mesosystem) är avgörande. Därtill är det viktigt att betrakta exosystem och makrosystem som påverkar barnets möjligheter mer implicit. Vilken betydelse flerspråkigheten har på

makro- eller exonivå, inverkar också på det som händer i mikro- och mesosystemen. I studien granskar vi samspelet närmast på textuell plan.

Bronfenbrenners ekologiska systemteori har, utöver studier kring barnets utveckling, inspirerat även forskning i andraspråkslärande (Douglas Fir Group 2016) och forskning i språkpolicyer (se till exempel Sopanen 2022, Menken & García 2010, Hornberger & Johnson 2007). Det har framkommit att språkpolitiska beslut och språklagstiftning på makronivå påverkar policyer, såsom läroplaner och verksamhetsplaner, på mesonivå och vidare på mikronivå. I denna studie ligger huvudfokus på styrdokument som text. Styrdokument som text både skapas och tolkas av policyagenter. Tidigare studier har visat att de som bearbetar makronivåns policyer på mesonivå (eller exonivå) har en stor betydelse för hur policyer tolkas, tillämpas och, till slut, implementeras (se exempelvis Ali & Ready 2021, Johnson & Freeman 2010). Policytexten blir en sammanbindande länk som kopplar ihop de olika policyaktörerna, policynivåerna och de idéer som inkluderas, eller kan tolkas inkluderas, i de olika dokumenten (Bergroth 2021, Bergroth 2020). I en nyligen publicerad utredning fann Sopanen med kollegor (2024) att personalen inom småbarnspedagogik önskade tydliga beskrivningar i LP, medan ledarna betonade vikten av tydliga beskrivningar i både NP och LP. Det poängterades också att trots att både finskspråkig och svenskspråkig småbarnspedagogik följer samma NP, skapar den språkliga närmiljön olika utgångspunkter för arbetet med flerspråkighet. I en rapport av Repo med kollegor (2018: 54–57) framkom det att både personalen och ledarna inom småbarnspedagogik var bättre insatta i innehållet i LP än i innehållet i NP, något som framhäver betydelsen av LP för verksamheten. Författarna (Repo m.fl. 2018: 112) konstaterade dock gällande bemötandet av språklig och kulturell mångfald att LP-beskrivningar består i stort av textstycken och innehåll kopierade från NP utan någon tydlig lokal förankring. Eftersom NP och LP har reviderats i många kommuner under 2022 finns det skäl att granska om delen om flerspråkiga barn också har utvecklats vidare i LP.

I studien utgår vi från intertextualitet för att kunna spåra och identifiera de lokala särdragen i LP. Enligt Johnson (2015: 168) kan intertextuell analys av policytexter visa bland annat hur texten kan sammankopplas med andra texter och diskurser. I linje med tidigare studier om intertextualitet menar Johnson (2015: 169) att språkpolicyer har beröringspunkter med tidigare policydokument, ikraftvarande policydokument och även tidigare och pågående samhällsdiskurser. I denna studie ligger fokus på den intertextualitet som kan spåras mellan NP och LP för småbarnspedagogik.

3 Material och metoder

Studien är en del av ett större projekt *Delaktig i språklig mångfald* som har som syfte att öka förståelsen kring svenska som andraspråk inom småbarnspedagogik och förskola

sett ur olika aktörers perspektiv samt att stötta den framväxande flerspråkiga språkliga identiteten hos alla barn. I projektet läggs särskilt fokus på småbarnspedagogiken i södra Finland, eftersom frågor kring svensk integration, barn och unga, och samverkan mellan språkliga praktiker som inkluderar svenska, finska och engelska och de egna modersmålen inte tidigare har studerats där i någon nämnvärd omfattning (Kosová & Sundbäck 2021).

Enligt Utbildningsförvaltningens statistiktjänst (Vipunen 2023) är andelen flerspråkiga barn i småbarnspedagogik 12,4 % i Finland. Andelen flerspråkiga barn i småbarnspedagogik är högst i Nyland (21,4 %), men även i studiens andra undersökta landskap, Egentliga Finland, är andelen 12,9 %. Då statistiken om barns språkliga bakgrund (Vipunen 2023, Finlands officiella statistik 2023) visar barnets registrerade modersmål, kan den språkliga mångfalden dessutom vara mera utbredd än så. Enligt en färsk utredning (Sopanen m.fl. 2024) meddelade den pedagogiska personalen på daghem att det var vanligt förekommande att ha flerspråkiga barn i den egna barngruppen, även i den svenskspråkiga småbarnspedagogiken.

Analysmaterialet i studien består av LP i sammanlagt tolv tvåspråkiga kommuner i Nyland och Egentliga Finland (se Bilaga 1). De undersökta kommunerna uppfyller dessutom åtminstone två av följande tre kriterier: antalet invånare i slutet av år 2022 var över 10 000, andelen invånare med svenska som registrerat modersmål i kommunen var minst 10 % och andelen barn med något annat språk än svenska eller finska som registrerat modersmål inom småbarnspedagogiken var minst 10 % (Finlands officiella statistik 2023, Vipunen 2023).

I studien analyseras de textstycken i NP och i LP som berör flerspråkiga barn i avsnitt 4.6 *Preciseringar gällande språk och kultur* i dessa tolv kommuner. Analysen består av tre steg. I det första steget granskas om avsnitt 4.6 förekommer i LP och om lokala särdrag specificeras i det. I linje med NP ska det beskrivas och preciseras i LP bland annat på vilka sätt verksamheten för olika språk- och kulturgrupper ordnas, på vilket sätt flerspråkiga barn får stöd för att lära sig svenska eller finska och hur samarbete i frågor kring språk och språkval arrangeras med familjer. Det andra analyssteget består av jämförande innehållsanalys mellan NP och LP. Innehållsanalysen tar fasta på bland annat modaliteter (exempelvis vad *ska*, *kan* och *får* göras, eller vad som är *möjligt att göra*) och agens (vem agerar) (se exempelvis Törrönen 2013). Med hjälp av innehållsanalys skapas studiens analyskategorier (tabell 1).

Tabell 1. Preciseringskrav i LP, de skapade analyskategorierna samt beskrivningen i NP

I LP ska följande frågor besvaras (Utbildningsstyrelsen 2022: 57)	Analys-kategori	Beskrivning i NP (Utbildningsstyrelsen 2022: 54) (Beskrivningen har förkortats i vissa delar för att spara utrymme)
	(identitet inkluderas i de andra kategorierna)	I den småbarnspedagogiska verksamheten ska [...] flerspråkiga barn få stöd för att utveckla sina språkkunskaper, sina språkliga och kulturella identiteter och sin självkänsla.
<i>på vilket sätt [...] flerspråkiga barn får stöd för att lära sig svenska eller finska?</i>	Utvecklingen av kunskaper i svenska eller finska	Utvecklingen av barnens kunskaper i svenska [...] ska främjas målinriktat och pedagogiskt och utgående från barnens behov och förutsättningar på alla områden som barnets språkliga kunskaper och färdigheter omfattar. Med hjälp av mångsidiga kommunikationssituationer och lärmiljöer ska barnen ges möjlighet att använda och tillägna sig svenska som andraspråk i olika fostrings- och undervisningssituationer. Ett konkret språk och ett uttrycksförråd som används i vardagen ska vara utgångspunkten för att tillägna sig svenska eller finska. Förmågan att förstå och förmågan att producera språk ska knytas samman. På detta sätt lär sig barnet att göra iakttagelser och uttrycka sina tankar, känslor och åsikter på ett eget och för situationen lämpligt sätt.
	Stödåtgärder för flerspråkiga barn	En del av barnen blir bekanta med den finländska kulturen och det svenska eller finska språket först då barnet börjar i småbarnspedagogiken. Att ett barn bekantar sig med och försöker lära sig det svenska eller finska språket ska inte jämföras med stödet som ges i småbarnspedagogiken (kapitel 5).
<i>på vilket sätt samarbete och rutiner som gäller familjens språkval och stödet för modersmålet ordnas?</i>	Samverkan med familjerna för lyckad integration	Vårdnadshavarna ska få höra om den finländska småbarnspedagogikens mål, innehåll och metoder. Personalen ska diskutera familjens språkmiljö, språkval, flerspråkiga och kulturella identiteter samt utvecklingen och betydelsen av barnets modersmål – ett eller flera – med vårdnadshavarna. Småbarnspedagogiken stöder barnets integrering i det finländska samhället.
	Personalens uppdrag för barns modersmål och flerspråkighet	I mån av möjlighet skapas även tillfällen där barnen kan använda och lära sig sitt eget eller sina egna modersmål. Det egna modersmålet och att lära sig svenska eller finska som andraspråk ligger till grund för barnets funktionella två- och flerspråkighet.
	Familjens uppdrag för modersmål	Ansvaret för att upprätthålla och utveckla barnets modersmål – ett eller flera – och kultur ligger i första hand hos barnets familj.

I det tredje steget jämförs de tolv LP med varandra och med NP. Med hänvisning till det begränsade utrymmet presenteras i artikeln enbart excerpt ur de svenskspråkiga LP. Av den anledningen hänvisas det härefter bara till svenska som andraspråk. Eftersom de finskspråkiga integrationsstigar har varit primära även i de tvåspråkiga kommunerna (Thors 2018, Creutz & Helander 2012) är det av särskilt intresse att granska om även de svenskspråkiga LP tar upp frågor kring flerspråkiga barn. Inom ramen för studien analyserar vi inte skillnaderna mellan språkversionerna inom kommunerna i detalj.

4 Mångfald i kommunikationen kring språklig mångfald i kommunerna

I det här kapitlet redogör vi för resultaten i analysstegen 1–3. Resultaten diskuteras närmare i avsnitt 5. I tabell 2 ges först en översikt över hur de analyserade textsnuttnarna i LP förhåller sig till ursprungstexten i NP. Vi har identifierat tre olika typer av variation, nämligen strukturell variation, skillnader mellan de finsk- och svenskspråkiga versionerna i respektive kommun och variation genom olika visuella tillägg. Därtill förekommer variation i innehållet i LP vilket diskuteras närmare i avsnitt 4.1 och 4.2.

När det gäller den strukturella variationen har vi identifierat fem underkategorier (se tabell 2). I den första kategorin räknas med text i LP som är identisk med text i NP, medan den andra innehåller text från NP samt lokala preciseringar. I den tredje inkluderas LP som innehåller vissa delar av texten i NP kombinerade med lokala preciseringar. I den fjärde underkategorin kombineras textstycken i NP med lokala preciseringar i den löpande texten. Den femte kategorin innehåller LP utan avsnitt 4.6.

Tabell 2. Variationen i avsnitt 4.6 i kommunerna

Typen av variation	Kategori	Kommun
Strukturell	1) Hela texten från NP	Grankulla, Helsingfors
	2) Hela texten från NP följt av lokala preciseringar	Borgå, Esbo, Espoo, Kyrkslätt, Pargas, Sundedeå, Vanda, Åbo
	3) Textstycken från NP samt lokala preciseringar	Sibbo, Sipoo
	4) Lokala preciseringar inbakade i texten från NP	Lovisa, Raseborg
	5) Avsnitt 4.6 saknas	Turku
Skillnader mellan språkversionerna		Esbo <--> Espoo, Sibbo <--> Sipoo, Åbo <--> Turku
Tillägg i form av bild, figur eller tabell		Borgå, Lovisa, Pargas, Vanda

Det finns tydliga kommuninterna skillnader mellan språkversionerna i Esbo, Sibbo och Åbo. För dessa har även de finska namnen på LP inkluderats i tabellen och senare i avsnitt 4.1 och 4.2. I alla de undersökta kommunerna skiljer sig beskrivningarna från varandra: exempelvis längden på texten varierar från en halv sida upp till tre sidor. I LP i Borgå, Lovisa, Pargas och Vanda förekommer det också tillägg i form av bild, figur eller tabell. I de följande avsnitten diskuteras innehållsliga likheter och skillnader i detalj. För kommuner vars LP i båda språken är likadana används det svenskspråkiga namnet på kommunen och normal stil (t.ex. Raseborg). Ifall det hänvisas i texten bara till en språkversion av LP i Esbo, Sibbo eller Åbo, används kursiv stil (t.ex. *Esbo* eller *Espoo*). Helsingfors och Grankulla, där texten är identisk med NP och *Turku* där avsnittet saknas, har utslutits ur den fortsatta analysen.

4.1 Utvecklingen av kunskaper i svenska som andraspråk

I NP uttrycks det på många sätt hur utvecklingen i svenska ska stödjas i småbarnspedagogik. I de flesta LP framkommer, implicit eller explicit, att avsnitt 4.6 handlar om flerspråkiga barn och deras språklärande (i andraspråk), men det nämns inte explicit i NP vem som ansvarar för att utveckla barnens kunskaper i svenska. Den förpliktande, normativa stilen i dokumentet hänvisar till personalens uppgifter inom småbarnspedagogiken: utveckling av barns kunskaper i svenska ska främjas i olika situationer, med hjälp av olika metoder och utgående från barnens behov. I LP i Pargas, Sjundeå, Vanda och Åbo har det förpliktande ska uteslutits, och i Esbo, Kyrkslätt och Sibbo nämns det bara en eller två gånger. Passiva formuleringar kring uppgifter som har med utveckling av andraspråkskunskaper att göra (se tabell 1) är fortfarande vanliga i LP, men dessa uppgifter riktas också explicit till personalen/personalen inom småbarnspedagogiken (Borgå, Esbo, Kyrkslätt, Raseborg, Espoo, Sjundeå, Vanda), läraren inom småbarnspedagogiken (Espoo, Raseborg, Vanda), alla i vård- och fostringspersonalen (Borgå) och vi (Pargas, Åbo).

(1) Läraren inom småbarnspedagogik ansvarar för planeringen, utvärderingen och den pedagogiska dokumenteringen av S2-undervisningen i sin grupp och för samarbetet med vårdnadshavarna. Hela personalen deltar i den språk- och kulturmedvetna småbarnspedagogiken samt i genomförandet av S2-undervisningen. [...] (LP i Vanda: 59)

I exempel 1 är det läraren inom småbarnspedagogik som uppges ansvara för pedagogiskt ledarskap i fråga om andraspråksundervisningen i Vanda medan hela personalen deltar i genomförandet av den. I exemplet nämns S2-undervisning, men det är oklart om man med detta avser verksamhet som skiljer sig från den normala språkmedvetna verksamheten i gruppen (om S2-undervisning inom småbarnspedagogik, se Owl Group Oy 2022). En likadan arbetsfördelning syns även i Raseborg. När andraspråksundervisningen förväntas ske i alla situationer, och inte bara vid pedagogiskt planerade och mål-inriktade undervisningstillfällen, betonas vikten av samarbete och språkmedvetna arbetsätt hos hela personalen. En närmare betraktelse av LP i kommunerna visar att utöver personalen och lärarna nämns det även andra personer i samband med andraspråkslärandet och -utveckling: språk- och kulturlärare (Borgå, Espoo, Raseborg), vuxna i verksamheten (Lovisa), speciallärare (Borgå, Sibbo) och talterapeuter (Borgå). I Raseborg och Sjundeå nämns även vårdnadshavarna, men bara i samband med samverkan med personalen (se exempel 6 och 7).

Andraspråkslärandet behandlas i alla LP men med varierande djup och delvis med olika innehåll. I LP i Espoo finns det ett eget avsnitt med rubriken *Stöd för inläring av finska som andraspråk hos främmande- och flerspråkiga barn* (egen översättning) och i LP i Borgå ett avsnitt med rubriken *Stödjande av flerspråkiga barn och barn med främmande*

språk. Båda avsnitten tar upp frågor specifikt kring andraspråkslärandet. I Borgå, *Espoo*, Lovisa och Raseborg diskuteras temat i detalj medan det i andra LP nämns mer allmänt hur undervisningen kan arrangeras, vem som ansvarar för den och vilka metoder som kan användas. Exempel 2 belyser en del av de detaljerade beskrivningarna av personalens uppgifter i Borgå.

(2) I planeringen av undervisningen ska man beakta att alla situationer är inlärningssituationer och alla i vård- och fostringspersonalen har ett pedagogiskt ansvar. Planeringen och genomförandet av den pedagogiska verksamheten syns i vardagliga rutiner, övergångsskeden och barnets basvård. Då man arbetar med barn ska man använda ett gott vardagsspråk (lättförstått språk), hålla paus då man talar och ge en instruktion i taget. Bilder, föremål, stödtecken eller uttryck och gester kan användas för att stödja barnens färdigheter i språkförståelse samt delaktighet. Barnet förses med modeller för rikt språkbruk till exempel genom ordlistor och barnlitteratur relaterade till olika situationer eller ämnesområden. (LP i Borgå: 22)

I LP i Borgå diskuteras även barnets delaktighet, personalens observationer och dokumentation av barns språkbruk och -kunskaper samt olika verktyg som kan användas. På samma sätt som i Borgå redogörs det i Lovisa detaljrikt för hur man kan skapa goda förutsättningar för flerspråkiga barn att utveckla sina kunskaper i andraspråket samt hur dessa kunskaper vid sidan av modersmålet ger grunden till fortsatt lärande. De två styrdokumenterna i Borgå och Lovisa liknar varandra även i frågor kring samarbetet med barnrådgivning samt kontinuiteten från daghem till förskola, teman som inte nämns i andra LP i avsnitt 4.6.

Tillägg till den del i NP som behandlar andraspråkslärandet är vanliga även i andra LP om än inte i lika stor omfattning som i Borgå, Lovisa och Raseborg. Det förekommer innehållsmässiga tillägg till tematiken svenska som andraspråk i LP gällande exempelvis arbetsmetoder (alla LP förutom *Esbo*), material (Borgå, *Espoo*, Kyrkslätt, Raseborg, Sjundeå, Vasa, *Åbo*), observation (Borgå, *Esbo*, Lovisa, Raseborg, *Sibbo*) och administration (Borgå, Lovisa, Raseborg, *Sibbo*). Det som däremot inte tagits med i någon LP är delen om stödåtgärder för flerspråkiga barn (se tabell 1). En anledning kan vara att då NP reviderades våren 2022 gällande kapitel 5 *Stöd för barnet* (Kannel m.fl. 2023) tillades även följande mening i avsnitt 4.6: “[a]tt ett barn bekantar sig med och försöker lära sig det svenska eller finska språket ska inte jämföras med stödet som ges i småbarnspedagogiken (kapitel 5)”. Detta tillägg understryker ytterligare hela den pedagogiska personalens ansvar för att stötta språkutvecklingen hos flerspråkiga barn. Flerspråkighet är således inte en specialpedagogisk uppgift, vilket tidigare var en vanligt förekommande uppfattning inom småbarnspedagogik (Bergroth m.fl. 2024). Detta tillägg i NP 2022 jämfört med den tidigare versionen NP 2018 har inte inkluderats i de LP som vi undersökt. Detta tyder på att avsnitt 4.6 inte reviderades på lokal nivå i samband med bearbetningen av kapitel 5 i LP.

4.2 Samarbete och rutiner som gäller familjens språkval och barnets modersmål

Enligt NP preciseras det i LP på vilka sätt personalen samarbetar med vårdnadshavarna gällande familjens språk (Utbildningsstyrelsen 2022: 57). I LP förekommer det sällan detaljrika beskrivningar av hur personalen kan erbjuda möjligheter för det flerspråkiga barnet att utveckla sitt/sina modersmål i småbarnspedagogiken: i *Esbo*, *Pargas* och *Sibbo* nämns det ytligt att barns språkliga och kulturella bakgrunder tas i beaktande i verksamhetsplanering eller att synliggörande av barnens språk diskuteras med vårdnadshavarna. I *Borgå*, *Espoo*, *Kyrkslätt*, *Raseborg*, *Sjundeå* och *Åbo* lyfts dessutom olika möjligheter för att använda modersmålen i verksamheten fram (exempel 3, 4 och 5).

(3) I småbarnspedagogiken stöds barnets eget modersmål i mån av möjlighet exempelvis med hjälp av arbetstagare som talar samma språk samt genom att möjliggöra skapandet av lekgrupper för barn inom samma språkgrupp. Digitala medel utnyttjas i att stöda modersmålet exempelvis med hjälp av programmet Luku-Lumo och genom att lyssna på sagor och sånger på det egna modersmålet. Därtill stöds barnets eget modersmål genom att delta i bibliotekens sagostunder på olika språk och/eller genom att låna böcker på olika språk till småbarnspedagogiksenheten. (LP i *Sjundeå*: 49)

I exempel 3 beskrivs olika sätt att ta barnens olika språk i beaktande i verksamheten: lättillgängligt material, samarbete med bibliotek, lekgrupper samt samverkan med arbetstagare som delar språket med det flerspråkiga barnet. I viss mån lyfts likadana sätt att erbjuda möjligheter att använda modersmål i verksamheten fram även i *Raseborg*, *Åbo* och *Espoo*, men bara i *Borgå* nämns undervisning i barns eget modersmål som en möjlighet. I dessa exempel är det personalen som spelar en central roll. I exempel 4 är det dock själva barnen som ses som aktiva aktörer som genom sitt agerande kan, eller får, synliggöra sina språk och kulturer.

(4) Barnen deltar i planeringen, genomförandet och utvärderingen av verksamheten, vilket gör det möjligt att synliggöra barnens kulturer i barngruppens verksamhet. Barnet får synliggöra sitt eget språk, sin kultur och sin åskådning och de ses som berikande för gemenskapen. Personalen är medveten om att den hela tiden fungerar som modell för hur man förhåller sig till mångfald och hur man synliggör den. (LP i *Kyrkslätt*: 70)

I exempel 4 framhävs det flerspråkiga barnets egen roll i att synliggöra mångfald. Även i en tidigare kartläggning kring LP (Repo m.fl. 2018, 113) konstaterades det vara vanligt, men något problematiskt, att utgå från mångfalden hos barn som finns i gruppen, i stället för personalens pedagogiska färdigheter i att möta mångfald. Sista meningen i exemplet betonar ytterligare att personalen bör vara medveten om att den visar sitt eget förhållningssätt till mångfald genom sina handlingar, och det åläggs till personalen att synliggöra mångfald. I andra LP omnämns sällan personalens medvetenhet om och reflektioner kring sitt agerande, sina värderingar och sina attityder explicit (se dock *Raseborg*). Däremot nämns det explicit i *Esbo*, *Raseborg*, *Sjundeå* och *Åbo* att man uppskattar

och värdesätter flerspråkighet och mångfald i småbarnspedagogik, vilket även syns i exempel 5.

(5) På samma sätt som vi värdesätter och lyfter fram den finlandssvenska kulturen värnar vi om, värdesätter och lyfter fram de olika språken och kulturerna i gruppen och i samhället överlag. [...] Barnens språkliga medvetenhet utvecklas då vi lär oss ord, uttryck och sånger på olika språk. Vi bekantar oss med olika kulturer, seder och religioner som är representerade i gruppen och i samhället. [...] Det är viktigt att visa att också barnens andra språk är värdefulla, vi visar intresse för barnets hemspråk, man kan t.ex. uppmuntra barn med andra språk att lära resten av gruppen några ord eller en sång på sitt språk. (LP i Åbo: 52)

Till skillnad från de andra exemplen används pronomenet *vi* i exempel 5. *Vi*, som används endast en gång i hela NP, förekommer relativt ofta i vissa LP, men bara i Åbo och Pargas i avsnitt 4.6. *Vi* i policydokument kan få både inkluderande och exkluderande betydelser (se Kim 2014; Mulderrig 2012), och i exemplet kan *vi* anses hänvisa till personalen, personalen och barnen, småbarnspedagogiken i kommunen eller gemenskapen som inkluderar personalen, barn och familjer. I detta exempel kan *vi* ses som ett sätt att närma sig och inkludera läsaren i stället för att använda den normativa och opersonliga stilen som kännetecknar policydokument. Att använda *vi* kan även anses mjuka upp stilen på liknande sätt som att utesluta verbet *ska*.

Enligt NP ska det i kommunerna beskrivas och preciseras "på vilket sätt samarbete och rutiner som gäller familjens språkval och stödet för modersmålet ordnas" (Utbildningsstyrelsen 2022, 57). I *Esbo*, *Lovisa*, *Pargas*, *Vanda* och *Åbo* beskrivs samarbete och samverkan med familjer med en eller två meningar som i stort sett följer formuleringen i NP. I *Borgå*, *Espoo*, *Kyrkslätt*, *Raseborg*, *Sibbo* och *Sjundeå* har samarbetet beskrivits på mer varierande sätt.

(6) Barnens språkinlärning understöds i samarbete med hemmen och vårdnadshavarna. Familjerna uppmuntras till att använda sitt eget modersmål och familjerna sporras till biblioteksanvändning och läsningens värld. Barnens språkutveckling iakttas och utvärderas kontinuerlig [sic] och man diskuterar språkutvecklingen med vårdnadshavarna. (LP i Sjundeå: 49)

I exempel 6 preciseras det inte exakt hur barnets språklärande understöds och språkutveckling observeras, men samarbete mellan personalen och vårdnadshavarna betonas. Den andra meningen i exemplet visar att familjerna anses ha ansvar för att upprätthålla barnets modersmål, och personalen kan stödja detta arbete genom att uppmuntra vårdnadshavarna att använda sitt/sina modersmål på olika sätt. I följande exempel (exempel 7) påpekas det explicit att det är vårdnadshavarnas uppgift att lära ut, stödja, upprätthålla och utveckla barnets modersmål. Vårdnadshavarna är ofta också de personer som vet mest om hur barnets språkutveckling i modersmålet/ modersmålen framskrider. Genom samverkan mellan vårdnadshavarna och personalen skapas goda förutsättningar för barnets flerspråkiga utveckling. I exemplet framkommer det även att pedagogiska

mål och metoder gällande andraspråklärande diskuteras med vårdnadshavarna, vilket betonar samverkan även i fråga om andraspråket.

(7) Personalen är medveten om modersmålets betydelse för barnets utveckling och lärande och stöder föräldrarna i deras uppgift att lära ut och stöda hemspråket. Språkutvecklingen gällande barnets hemspråk diskuteras tillsammans med föräldrarna då barnets individuella plan för småbarnspedagogik görs upp och utvärderas. Ansvar för att upprätthålla och utveckla barnets modersmål och kultur ligger i första hand hos vårdnadshavarna. I barnets individuella plan för småbarnspedagogik antecknas de pedagogiska mål och metoder man med vårdnadshavarna kommit överens om för undervisningen i svenska/finska som andra språk. (LP i Raseborg: 39)

Exempel 7 visar att både personalen och familjerna anses viktiga för barns flerspråkiga utveckling och samverkan mellan dem är viktig för barnets språkutveckling, välmående och uppväxt. Samverkan mellan personalen och familjerna kommer fram även i exempel 8 via begreppet *fostringsgemenskap*, dvs. samarbetet med vårdnadshavarna.

(8) Fostringsgemenskapen tillsammans med vårdnadshavarna stöds, och småbarnspedagogiken stödjer även hela familjens integration genom att introducera dem till kommunens tjänster och den finska kulturen. (LP i *Sibbo*: 49)

I exempel 8 nämns integrationen till det finländska samhället, något som diskuteras i samband med lokala preciseringar bara i LP i *Sibbo* (exempel 8) och i LP i Borgå. Till skillnad från Borgå poängteras det i *Sibbo* att småbarnspedagogiken förväntas stödja inte bara barnets integration utan hela familjens integration i det finländska samhället (se även Bergroth m.fl. 2024: 52). I *Sibbo*'s fall nämns det explicit att barnen integreras på finska "då de flesta familjer med främmande- eller flerspråkiga barn som flyttat till Finland väljer ett daghem på majoritetsspråket finska" (LP i *Sibbo*: 48). Detta kan tolkas som att kommunen i sin LP kommunicerar att invandrarnas lagstadgade, subjektiva rätt till att välja integrationsspråket (Lag om främjande av integration 2010/1386) inte per automatik gäller i den tvåspråkiga kommunen. Värt att notera är dock att den svenskspråkiga LP i *Sibbo* är från 2019 medan den finskspråkiga LP är från 2022. I den finska versionen från 2022 nämns inte delen om integration. Ytterligare är det värt att notera att även om flerspråkiga barn och deras lärande och utveckling diskuteras i andra svenskspråkiga LP betyder det inte automatiskt att flerspråkiga barn integreras på båda språken i dessa kommuner. Speciellt i de kommuner där den svenskspråkiga och den finskspråkiga LP är identiska, är det möjligt att den ena LP är en direkt översättning av den andra.

Med tanke på innehållet i de tolv LP förekommer det mer variation mellan de undersökta LP i frågor kring samarbetet med familjer och modersmål än i frågor kring andraspråklärandet. Tillägg som preciserar samverkan med familjer och stöd för modersmålet förekommer inte lika ofta i LP som tillägg på temat andraspråklärande. Dessutom är de enstaka meningarna ofta korta. Diskussioner med vårdnadshavarna gällande familjers språk är det tema som förekommer mest frekvent, följt av möjligheterna

att stötta modersmål i verksamheten. Däremot nämns inte teman som integration, småbarnspedagogikens innehåll och funktionell två- och flerspråkighet ofta i LP även om dessa teman syns i NP (se tabell 1).

5 Sammanfattande diskussion

Småbarnspedagogiken i Finland baserar sig på nationella (NP) och lokala (LP) styrdokument som följs av anordnarna av småbarnspedagogik. I denna artikel analyserades intertextualitet (Johnson 2015) mellan NP och LP i tolv tvåspråkiga kommuner gällande kommunikationen kring språklig mångfald och flerspråkiga barn. Studien visar att kommunerna har en mångfald av olika sätt att hantera sina LP, exempelvis att skriva in tillägg eller att kopiera text som sådan från NP. Dessa gäller både språkliga formuleringar och innehåll i texten. Resultaten i studien kan sammanfattas enligt följande: det finns variation i textstyckena i avsnitt 4.6 både mellan kommunerna, inom kommunerna (mellan språkversionerna) och mellan de olika delarna av den analyserade textsnutten (andraspråk vs. modersmål). Skillnaderna i LP är dels innehållsliga, dels språkliga.

Resultaten kring innehållsliga likheter och skillnader i LP visar att det är mer vanligt med detaljerade svar på frågan "på vilket sätt [---] flerspråkiga barn får stöd för att lära sig svenska" än på frågan "på vilket sätt samarbete och rutiner som gäller familjens språkval och stödet för modersmålet ordnas". Att tillägg gällande andraspråklärandet förekommer i alla LP visar att småbarnspedagogik anses vara ett viktigt mikrosystem (Bronfenbrenner 1979) för flerspråkiga barn, och personalens roll i mikrosystemet är betydande. I NP och i en del av LP nämns det att vårdnadshavarna ansvarar för att upprätthålla och utveckla barnets modersmål, vilket betyder att hemmet ses som det primära mikrosystemet för barnets modersmålsutveckling. Exempelen i denna artikel belyser dock också att det i en del av kommunerna finns en uttalad vilja att ge barnet möjlighet att utveckla sitt/ sina modersmål på olika sätt inom småbarnspedagogiken och i samarbete med familjerna. Konkreta åtgärder, såsom undervisning i modersmål eller arbetstagare som har kunskap i barnets språk, framkommer i en del av kommunerna, medan samarbete med familjerna gällande familjens språk och språkpolicy beskrivs på en mer allmän nivå. Detta visar att även småbarnspedagogik kan ses som ett viktigt mikrosystem för barnets modersmåls- och identitetsutveckling. Samtidigt kan samverkan i mesosystemet, dvs. mellan personalen och vårdnadshavarna, med fördel kunna betonas ytterligare. I stället för att bara se familjer och småbarnspedagogiken som två separata system som har sina egna uppgifter gynnar samarbetet det flerspråkiga barnet bland annat när det gäller flerspråkig utveckling, välmående och integration. Samverkan kan även anses viktig för hela familjers integration (se även Bergroth m.fl. 2024, Nemeth 2021, Hellman & Lauritsen 2017, Lastikka & Lipponen 2016). Att samverkan i mesosystemet lyfts fram i LP visar att dess betydelse har uppmärksammats även på exonivå.

Studien tyder ytterligare på att intertextualitet och samverkan mellan olika kapitel i styrdokument är ett viktigt framtida studieobjekt. Det finns nämligen en risk att i stället för att vara holistiska förnyelser fokuserar de kommunala revideringarna på ett kapitel åt gången, vilket påverkar helheten negativt. I våra data hade det nya tillägget i avsnitt 4.6 i NP inte beaktats i förnyelserna av LP 2022. Intertextualitet och samverkan borde också analyseras i ett vidare och bredare kommunalt dokumentperspektiv, men även genom att analysera olika lokala och samhällsliga diskurser. På det sättet kan Bronfenbrenners (1979) exo- och makrosystem och deras inverkan på det flerspråkiga barnet betraktas även från ett bredare perspektiv. Som exempel på lokala dokument kan nämnas den växande tendensen att komplettera LP med pedagogiska handböcker eller språkstrategier i kommunen för arbetet med flerspråkiga barn (se exempelvis Vanda stad 2023 för handböcker, Hellgren m.fl. 2019 för språkstrategier). Dessa kan vara en orsak till att preciseringar gällande språk och kultur bara beskrivs kortfattat i LP. På samma sätt kan det nationella eftersträvade målet på 5–10 % integration på svenska kontrasteras med diskurserna och åtgärderna i de tvåspråkiga kommunerna som ofta främjar de finskspråkiga integrationsstegen (se exempelvis Sjövall 2019).

Tidigare utredningar (Repo m.fl. 2018, Sapanen m.fl. 2024) har visat att LP är viktig både för personalen och ledarna inom småbarnspedagogik, och en väl konkretiserad LP med tydliga mål och innehåll stödjer genomförande av NP. För att få djupare förståelse för praktikerna i kommunerna behöver studien kompletteras med praxisnära studier på kommunala daghem. Samtal med de lokala aktörerna kring utbildningspolicyn är likaså behövliga för att komplettera förståelsen kring samverkan mellan NP, LP och de pedagogiska åtgärderna i den småbarnspedagogiska verksamheten. Om LP når personalen inom småbarnspedagogik bättre än NP är det viktigt att säkerställa att samma riktlinjer följs i alla kommuner, även om lokala preciseringar betonas, för att möjliggöra liknande utgångspunkter för alla flerspråkiga barn.

Finansiellt stöd

Detta arbete har fått stöd av Svenska kulturfonden.

Referenser

- Adesope, O.O., Lavin, T., Thompson, T. and Ungerleider, C. (2010). A systematic review and meta-analysis of the cognitive correlates of bilingualism. *Review of Educational Research*, 80(2), 207–245. <https://doi.org/10.3102/0034654310368803>
- Ali, F. & Ready, C. (2021). Integration or assimilation? A comparative intertextual analysis of language policy in Madrid and Catalonia. *International Journal of Language & Law* 10, 24–47. <https://doi.org/10.14762/jil.2021.024>
- Barac, R., & Bialystok, E. (2011). Cognitive development of bilingual children. *Language Teaching*, 44(1), 36–54. <https://doi.org/10.1017/S0261444810000339>
- Bergroth, M. (2020) Att kommunicera språkmedvetenhet utifrån en europeisk utbildningspolicy till blivande klasslärare. *VAKKI Publications* 12, 88–99. <https://doi.org/10.70484/vakki.149299>
- Bergroth, M. (2021). Coordinating, communicating, and combining languages in local immersion education policy reform in Finland. *Journal of Immersion and Content-Based Language Education* 10(1), 113–138. <https://doi.org/10.1075/jicb.19027.ber>
- Bergroth, M. & Alisaari, J. (2023). Barnets eget modersmål i pedagogernas beskrivningar av goda praktiker för att utveckla språk i finländsk småbarnspedagogik. *Nordand – Nordens språk som andraspråk* 18(1). <https://doi.org/10.18261/nordand.18.1.4>
- Bergroth, M., & Hansell, K. (2020). Language-aware operational culture: Developing inservice training for early childhood education and care. *Apples - Journal of Applied Language Studies*, 14(1), 85–102. <https://doi.org/10.17011/apples/urn.202006043978>
- Bergroth, M., Harju-Autti, R. & Alisaari, J. (2024). Staff self-assessment of ECEC practices in meeting language diversity in Finland. *Journal of Early Childhood Education Research* 13(1), 42–67. <https://doi.org/10.58955/jecer.130031>
- Bronfenbrenner, U. (1979). *The ecology of human development: experiments by nature and design*. Harvard University Press.
- Creutz, K. & Helander, M. (2012). *Via svenska: Den svenskspråkiga integrationsvägen*. Magma-studie 1. <https://magma.fi/wp-content/uploads/2019/06/72.pdf>
- Douglas Fir Group (2016). A Transdisciplinary Framework for SLA in a Multilingual World. *The Modern Language Journal*, 100, 19–47. <https://doi.org/10.1111/modl.12301>
- Duarte, J. (2018). Translanguaging in the context of mainstream multilingual education. *International Journal of Multilingualism*, 17(2), 232–247 <https://doi.org/10.1080/14790718.2018.1512607>
- Eurydice. (2023). *National education systems. Finland*. <https://eurydice.eacea.ec.europa.eu/national-education-systems/finland/organisation-and-governance>
- Finlands officiella statistik. (2023). Befolkningsstruktur [webbpublikation]. Statikcentralen. Tillgänglig: <https://stat.fi/sv/statistik/vaerak> (citerad 22.2.2024).
- Grøver, V. (2018). *Å lære språk i barnehagen. Kvaliteter ved barns samhandling med voksne og jevnaldrende som fremmer språklæring*. Cappelen Damm Akademisk.
- Hellgren, J., Silverström, C., Lepola, L., Forsman, L. & Slotte, A. (2019). *Hur hanteras två- och flerspråkigheten i de svenskspråkiga skolorna? Resultat av en utvärdering i åk 1–6 läsåret 2017–2018*. NCU Nationella centret för utbildningsutvärdering.
- Hellman, A. & Lauritsen, K. (2017). Introduction. I: A. Hellman & K. Lauritsen (Red.), *Diversity and social justice in early childhood education: Nordic perspectives*. 1–10. Cambridge Scholars Publishing.
- Honko, M. & Mustonen, S. (2020). Varhaista monikielisyttä tukemassa. *Kielitietoiset toimintatavat varhaiskasvatuksessa*. *Kasvatus*, 51(4), 439–454.

- Hornberger, N. H. & Johnson, D. C. (2007). Slicing the onion ethnographically: Layers and spaces in multilingual language education policy and practice. *TESOL Quarterly*, 41(3), 509–532. <https://doi.org/10.2307/40264383>
- Johnson, D. C. (2015). Intertextuality and language policy. I: F. M. Hult & D. C. Johnson (Red.), *Research methods in language policy and planning: A practical guide*. 166–180. John Wiley.
- Johnson, D. C. & Freeman, R. (2010). Appropriating language policy on the local level. Working the spaces for bilingual education. I: Menken, K. & García, O. (Red.), *Negotiating language policies in schools: Educators as policymakers*. 13–31. Taylor & Francis.
- Kalland, M., Linnavalli, T. & von Koskull, M. (2022). SAGA-supporting social-emotional development in early childhood education: The development of a mentalizing-based intervention. *Education Sciences*, 12(6), 409. <https://doi.org/10.3390/educsci12060409>
- Kannel, L., Kuusiholma-Linnamäki, J., Harju-Luukkainen, H., Heiskanen, N., Kuusisto, A. & Kulmala, V. (2023). *Genomförandet av lokala planer för småbarnspedagogik på daghem och inom familjedagvård*. Nationella centret för utbildningsutvärdering (NCU).
- Kim, J. (2014). The politics of inclusion/exclusion: Critical discourse analysis on multicultural education policy documents in South Korea. *Multicultural Education Review*, 6(2), 1–24. <https://doi.org/10.1080/2005615X.2014.11102910>
- Kosová, M. & Sundbäck, L. (2021) *Forskning om svensk integration. En kartläggning och röster från fältet*. Siirtolaisuusinstituutti 06 / 2021.
- Lag om främjande av integration. 2010/1386. Finlex.
- Lag om småbarnspedagogik. 2018/540. Finlex.
- Lastikka, A.-L. & Lipponen, L. (2016). Immigrant Parents' Perspectives on Early Childhood Education and Care Practices in the Finnish Multicultural Context. *International Journal of Multicultural Education*, 18(3), 75–94. <https://doi.org/10.18251/ijme.v18i3.1221>
- Menken, K. & García, O. (Red.). (2010). *Negotiating language policies in schools. Educators as policymakers*. Routledge.
- Mulderrig, J. (2012). The hegemony of inclusion: A corpus-based critical discourse analysis of deixis in education policy. *Discourse & Society*, 23(6), 701–728. <https://doi.org/10.1177/0957926512455377>
- Nemeth, K. N. (2021). *Educating young children with diverse languages and cultures*. Routledge. <https://doi.org/10.4324/9781003089216>
- Otwinowska, A., Bergroth, M. & Zyzik, E. (2023). Supporting multilingual learning in educational contexts: Lessons from Poland, Finland and California. I: S. Björklund & M. Björklund (Red.), *Policy and practice for multilingual educational settings: Comparisons across contexts*. 147–172. Multilingual Matters.
- Owal Group Oy. (2022). *Suomi/ruotsi toisena kielenä -opetuksen nykytilan arviointi*. https://owalgroup.com/wp-content/uploads/2022/03/S2-opetuksen_arviointi_170322.pdf
- Repo, L., Paananen, M., Mattila, V., Lerkkanen, M.-K., Eskelinen, M., Gammelgård, L., Ulvinen, J., Hjelt, H. & Marjanen, J. (2018). *Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden 2016 toimeenpanon arviointi*. Kansallinen koulutuksen arviointikeskus. Julkaisut 16:2018.
- Silverström, C, Ukkola, A. & Metsämuuronen, J. (2023). *Läget efter nybörjarundervisningen – Kunskaper i modersmål och litteratur och i matematik i början av årskurs 3*. Nationella centret för utbildningsutvärdering. <https://jyx.jyu.fi/handle/123456789/63854>
- Sjövall, M. (2019). Få tvåspråkiga kommuner satsar på svensk integration. *Hufvudstadsbladet*. Tillgänglig: <https://www.hbl.fi/artikel/4ae8fc95-b07f-404f-8ad0-85087e66bee3> (citerad 26.3.2024)
- Sapanen, P. (2022). *Språköverskridande policy och verksamhet på ett samlokaliserat daghem*. Doktorsavhandling. Jyväskylän universitet.

- Sopanen, P., Belfrage, F., Bergroth, M., Hansell, K., Mård-Miettinen, K., Rehn, C., Costiander, K. & Nummela, Y. (2024). *Det andra inhemska språket inom småbarnspedagogiken. Personals och ledarnas synpunkter*. Utbildningsstyrelsen.
- Thors, A. (2018). Utvärdering av projektet Integration på svenska. Kommunförbundet. <https://www.kommunforbundet.fi/publikationer/2018/1894-utvardering-av-projektet-integration-pa-svenska>
- Tkachenko, E., Romøren, A. S. H., & Garmann, N. G. (2021). Translanguaging Strategies in Super-diverse Mainstream Norwegian ECEC: Opportunities for Home Language Support. *Journal of Home Language Research*, 4(1), 1. <http://doi.org/10.16993/jh1r.41>
- Turja, L. (2017). Oppimisen ja kehityksen haasteet. I: M. Koivula, A. Siippainen & P. Eerola-Pennanen (Red.), *Valloittava varhaiskasvatus. Oppimista, osallisuutta ja hyvinvointia*. 145–162. Vastapaino.
- Tyrer, M., Harju-Luukkainen H. & Aerila J-A (Red.) (2022). *KOONTIRAPORTTI KOAVA – Kielitietoisien oppimisympäristön arviointi varhaiskasvatuksessa 1.10.2016–30.11.2021*. Turun yliopisto. <https://www.utupub.fi/handle/10024/154322>
- Törrönen, J. (2013). Situational, Cultural and Societal Identities: Analysing Subject Positions as Classifications, Participant Roles, Viewpoints and Interactive Positions. *Journal for the Theory of Social Behaviour*, 44 (1), 80–98. <https://doi.org/10.1111/jtsb.12029>
- Undervisnings- och kulturministeriet. (2023). *PISA 22 första resultaten*. <http://urn.fi/URN:NBN:fi-fe20231204151333>
- Utbildningsstyrelsen. (2022). *Grunderna för planen för småbarnspedagogik 2022*. Utbildningsstyrelsen.
- Vanda stad (2023). *Handbok för språk-, kultur- och åskådningsmedveten småbarnspedagogik i Vanda*. Tillgänglig: <https://www.vantaa.fi/sv/tjanster/tjanst/sprak-kultur-och-askadningsmedveten-smabarnspedagogik> (citerad 25.03.2024)
- Vipunen (2023). *Opetushallinnon tilastopalvelu: Varhaiskasvatuksessa olevat lapset äidinkielen mukaan*. Opetus- ja kulttuuriministeriö / Opetushallitus. Tillgänglig: https://vipunen.fi/fi-fi/_layouts/15/xlviewer.aspx?id=/fi-fi/Raportit/Varhaiskasvatus%20-%20lapset%20-%20aidinkieli.xlsb (citerad 14.10.2024)

Bilaga 1. Information om de tvåspråkiga kommunerna och lokala planer för småbarnspedagogik i studien

Kommun	Antal invånare 2022	Andel flerspråkiga barn inom SBP 2022	Namn på styrdokument på lokal nivå	Version / i kraft fr.o.m.	Sidantal
Borgå Porvoo	51 232	8,7 %	Borgå stads plan för småbarnspedagogik	19.5.2022	86
			Porvoon kaupungin varhaiskasvatussuunnitelma	19.5.2022	87
Esbo Espoo	305 274	27,0 %	Plan för småbarnspedagogik på svenska i Esbo	6/2022	81
			Espoon suomenkielinen varhaiskasvatus Varhaiskasvatussuunnitelma 2022	24.5.2022	92
Grankulla Kauniainen	10 284	12,7 %	Grankullas plan för småbarnspedagogik	2.6.2022	82
			Kauniaisten paikallinen varhaiskasvatussuunnitelma	9.6.2022	83
Helsingfors Helsinki	664 028	22,7 %	Planen för småbarnspedagogik i Helsingfors 2022	1.8.2022	68
			Helsingin varhaiskasvatussuunnitelma 2022	1.8.2022	64
Kyrkslätt Kirkkonummi	40 722	14,7 %	Kyrkslättis plan för småbarnspedagogik	u.å.	93
			Kirkkonummen varhaiskasvatussuunnitelma	u.å.	92
Lovisa Loviisa	14 568	7,4 %	Lovisa – Planen för småbarnspedagogik	u.å.	60
			Loviisa – Varhaiskasvatussuunnitelma	u.å.	60
Pargas Parainen	14 991	5,9 %	Plan för småbarnspedagogiken i Pargas stad 2022	14.6.2022	67
			Paraisten kaupungin varhaiskasvatussuunnitelma 2022	14.6.2022	65
Raseborg Raasepori	27 306	6,6 %	Plan för småbarnspedagogik i Raseborg stad	u.å.	54
			Raaseporin kaupungin varhaiskasvatussuunnitelma	u.å.	53
Sibbo ¹ Sipoo	22 320	5,3 %	Plan för småbarnspedagogik – Sibbo kommun	3.6.2019	64
			Varhaiskasvatussuunnitelma – Sipoon kunta	14.6.2022	70
Sjundeå Siuntio	6 217	10,1 %	Sjundeås plan för småbarnspedagogik 2022	17.8.2022	72
			Siuntion varhaiskasvatussuunnitelma 2022	17.8.2022	69
Vanda Vantaa	242 819	31,9 %	Vandas plan för småbarnspedagogik 2022	15.6.2022	91
			Vantaan varhaiskasvatussuunnitelma 2022	10.5.2022	88
Åbo Turku	197 900	21,4 %	Planen för småbarnspedagogik i Åbo stad 2022	7.6.2022	75
			Turun kaupungin varhaiskasvatussuunnitelma	u.å.	61